

138e jaargang - maart 1969 - nr 3

de militaire spectator

waarin opgenomen de officiële mededelingen van de
Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

KON. MIL. ACADEMIE
BIBLIOTHEEK

Koninklijke Bibliotheek
Breda

de militaire spectator

3

JAARGANG 138

MAART 1969

maandblad, waarin opgenomen
de officiële mededelingen van
de Koninklijke Landmacht en
de Koninklijke Luchtmacht

Uitgave van

MOORMANS PERIODIEKE PERS N.V.

lid van de Nederlandse Organisatie
van Tijdschrift Uitgevers (NOTU)

Directie, Redactie, Administratie en Advertenties:
Zwarteweg 1 - Den Haag - tel. (070) 18 23 55 - giro 4 47 15

Hoofdredacteur:

F. Touber
Kolonel der Infanterie (gsb)

Adjunct-hoofdredacteur:

S. van der Pol
Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

Redactie:

L. P. van Oppen
Luitenant-Kolonel der Infanterie (gsb)

J. C. M. Smits
Kolonel der Infanterie (gsb)

M. W. A. Weers
Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

ir. T. A. van Zanten
Kolonel van de Technische Staf

Abonnementsprijs: f 24,96 per jaar (incl. BTW)
buitenland: f 30,00 per jaar
losse nummers: f 2,34 (incl. BTW)

Advertenties: contractprijzen op aanvraag

NADRUK VERBODEN

INHOUD

Officiële mededelingen

- 100 Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders
Mededelingen van de Inspecteur der
Opleidingen

Redactioneel gedeelte

- 101 Evolutie van het divisie-echelon
103 Nieuwe uitgave
104 Elektronische rekenapparatuur bij de
veldartillerie, door G. van Weerd, Ka-
pitein der Artillerie; instructeur Artille-
rieschool
109 De leeftijdsopbouw van een militair
voertuigenpark, door drs. J. Th. W. Hen-
driks, Docent KMA
111 De algemene militaire opleiding van
beroepsofficieren, door G. C. Floor,
Luitenant-Kolonel der Artillerie (gsb)
116 Nieuwe uitgave
117 Krijgsmachtfuturologie, door K. H. Bak-
ker, Majoor van de Koninklijke Lucht-
macht
121 Militaire macht en veiligheid, door C.
J. M. van Hamond, Kapitein van de
Koninklijke Luchtmacht
127 China's militaire macht, door S. Paas,
Eerste Luitenant der Intendance
136 Mening van anderen
142 Antwoord op meningen van anderen
144 Nieuwe uitgaven
146 Uit de vakpers

Bij de omslagfoto:

Algemene militaire opleiding aan de KMA

Officiële mededelingen

**Koninklijke Landmacht en
Koninklijke Luchtmacht**

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders

LaO 54065. Regeling gastengeld (herdruk i.v.m. diverse wijzigingen).

LaO 64022. Duur eerste oefening; groot verlof en klein verlof in afwachting van groot verlof (herdruk i.v.m. aanvulling en wijziging).

LaO 67043. Opgaven door commandanten in verband met kostwinnersvergoeding (herdruk i.v.m. wijzigingen).

LaO 68029. Groot verlof en klein verlof in afwachting van groot verlof door dienstplichtigen der Koninklijke Landmacht.

LaO 68030. Humanistisch geestelijke verzorging vanwege het Humanistisch Verbond.

LaO 68031. Vierde wijziging districtsbeschikking 1965.

LaO 68032. Overleg met vereniging van dienstplichtige militairen.

LaO 68033. Vredesinstructie hoofdtraadsman.

LaO 68034. Vredesinstructie voor een raadsman.

LaO 68035. Naamgeving militaire gebouwen (Koninklijke Militaire Academie te Breda).

LaO 68036. Overeenkomst met artsen voor de duur van drie jaren.

LaO 68037. Beschikking uitrusting militairen land- en luchtmacht 1969.

LaO 68038. Reisfaciliteiten N.V. Nederlandse Spoorwegen.

LaMed 028-68. Aanmelding voor deelneming aan de studie ter verkrijging van de akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de lichamelijke opvoeding.

LaMed 029-68. Vervoer voor rijksrekening in geval van verlof of bewegingsvrijheid voor het verrichten van onvermijdelijke diensten.

Lamed 030-68. Bewegingsvrijheid Goede Vrijdag, Pasen en Pinksteren 1969.

LaMed 031-68. Wijziging voorschriften Militair Vervoer bij de Koninklijke Landmacht.

LaMed 032-68. Onderscheidingsteken voor langdurige dienst als officier.

LaMed 033-68. Militair Paspoort.

LaMed 034-68. Wijziging Regeling inkomsten buitenland 1962.

LaMed 035-68. Vervoer over de Westerschelde.

LaMed 036-68. Automatisering van de personele mobilisatievoorbereiding bij de Koninklijke Landmacht.

LaMed 037-68. Instructie automatische wedde e.o. administratie.

Mededelingen van de Inspecteur der Opleidingen

Opgave van nieuwe voorschriften en wijzigingen*

3e Opgave van wijzigingen op VS 2-1393. (Zakboek voor de diensten in VN-verband). Hierin wordt een aanvulling op het voorschrift gegeven inzake het onderhoud van instrumenten.

25e Opgave van wijzigingen op VS 2-1500. (Reglement op de inwendige dienst bij de KL). O.m. zijn hierbij de hoofdstukken inzake de algemene bepalingen betreffende de week- en dagdiensten bij het bataljon en de compagnie, de eerste officier van de week en de officier van de week gewijzigd.

VS 2-7203/2. KL-lijst van standaardtermen en begripsomschrijvingen, deel 2 - Logistiek (VR 2-7203/2 is hiermee vervallen). Dit voorschrift heeft tot doel binnen de KL de nodige eenheid te bewerkstelligen bij het toepassen van de algemeen gebruikte logistieke begrippen.

VS 6-40/5. Schietvoorschrift veldartillerie, deel 5 — Waarnemingsprocedure voor scheepsartillerievuren. Dit voorschrift behandelt de wijze waarop eventuele scheepsartillerievuren door waarnemers van landmachteenheden dienen te worden geleid.

VR 6-66. De afdeling en de batterij veldartillerie 8 inch hw (mech). In deze voorlopige richtlijnen zijn de beginselen voor de inzet van de afdeling als vuursteunmiddel met en zonder kernwapencapaciteit behandeld.

1e Opgave van wijzigingen op VS 6-201. (Terreinmeet-tabellenboek). Het voorschrift wordt hiermee aangevuld met een tachymetertabel voor afstandmeting; enkele andere tabellen worden vervangen.

VS 6-445. Bediening enkele stuk 105 hw (getrokken). Hiermede vervalt VS 9-445. In dit voorschrift zijn de werkwijze van de stuksbediening bij het in en uit stelling gaan, alsmede de nodige handelingen vóór, tijdens en na het vuren vastgelegd.

1e Opgave van wijzigingen op VS 9-446, 2e druk. Bediening enkele stuk 105 mm hw, L 30, type 2D. Hierin zijn o.m. vastgelegd een nieuwe methode voor omzetting van het stuk over grote hoeken, een herziene taakverdeling bij het in en uit stelling gaan en een nieuwe waardering van de richterstest.

* Technische handleidingen en zuiver administratieve aangelegenheid niet opgenomen.

Evolutie van het divisie-echelon

* * In ons parate legerkorps is sinds kort de
* divisie geen organiek echelon meer. De divisietroepen werden geïntegreerd op legerkorpsniveau, de divisiestaven gestroomlijnd tot kleine tactische staven die echter bleven beschikken over eigen verbindingen en over een VSCC. Gezegevierd heeft de opvatting, dat het legerkorps in voorkomend geval het gevecht doet voeren door zijn brigades en in de — ongetwijfeld vele — gevallen dat verscheidene brigades gecoördineerd tot actie moeten worden gebracht, deze brigades doet overkoepelen door een tactische divisiestaf onder toevoeging van die tactische en logistische middelen welke nodig worden geacht voor een succesvolle uitvoering van de opdracht. Opgeld doet de slagzin „c'est la mission qui commande”, m.a.w.: de taakstelling is bepalend voor de organisatie voor het gevecht, voor de slagorde.

De nieuwe legerkorpsstructuur is geboren als resultaat van de uitwerking van een opdracht van de Chef van de Generale Staf, in 1967 verstrekt aan zijn hoofdkwartier, luidende: doe in overleg met de belanghebbende instanties voorstellen tot herstructurering van het legerkorps, waarbij besparingen, noodzakelijk om binnen het beperkte budget te blijven, worden bereikt, doch waarbij de gevechtswaarde en inzetbaarheid van het legerkorps intact blijven. De opdracht gaf de stoot tot de nieuwe structuur, doch evenzeer is deze een logische voortzetting van een reeds lang in gang zijnd evolutieproces. De hier volgende korte geschiedenis van het divisie-echelon moge deze bewering staven.

Ontstaan van de divisie

Reeds omstreeks het begin van onze jaartelling treffen wij in het Romeinse legioen een organisatie aan die enigszins vergelijkbaar is met de latere divisie. De Romeinen kenden de infanterie en de cavalerie, doch nauwelijks iets dat lijkt op de latere veldartillerie, die van aanmerkelijk jongere datum is dan de voorloper van het belegeringsgeschut (Prins Maurits' veldartillerie bij Nieuwpoort was nog niet meer dan een gering aantal stukken van zes pond). Nadat in de vroege Middeleeuwen de Romeinse organisatievorm verloren was gegaan, sprak men in de latere Middel-

eeuwen, en daarna tot in de 18e eeuw, van legers, corpsen en — afgezien van reeds lang verdwenen detailorganisaties — van regimenten en compagnieën; niet erg duidelijke organisatorische begrippen omdat de sterkten nogal willekeurig en uiteenlopend waren. Al die tijd kwam in de wijze van optreden, in het gevechtspatroon, slechts weinig wijziging: de verkenners (vaak lichte cavalerie, waarbij later dragonders — bereden infanterie — kwamen) gingen vooruit en brachten gevechtscontact tot stand; de linie-infanterie rukte op, nam het gevechtscontact over en moest de voorwaarde scheppen om de op de flanken opgestelde zware cavalerie beslissend te kunnen inzetten in een omvatting of doorbreking. In de 18e eeuw is op militair gebied veel gestudeerd en geëxperimenteerd. Voor wat betreft de tactische manoeuvre is toen de langdurige strijd tussen de „ordre mince” en de „ordre profond” uitgevochten. Mede omdat de veldartillerie aan betekenis had gewonnen en in staat bleek bressen te slaan in de vijandelijke slagorde werd de doorbrekingsactie vaker toegepast dan voorheen, behoeft de reserve de beslissing in minder gevallen op de flanken te zoeken en werd steeds krachtiger gepleit voor diepteformaties. Hiermee was echter de divisie nog niet geboren. De geboorte had in feite plaats in 1759 en de vader was de Franse Maarschalk De Broglie, die zich had geworpen op een vroegere studie van een andere maarschalk van Frankrijk, Maurits van Saksen, die een organisatie naar analogie van het Romeinse legioen had gepropageerd. Frankrijk voerde in De Broglies tijd de Zevenjarige Oorlog tegen Pruisen (na de 2e Silezische Oorlog had de zg. wisseling der bondgenootschappen plaatsgehad) en was te velde duidelijk in het nadeel, niet in de laatste plaats omdat de Pruisen onder Frederik de Grote erin slaagden met een lineaire slagorde te manoeuvreren, dank zij hun in strikte discipline uitgevoerde gevechtsexercitie. Om dit moeilijke manoeuvreren met lineaire formaties te vermijden gingen de Fransen die onhandzame formaties splitsen („diviser”) en één of meer delen in de diepte opstellen. Samenvattend kan worden gezegd: de toenemende invloed van de veldartillerie maakte diepteopstellingen, dienende tot snelle aanvulling van in de voorste lijn geleden verliezen, noodzakelijk; deze overweging, gepaard aan de Franse manoeuvre-moeilijkheden

hebben De Broglie aan het studeren gezet en de divisie geboren doen worden.

Het uitgroeien van de divisie tot werkelijke eenheid van verbonden wapens zou een langdurig proces worden.

De ontwikkeling van het divisie-echelon

In juni 1960, toen uit vele studies ten aanzien van de troepenorganisaties bleek dat het voortbestaan van het divisie-echelon een onzekere zaak was, publiceerde de Braziliaanse Luitenant-Kolonel Alfonso von Propowsky in de Military Review een — op dat ogenblik wat premature — necrologie in de vorm van onderstaand chronologisch overzicht.

— Begin 18e eeuw propageert Saxe, op grond van zijn studies van het Romeinse legioen, de divisieformatie; zijn divisie zou moeten bestaan uit twee infanterie-, twee cavaleriebrigades en steunende artillerie.

— De Broglie voert het divisie-echelon in 1759 in; opgesteld werden infanterie- en cavaleriedivisies.

— Carnot formeert tijdens de Franse revolutie de gemengde divisie (infanterie, cavalerie, artillerie, genie).

— Pruisen creëert in 1870 divisies waarin o.a. 2 infanteriebrigades à 2 regimenten à 3 bataljons, 1 regiment cavalerie à 3 eskadrons, een afdeling artillerie à 4 batterijen à 6 stukken.

— In 1873 neemt Frankrijk de Duitse divisieorganisatie over.

— In de Eerste Wereldoorlog wordt de divisie logistiek zelfstandig.

— Daarna is de divisie overal kleine eenheid van verbonden wapens.

De ontwikkeling na de Tweede Wereldoorlog moge bekend worden verondersteld. Zo leidde het decentralisatiestreven binnen de divisie via incidenteel gevormde gevechtsgroepen (ook de KL heeft deze gekend) tot de autonome „flexible five” van de Amerikaanse Pentomic-divisie en vervolgens tot de zelfstandige brigades van de Landcent-divisie. Met dit laatste werd een kleinere eenheid van verbonden wapens een feit, Aangekomen op dit punt van het betoog, moge worden teruggevallen op het hieronder geciteerde deel van de tekst van het hoofd „Tactiek der Verbonden Wapens” uit het Wetenschappelijk Jaarbericht 1960 van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap.

Enkele jaren geleden heeft Comlandcent, na overleg met de militaire instanties van de landen welke troepen leveren aan zijn bevelsressort, aanbevolen deze te organiseren in divisies bestaande uit divisietroepen en drie zelfstandige brigades. De troepen zouden 100% mobiel moeten zijn, alle infanterie in APC's, alle artillerie SP. Op divisie- zowel als op brigadeniveau moesten alle gevechts- en dienstoneenheden nodig voor de strijd van verbonden wapens organiek aanwezig zijn. Engeland reageerde het snelst, ging over tot hergroepering van BAOR in de aanbevolen richting en bouwde de brigades uit tot brigadegroepen. Weliswaar kwam geen werkelijke Landcent-organisatie uit de bus, doch de brigadegroep kreeg vérgaande zelfstandigheid. De overige landen realiseerden elk een eigen nationale versie van de Landcent-divisie. West-Duitsland lijkt hiermee het meest gevorderd te zijn. Belangwekkende beschouwingen over de nieuwe divisies zijn in de West-Duitse, doch vooral in de Franse vakpers verschenen. Aangezien de Franse publicisten evenveel aandacht besteden aan de West-Duitse als aan de eigen „divisie 59” (het verschil tussen beide versies zit vooral in het mankracht-bestand dat in de West-Duitse lager is), zal overwegend worden weergegeven hoe in Franse militaire kringen de nieuwe ontwikkeling wordt gezien. Omtrent de Franse Landcent-divisie verhaalt het tijdschrift „L'Armée” van maart 1960 („Evolution de la structure divisionnaire”) hoe de divisie ophoudt kleinste eenheid van verbonden wapens te zijn. Dat is de brigade geworden. Wel blijft het divisie-echelon belast met het in actie brengen van de kernwapens. De nieuwe organisatie is geen eindpunt, de evolutie die haar heeft opgeleverd is nog niet ten einde. Zodra beschikt kan worden over kernwapens van zeer klein kaliber, kan het echelon dat beslist over de inzet ervan omlaag worden gebracht naar de brigade. Dan zal de nu verbroken drie-eenheid (manoeuvre - conventionele vuurkracht - nucleaire vuurkracht) zijn hersteld. De Landcent-organisatie is een compromis, maar een belangrijke etappe is ermee afgelegd. De divisie '59 speelt t.o.v. haar brigades een legerkorpsrol, d.w.z. coördineert de acties ervan. De opstelling van deze divisie was nodig in de huidige conjunctuur en om de tactische studies te leiden, maar de toekomstige geheel autonome brigade tekent zich reeds af. Ook in West-Duitsland ziet men de Landcent-divisie als een eerste fase. De volgende fase denkt men te doen inhouden:

— opheffing van het divisie-echelon;

— verdeling van de divisietroepen over de brigades (dan wel optrekking naar het legerkorps);

— vorming van een groepering van 5 (of meer) brigades, in een functie overeenkomende met die van het legerkorps.

De Landcent-brigades welke wij thans (1960) in Nederland opstellen missen voorshands nog logistieke autonomie. Laten wij voor ogen houden, dat toe-

kenning van die capaciteit voor onze brigades een *conditio sine qua non* is.

Onze brigades hebben de noodzakelijke logistieke capaciteit inmiddels verkregen.

Invloed van de verandering in het strategisch denken in de laatste jaren

Gedachten en opvattingen op militair-strategisch terrein hebben invloed op de troepenorganisaties. Zo ook het verlaten van de NAVO-schrikdraadtheorie (de strategie van de „massive retaliation”) en het adopteren van de theorie van de „flexible response”, die werd opgesteld om zo niet een oorlog- dan toch een kernwapenoorlog te vermijden. De leuze is geworden: beperk de verspreiding van kernwapens (non-proliferatie) en wapent u vóór alles op een conventioneel conflict. De meest bekende uitleg van het begrip non-proliferatie is dat zo min mogelijk landen kernwapens behoren te hebben, doch een vorm van (verticale) non-proliferatie is ook het aan zo min mogelijk militaire echelons toekennen van de beslissingsbevoegdheid tot het inzetten van kernwapens. Verwijzend naar vorenstaand citaat uit het Wetenschappelijk Jaarbericht 1960, nl. naar de passage luidende dat, zodra de brigade — als gevolg van verdere miniaturisatie — de beslissing omtrent kernwapeninzet zal hebben verworven, de vroegere divisietaak geheel zal zijn overgegaan op de brigade, moet worden opgemerkt:

— het miniaturisatieproces is gestopt (is zelfs

ten dele reeds teruggedraaid, overwegende dat bv. de Davy Crocket al duidelijk verleden tijd is geworden).

— het delegeren van beslissingsbevoegdheid tot kernwapeninzet aan lagere echelons is door de non-proliferatie-idee duidelijk buiten spel gezet.

De laatste deeltaak die de divisie nog restte kan de brigade derhalve niet overnemen, maar de divisie heeft die deeltaak inmiddels zelf aan een hoger echelon moeten overdragen, waardoor van overneming door de brigade geen sprake meer is. Hierdoor blijft de bewering, dat de (gekortwielde) divisietaak door de brigade kan worden overgenomen, onverminderd van kracht.

Slot

Dit moge kort zijn. Het verdwijnen van de divisie als organiek echelon is een gevolg van een logische evolutie, die door de dwingende eis tot beperking van de exploitatiekosten van de Koninklijke Landmacht werd versneld.

Literatuur

- F. Touber — *Wetenschappelijk Jaarbericht*. Kon. Ver. t. beoef. Krijgswetenschap, Den Haag (1960).
M. de Saxe — *Mes rêveries*. Amsterdam (1757).
R. S. Quimby — *The background of Napoleonic warfare*. New York (1957).
A. von Propowsky — Evolution of the infantry division. *Military Review* 40(1960)(3)80.
Evolution de la structure divisionnaire. *L'Armée* (1960) (2)49.

Nieuwe uitgave

Jane's all the world's aircraft 1968-1969, onder red. van J. W. R. Taylor, 683 blz., 1800 afb. Uitg.: Sampson, Low, Marston & Co. Ltd., Great Missenden, Bucks., 1969. Prijs: £ 10.10.—.

Ook deze nieuwste uitgave van Jane's All The World's Aircraft toont duidelijk aan dat geen andere publikatie dit standaardwerk betreffende de ontwikkelingen in de luchtvaart kan evenaren. Het boek bevat een schat van gegevens over o.a. vliegtuigen, geleide wapens, raketten voor researchdoeleinden en ruimtevoertuigen, alsmede vliegtuigmotoren van vele landen. Belangrijk is het voor-

woord, waarin de redacteur o.m. ingaat op de offensieve en defensieve macht in de lucht van zowel de Westelijke als de Oostelijke landen en de neutralen. Interessant is ook de beschrijving van het Russische FOBS (Fractional Orbit Bombing System), ontworpen ter neutralisering van de Amerikaanse bases voor bemande bommenwerpers. De Addenda bevatten zelfs gegevens die tot één maand voor de verschijningsdatum beschikbaar kwamen.

Voor particulieren zal de prijs zeker bezwaarlijk kunnen zijn, maar een unieke uitgave als de onderhavige mag in geen enkele bibliotheek ontbreken. M.W.A.W.

Elektronische rekenapparatuur bij de veldartillerie

G. van Weerd

Kapitein der Artillerie, instructeur Artillerieschool

In het voorjaar van 1968 zijn bij de veldartillerie de elektronische rekenmachines M18 in gebruik genomen. De toestellen zijn in de V.S. ontwikkeld en worden aangeduid met FADAC (Field Artillery Digital Automatic Computer). Alle vuurregelingsstechnische bewerkingen in afdelings- en batterijvuurregelingscentrum kunnen met behulp van deze computers worden uitgevoerd, hetgeen de snelheid en de nauwkeurigheid bij de werkzaamheden in genoemde vuurregelingscentra zeer ten goede komt. Bovendien is het nu, bij 24-uursbezetting van het vuurregelingscentrum, mogelijk een beter aflossingssysteem voor het personeel te realiseren.

Indeling

In principe zijn alle parate afdelingen uitgerust met 2 FADACS per afdelingsvuurregelingscentrum. De afdeling 8" hw (mech) (2 vuurmond batterijen) vormt hierop een uitzondering in verband met een geheel eigen tactisch optreden. In plaats van het afd. VRC beschikt elk van de twee batterijen over een FADAC. In deze FADACS is tevens een programma opgenomen voor projectielen met kernlading. De afdelingen

TABEL 1
Algemene gegevens FADAC

Type	General purpose, getransistoriseerde, digitale computer
Afmetingen	75 x 70 x 35 mm
Gewicht	ca. 100 kg
Geheugen	Magnetische geheugenschijf, 6000 omw./min; woordcapaciteit 8192 (64 kanalen van 128 woorden)
Input	a. manueel, d.m.v. toetsenbord; b. automatisch, d.m.v. bandlezer of „Signal Data Reproducer“
Output	a. visueel (NIXIE-buizen); b. elektrische schrijfmachine
Transistor-kaarten	Computer voor het merendeel opgebouwd uit losse kaarten (printed circuits); totaal 106 (20 verschillende types)
Voeding	Wordt geleverd door aggregaat HF 3.0 MD, met een vermogen van 3 kW; bij elke FADAC twee aggregaten. Spanning/frequentie: 120 V, 400 Hz (3 fasen, 4-draads). Verbruik: ca. 0,7 kW

Afb. 1 FADAC, geplaatst op de veldtafel

Honest John worden niet met de FADAC uitgerust.

Beschrijving

De FADAC is een getransistoriseerde digitale computer met ingebouwd programma. Hij werd in eerste instantie ontworpen om *schietgegevens voor de diverse artillerieswapens* te berekenen. De algemene gegevens zijn vermeld in tabel 1.

De computer is op eenvoudige wijze te vervoeren, daar hij met geplaatst voor- en achterdeksel een goed beschermd pakket vormt.

Te velde wordt de FADAC geplaatst op een tafel, die bij elk toestel wordt geleverd (afb. 1). Voor het commandovoertuig M577 is een draagrek ontwikkeld dat het mogelijk maakt de FADAC volledig in te bouwen, zodat bij verplaatsingen de computer in het voertuig blijft opgesteld.

De FADAC kan worden gebruikt in een omgeving waarvan de temperatuur kan uiteenlopen van -40 tot $+52^{\circ}\text{C}$; hij kan blijven werken met een spanningsfluctuatie van 16% beneden of boven de normale werkspanning van 120 V, zonder dat de nauwkeurigheid van de berekeningen hierdoor wordt beïnvloed.

Mogelijkheden

a. Schietgegevens

De FADAC kan de schietgegevens berekenen voor

vijf batterijen. Aangezien elke computer M18 voor twee vuurmondtypes is geprogrammeerd, kunnen de vijf batterijen voor beide kalibers worden ingesteld. Elk programma is uitgebreid met een mogelijkheid tot het uitvoeren van terreinmeetberekeningen, nl.:

- het berekenen van een veelhoek;
  - het berekenen van een voorwaartse insnijding van richtingen (zoals bij gemiddeld-springpuntregistratie en gemiddeld-trefpuntregistratie);
  - het berekenen van kaarthoeken, afstanden en verticale hoeken vanuit de vaste waarnemingsposten naar een gegeven punt.
- Behalve de vuurmondprogramma's bestaan er programma's voor ballistische raketten, een programma voor het herleiden van meteorologische gegevens en een speciaal programma voor terreinmeetberekeningen.

b. Doelen

In het geheugen van de computer kunnen de coördinaten en de hoogte van 88 doelen worden opgeslagen. Deze kunnen te allen tijde weer worden opgeroepen, waarna de schietgegevens voor elke batterij kunnen worden bepaald. Doelcoördinaten kunnen tevoren worden opgeslagen, doch ook de coördinaten van reeds bevoorde doelen kunnen op de „computer-doelenlijst” worden vastgelegd.

c. Waarnemingsposten

Het terreinmeetprogramma biedt de mogelijkheid de coördinaten van vaste waarnemingsposten, alsmede de lokaties van de voorwaartse waarnemers in het geheugen op te slaan. In totaal kunnen 9 waarnemingsposten worden vastgelegd. Maakt de waarnemer in de vuuraanvraag gebruik van de eigen waarnemingspost als uitgangspunt voor de doelaanduiding, dan berekent de computer binnen 1 sec de coördinaten en de hoogte van het doel met behulp van richting en afstand.

Berekeningsmethode

De methode ter berekening van de schietgegevens door de FADAC verschilt volledig van de benaderingsmethode die tot op heden in het „manuale” vuurregelingscentrum wordt toegepast.

Het ballistisch probleem wordt door de computer opgelost door integratie van de bewegingsvergelijking van een projectiel in de baan. Het is dus níét zo dat in het computergeheugen voor betrokken vuurmondtype de volledige schootstafel is opgeslagen, waaruit de nodige gegevens een-

voudig worden „afgelezen”, hetgeen bij sommige oudere typen rekentoestellen wél het geval is. Bij de bepaling van schietgegevens wordt de gehele baan telkenmale opnieuw berekend. Gedurende de berekeningen wordt door de computer rekening gehouden met alle beschikbare gegevens ten aanzien van:

- de aanvangssnelheid;
- het projectielgewicht;
- de ballistische coëfficiënt van het projectiel;
- de kruittemperatuur;
- de atmosfeer (wind, luchttemperatuur, luchtdichtheid);
- de derivatie;
- de geografische breedte (i.v.m. de invloed draaiing aarde);
- eventuele registratiecorrecties.

In de computer wordt een speciaal meteobericht ingevoerd, waardoor de atmosferische invloeden op de kogelbaan nauwkeuriger worden gecorrigeerd dan „manueel” het geval is.

De berekende schietgegevens worden door de computer per batterij zichtbaar gemaakt op het afleespaneel (NIXIE-tubes)¹ in de vorm van:

- de meest geschikte lading;
- de hoekmeterstand (zijdelingse richting voor de vuurmond);
- de vluchttijd óf, in het geval van tijdbuizen, de tempering;
- de kwadranthoek (elevatie).

Deze gegevens kunnen direct naar de stukken worden doorgegeven, zonder dat manueel nog correcties behoeven te worden aangebracht.

(De nauwkeurigheid is uiteraard afhankelijk van de nauwkeurigheid van alle basisgegevens).

Gebruik in het vuurregelingscentrum

Een vergelijking tussen het „manuale” vrc en een met FADAC uitgerust vrc levert het volgende op.

De voorbereidingen voor de vuuropening, zoals die in een „manueel” vuurregelingscentrum moeten geschieden vergen enige tijd en omvatten o.m.: het gereedmaken van de vuurkaarten, het uitzetten van de coördinaten van batterijen, doelen en bekende punten, het construeren van afleesstrepn, het berekenen van meteocorrecties, het samenstellen van schootstafellineaalgegevens

¹ Een NIXIE-buis is een als „weergavebuis” gebruikte neonbuis, waarin d.m.v. gloeidraden cijfers, letters en tekens voorkomen. Komt op één van de gloeidraden spanning te staan, dan zal het betrokken cijfer (letter) oranjekleurig oplichten.

(op grond van meteo- en munitieafwijkingen). De gebruikte methode kost niet alleen tijd en opleiding, doch is ook minder nauwkeurig en vergt een grote inspanning van al het personeel in het vuurregelingscentrum. Het verwerken van vuuropdrachten en vuuraanvragen kost eveneens enige tijd en de bepaalde schietgegevens zijn onnauwkeuriger (als gevolg van de gebruikte methode) dan die welke met behulp van de computer worden verkregen.

Bezien wij de werkzaamheden en de tijd die in een vuurregelingscentrum, uitgerust met FADAC, moeten worden besteed aan de voorbereidingen voor de vuuropening, dan kan worden gesteld dat de nodige tijd ongeveer 15% is van die welke het „manuale” vuurregelingscentrum nodig heeft (om de gedachten te bepalen: manueel 30 min, FADAC 4 min).

(N.B. Inschieten en daaropvolgend uitwerkingsvuur kan uiteraard ook in de manuele methode reeds enkele minuten na de stellingname plaatsvinden).

De werkzaamheden, die in het FADAC-vrc door twee man worden uitgevoerd omvatten slechts de *invoer*, d.m.v. het toetsenbord (v.g.l. telmachine), van alle bekende gegevens t.a.v.:

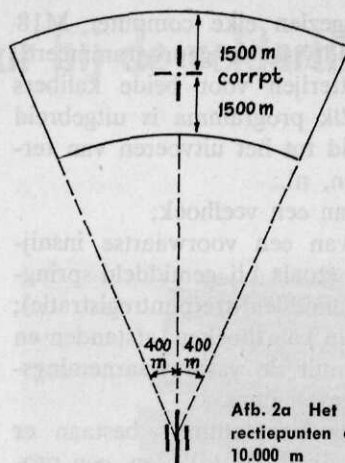
- De coördinaten van de batterijen en de overige batterijgegevens;
- de coördinaten van doelen en waarnemingsposten;
- de gegevens betreffende aanvangssnelheid en munitie;
- het meteorbericht (dit kan eventueel d.m.v. een ponsband worden ingevoerd).

De computer is daarna gereed voor het berekenen van schietgegevens voor doelen in de gehele vuursector. Afzonderlijke handberekeningen zijn niet meer nodig.

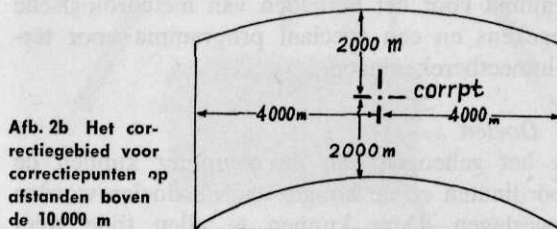
De tijd die bij de FADAC nodig is om een vuropdracht, in welke munitiecombinatie dan ook, voor drie vuurmondbatterijen te verwerken, bedraagt ongeveer 1 min.

Correctiegebieden

De benaderingsmethode (zoals toegepast in het manuele vrc) ter verkrijging van schietgegevens voor doelen in de gehele vuursector bestaat hierin dat men voor één punt (het correctiepunt) de schietgegevens zo nauwkeurig mogelijk berekent en deze dan evenredig toepast in een bepaald gebied rondom dat punt. Dit gebied wordt het correctiegebied genoemd en heeft de volgende afmetingen:

Afb. 2a Het correctiegebied voor correctiepunten op afstanden beneden de 10.000 m

Afb. 2b Het correctiegebied voor correctiepunten op afstanden boven de 10.000 m

— voor correctiepunten op afstanden beneden de 10 km: 400 m li en 400 m re (t.o.v. schootsrichting), 1500 m+ en 1500 m— t.o.v. het correctiepunt (afb. 2a);

— voor correctiepunten op afstanden boven de 10 km: 4000 m li en 4000 m re, 2000 m+ en 2000 m— (afb. 2b).

Buiten dit correctiegebied geeft de evenredige toepassing van de voor het correctiepunt berekende correcties te grote afwijkingen in de schietresultaten.

Het aantal correctiegebieden is uiteraard afhankelijk van de grootte van de vuursector. Met een sector van 1600 m (155 hw/M109) zijn, tot een afstand van 14 km ongeveer 8 correctiegebieden te construeren.

Een berekening (manueel) van de schietgegevens voor één correctiepunt kost per rekenaar 10 à 15 min, hetgeen betekent dat er 1 à 1½ uur van voorbereiding nodig is, alvorens men in staat is in de gehele vuursector onmiddellijk uitwerkingsvuur af te geven (meteo- en V_0 -berekeningen voor verscheidene ladingen en afstanden).

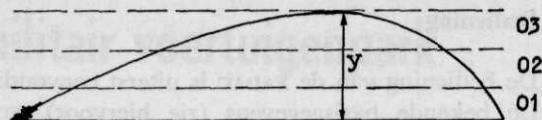
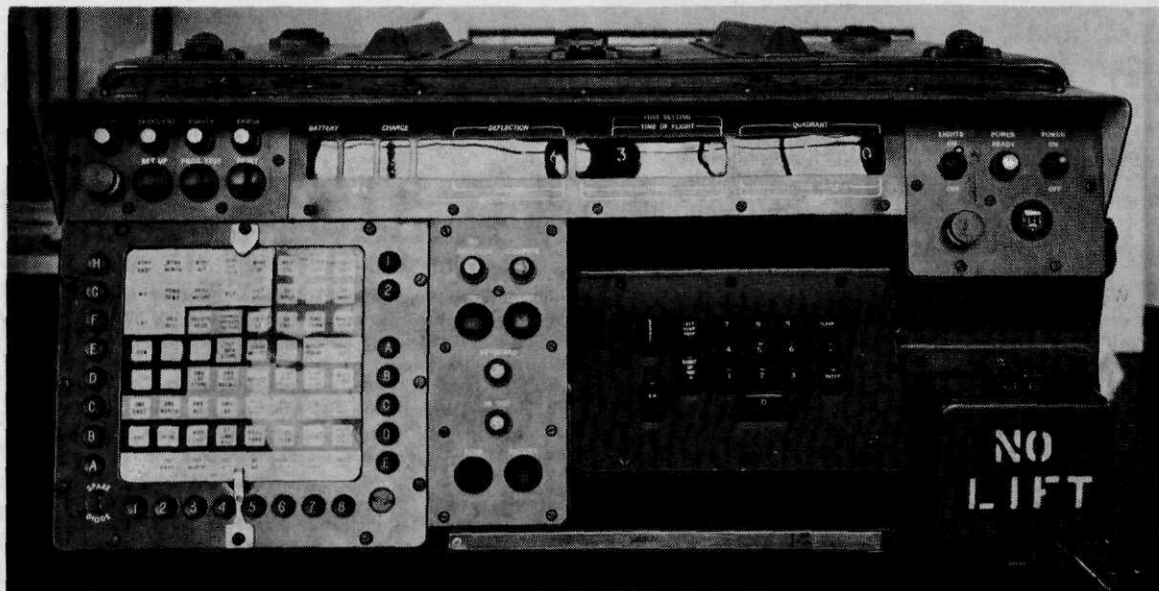
De nauwkeurigste schietgegevens zouden uiteraard kunnen worden verkregen door voor elke lading één registratie uit te voeren en de aldus verkregen correcties te herleiden voor de overige correctiepunten. Nu is het vele malen registreren uit dezelfde stelling uiteraard ondoenlijk en, tactisch gezien, onaanvaardbaar.

In het manuele vuurregelingscentrum blijft dus de noodzaak, ook na éénmaal te hebben geregistreerd, tot het uitvoeren van een groot aantal berekeningen. Hier treedt nu een zeer duidelijk voordeel van de FADAC aan de dag. Eenmaal ingevoerde V_0 -en meteogegevens worden door de computer toegepast voor alle ladingen, op alle afstanden en in elke richting. Voor elk doel in de gehele vuursector worden met behulp van de FADAC de schietgegevens even nauwkeurig bepaald, m.a.w.: de Fadac kent *geen correctiegebieden*.

De hierboven omschreven werkzaamheden voor het manuele vuurregelingscentrum zijn helaas niet éénmalig. Alle berekende gegevens naar de diverse correctiepunten (de schootstafellineaalgegevens) dienen te worden gecorrigeerd zodra bv. de weersinvloeden zich wijzigen, d.w.z. wanneer na 2, c.q. 4 uur een nieuw meteorbericht wordt ontvangen. Dit meteorbericht dient dan weer voor alle correctiepunten te worden uitgerekend, waarna het verschil in de weersinvloeden met 2, c.q. 4 uur geleden als een correctie kan worden toegepast op de bestaande schootstafellineaalgegevens.

Bij de FADAC kan men volstaan met het invoeren van het nieuwe meteorbericht, hetgeen in 2 min is voltooid. Alle schietgegevens worden hierna voor de nieuwe weersinvloeden gecorrigeerd. Het bovenstaande houdt in dat er in feite in het manuele vuurregelingscentrum vrijwel constant moet worden gerekend, ten einde steeds met de beste gegevens te kunnen vuren.

Afb. 3 Het controlepaneel

Afb. 2c

Hierbij komt nog dat het meteorbericht, dat bij de handberekeningen wordt gebruikt (het NAVO-meteorbericht) slechts een benadering geeft van de werkelijke toestand van de atmosfeer. Bij de berekeningen wordt uit dit (ballistische) meteorbericht één regelnummer gebruikt. De getalwaarden die in het regelnummer voorkomen zijn samengesteld op grond van de atmosferische toestand in de zone die overeenkomt met dit regelnummer, plus alle voorafgaande zones. Is bv. de culminatiehoogte Y , dan wordt in de schootstafel het bijbehorende regelnummer van het meteorbericht opgezocht (regelnr 3 in afb. 2c). De in regelnummer 3 voorkomende getallen geven dan de toestand van de atmosfeer in de zones 1, 2 en 3.

Het computer-meteorbericht daarentegen is een „schoon” weerbericht, d.w.z. elk regelnummer geeft de toestand van de atmosfeer in de betrokken zone. Het is bij de FADAC dus noodzakelijk alle regelnummers (het aantal is uiteraard afhankelijk van de maximum culminatiehoogte) in te voeren. De computer past dan bij de berekening van de kogelbaan de weersinvloeden per zone toe over de gehele lengte van de baan. Ook in dit opzicht biedt de FADAC dus een nauwkeuriger en snellere methode ter bepaling van de schietgegevens voor doelen in de gehele sector.

Bediening

De bediening van de FADAC is uiterst eenvoudig. De bekende basisgegevens (zie hiervoor) worden door de bedieningsman op het controlepaneel d.m.v. het toetsenbord (afb. 3, rechts) ingevoerd. Het gegeven dat moet worden ingevoerd, wordt gekozen op het invoerkeuzepaneel, de matrix (afb. 3, links). De getalwaarde van de gekozen matrixfunctie wordt daarna getypt op het toetsenbord (getallen 0 t/m 9; tekens + en —). De computer vertoont de aangeslagen getallen op het afleespaneel (afb. 3, midden boven) in de NIXIE-buizen. Na controle voert de bedieningsman het gegeven in door op het toetsenbord de ENTER-toets in te drukken. Wenst de bedieningsman voor een bepaalde batterij de schietgegevens te verkrijgen, dan hoeft hij voor betrokken batterij slechts het doel op te roepen (d.m.v. een matrixfunctie) en de COMPUTE-knop in te drukken. Na 15 à 20 sec verschijnen de schietgegevens in de betrokken vensters van het afleespaneel. Bij vuren waarvoor moet worden ingeschoten, bedraagt de rekentijd, na de correcties van de waarnemer, ca. 3 sec.

Zonder extra invoer geeft de computer een standaardoplossing, nl. voor brisantgranaat met snelle buis in vlakbaan. Moet er met een andere muni-

tiecombinatie worden gevuld, dan heeft de bedieningsman slechts een functie op de matrix te wijzigen en een ander projectiel- en/of buistype in te voeren. Ook voor steilbaanvuren, die manueel nogal wat berekeningen vereisen, kunnen de schietgegevens zonder meer worden verkregen door de betrokken matrixfunctie te kiezen.

Slot

Met de invoering van de FADAC is de veldartillerie weer een stap verder gekomen op de weg naar het artilleristisch ideaal, de „first round hit”, het afgeven van onmiddellijk uitwerkingsvuur op de juiste plaats en de juiste tijd.

In combinatie met andere nieuwe apparatuur, bv.:

- een gyroscopisch oriënteertoestel, dat één juiste richting in de afdeling garandeert;
- V_0 -meetapparatuur (Doppler-radar), die het mogelijk maakt in de afdeling voor alle ladingen een juiste aanvangssnelheid te bepalen;
- doelopspringmiddelen

verschafft de FADAC de nauwkeurige schietgegevens, waarmee een uitwerkingsvuur onmiddellijk kan worden afgegeven.

AANWIJZINGEN VOOR MEDEWERKERS

Wij verzoeken u om uw bijdragen in te leveren in enkelvoud, getypt met een marge van ten minste 3 cm, met dubbele regelafstand en voorzien van uw naam, adres en evt. gironummer. Bijdragen voor de rubriek „Meningen van anderen” echter in duplo in te zenden.

Bij het opgeven van geraadpleegde literatuur dienen de respectieve verwijzingen als volgt te worden opgesteld:
bij boeken: Auteur - titel. Uitgever, plaats, jaar, blz.;
bij tijdschriften: Auteur - naam tijdschrift. Jaargang, jaar, nummer, blz.

Voorts eventuele schetsen of tekeningen en foto's niet tussen de tekst aan te brengen, doch wel aan te geven, waar deze

illustraties tussen die tekst moeten worden opgenomen. Men voege tekeningen en schetsen afzonderlijk bij, in Oost-Indische inkt en op teken- of calqueerpapier. Letters en cijfers moeten daarbij zo groot worden getekend, dat zij na verkleining duidelijk leesbaar blijven. Daartoe moeten zij, na verkleining, nog ten minste 1 mm groot zijn. Men houde er daarbij rekening mee, dat tekeningen en schetsen als regel, bij reproductie, worden verkleind tot ten hoogste 15 cm breedte.

Toevoeging van schetsen en afbeeldingen, respectievelijk foto's, verhoogt de aantrekkelijkheid van uw artikelen ten zeerste, vooral indien zij origineel zijn.

De leeftijdsopbouw van een militair voertuigenpark

drs. J. Th. W. Hendriks

Docent KMA

Door in principe een voertuigenpark samen te stellen uit voertuigen van gelijkmatig verschillende leeftijd (niet hetzelfde als levensduur) en de vervanging van de voertuigen geleidelijk te doen geschieden kan een systematische opbouw van een voertuigenpark worden verkregen.

Met een dusdanige opbouw wordt het volgende bereikt:

- een meer constante capaciteit van het voertuigenpark;
- een geringere en gelijkmatiger belasting van de werkplaatsen;
- een geringere en gelijkmatiger druk op de begrotingen.

Een vrijwel volledige vervanging van de voertuigen in betrekkelijk korte tijd brengt mee, dat de capaciteit van het voertuigenpark geleidelijk geringer zal worden, tot het moment waarop opnieuw vervanging plaatsvindt, want ten gevolge van het gelijktijdig ouder worden van de voertuigen nemen, per voertuig, de frequentie en de duur van het curatieve onderhoud toe, waardoor steeds minder voertuigen per moment inzetbaar zullen zijn. Er ontstaat derhalve geleidelijk een capaciteitsvermindering van het voertuigenpark.

Het capaciteitsverloop

De huidige in gebruik zijnde tactische voertuigen zijn nagenoeg in dezelfde periode van ongeveer 4 jaar in gebruik genomen, hetgeen met betrekking tot de momenteel bepaalde levensduur van gemiddeld 20 jaar een betrekkelijk korte periode is. De consequentie hiervan op het capaciteitsverloop is niet duidelijk bekend, daar onvoldoende informatie beschikbaar zijn over het verloop van de frequentie en de duur van het onderhoud, gedurende de periode dat de voertuigen in gebruik zijn.

Ten einde enig inzicht te krijgen in dit capaciteitsverloop is gebruik gemaakt van elders verworven ervaringscijfers ten aanzien van 3-tonners. Enigszins gechargeerd en gestileerd vertoont de geleidelijke capaciteitsvermindering het in de tabel geschetste beeld. Uit deze gegevens blijkt een progressieve capaciteitsvermindering.

Een partieel onderzoek bij een aantal tactische voertuigen wijst ook op een ontwikkeling in deze richting, aangezien bij een gemiddelde leeftijd van de voertuigen van 10 jaar, een capaciteitsvermindering is geconstateerd van 35 à 40%.

Hoe het capaciteitsverloop gedurende de volgende 10 jaren zal zijn is discutabel. Mij zijn geen gegevens bekend over een langere periode dan 8 jaar. In het algemeen is voor een vervoermiddel een levensduur van 8 jaar ook wel een maximum. Het is m.i. niet waarschijnlijk dat het verloop kan worden bepaald via een extrapolatie van de lijn, die het verloop gedurende de eerste 10 jaar aangeeft. Een eenvoudig doortrekken van de trendlijn veronderstelt impliciet dat ook voor de toekomstige periode de veroudering in voortgezette progressie van invloed zal zijn, en dit betwijfel ik.

Daar het wegverkeer in oorlogstijd een belangrijke functie vervult, is een zo goed mogelijk inzicht in de capaciteitsvermindering van het militair voertuigenpark van essentieel belang.

Het is een onzekere factor in welk stadium van de levensduur het voertuigenpark effectief moet worden ingezet, m.a.w.: wanneer het de oorlogstaak moet gaan vervullen. Op grond hiervan zal, ten einde het risico van onvoldoende capaciteit te verminderen, de laagste capaciteit van het voertuigenpark gedurende de gebruikperiode als uitgangspunt dienen te worden genomen voor de capaciteitsplanning. Reeds door de capaciteitsvermindering van ongeveer 40% gedurende de eerste 10 jaar van de gestelde levensduur zal de begincapaciteit van het voertuigenpark aanzienlijk groter moeten zijn dan de vereiste capaciteit.

Zonder te willen stellen dat deze 40% een exact gegeven is en zonder het argument terzijde te willen leggen dat dit percentage mede voortvloeit uit onderhoudsprocedures die voor vreedstijd

I	II	I	II
1	2	5	15
2	5	6	19
3	8	7	24
4	11	8	29

I = leeftijd van de voertuigen in jaren

II = totale capaciteitsvermindering in procenten

gelden, zal men met een capaciteitsvermindering rekening moeten houden.

Hierbij is de beoordeling van twee aspecten van fundamenteel belang, namelijk de minimaal vereiste bedrijfszekerheid en de capaciteit van het voertuigenpark. De bedrijfszekerheid heb ik reeds ter sprake gebracht in mijn artikel „De levensduur van militaire uitrustingsstukken”.¹ In dit verband zou ik nog willen opmerken dat de vraag zich voordoet of bij het huidige voertuigenpark de minimaal vereiste bedrijfszekerheid nog aanwezig is en, zo ja, of deze in de komende jaren niet zal worden overschreden.

De investeringen

De capaciteitsontwikkeling brengt belangrijke consequenties mee ten aanzien van de investeringen. Stel dat voor oorlogstijd de nettocapaciteit van 6000 voertuigen nodig is en dat de geleidelijke capaciteitsvermindering gedurende 10 jaar 40% bedraagt, dan zal, bij de huidige vervangingsprocedure, het oorspronkelijke aantal voertuigen 100/60 maal groter moeten zijn, dus totaal 10.000 moeten bedragen. Uitgaande van een investering van f 40.000 per voertuig, is hiermee een extra investering van totaal $4000 \times f 40.000$, of f 160 miljoen gemoeid.

Deze extra investering kan worden verminderd door een meer systematische opbouw van het voertuigenpark. Door de aanschaffing over een groter aantal jaren te spreiden kunnen de capaciteitsfluctuaties aanmerkelijk worden beperkt. Hierdoor zijn aanzienlijk minder extra investeringen nodig. Zou bijvoorbeeld de aanschaf niet in één jaar doch, om het andere uiterste te

nemen, in 10 jaar plaatsvinden, dan zal de capaciteit niet teruglopen tot 60%, maar gemiddeld ruim boven de 80% liggen. Weer uitgaande van een capaciteitsbehoefte van 6000 voertuigen zal nu het totaal aantal voertuigen 100/80 maal 6000, dus 7500, moeten bedragen. Hiermee wordt een vermindering van de extra investering bereikt van 2500 voertuigen of f 100 miljoen. Behalve deze vermindering zal ook een gelijkmatiger belasting van de begrotingen het gevolg zijn. De „piekvorming”, zoals deze bij de huidige vervangingsprocedure optreedt, wordt geëlimineerd.

Momenteel zal de capaciteit van de onderhoudswerkplaatsen moeten meegroeien met de toenemende frequentie en duur van het onderhoud, hetgeen niet eenvoudig is te realiseren, of men zal vele jaren een, weliswaar afnemende doch aanvankelijk grote, overcapaciteit moeten accepteren.

Door de systematische opbouw zal de benodigde onderhoudscapaciteit kleiner worden en gelijkmatiger bezet zijn. De gemiddelde frequentie en de duur van het onderhoud verlopen regelmatig en bereiken niet de omvang, die inherent is aan de huidige procedure.

Of en in welke mate een meer systematische opbouw realiseerbaar is hangt uiteraard ook van andere aspecten af. Gezien echter de aanzienlijke voordelen die uit het bedrijfseconomisch aspect voortvloeien, zal een bestudering van de andere — zoals de tactische, technische en commerciële — aspecten zeer zinvol zijn. Uiteraard is hierbij een objectief afwegen van de voor- en nadelen essentieel.

De bestudering van de andere aspecten laat ik echter gaarne over aan meer deskundigen op deze gebieden.

¹ Mil. Spect. 137(1968)(10)477

BANDEN 1968

De geheel linnen banden voor de jaargang 1968 zijn in bewerking en kunnen reeds worden besteld. De prijs bedraagt f 5,35.

Levering uitsluitend na vooruitbetaling per giro (nr 447 15) of per postwissel. Bestellingen te richten aan:

MOORMANS PERIODIEKE PERS N.V.
Zwarteweg 1 - Den Haag

De algemene militaire opleiding van beroepsofficieren

G. C. Floor

Luitenant-Kolonel der Artillerie (gsb)

Inleiding

Sinds de onderwijsherziening aan de Koninklijke Militaire Academie in 1960, waaraan in een aantal publikaties [1] t/m [6] reeds uitvoerig aandacht werd besteed, omvatte de opleiding voor de a.s. beroepsofficier drie hoofdelementen:

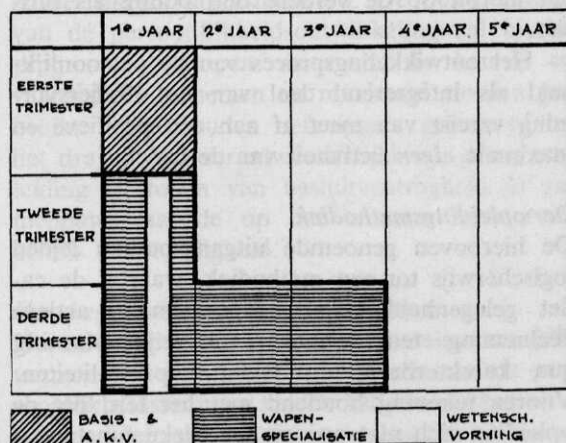
- de Basisopleiding en Algemene Kader-Vorming;
- de wapen-/dienstvakopleiding bij de KL en de opleidingsrichting bij de Klu;
- de wetenschappelijke vorming.

De plaats van deze elementen in het opleidings-schema is in afb. 1 aangegeven.

Bij deze opleidingsgang is het eerste studiejaar primair gewijd aan de militaire opleiding met een aantal uren in het tweede en derde trimester uitgetrokken voor de wetenschappelijke propedeuse. De voltooiing van de wapen-/dienstvakspecialisatie, c.q. opleidingsrichting, vindt plaats in het derde trimester van het tweede en derde studiejaar. Dit betekent, dat bij de 4-jarige studie het vierde en bij de 5-jarige studie het vierde en het vijfde jaar geheel worden besteed aan de wetenschappelijke vorming. In het oog springende nadelen hierbij zijn:

1. de discontinuïteit in de militaire opleiding;
2. een niet harmonische samenhang tussen de hoofdelementen.

Daarom wordt in het kader van het project

Afb. 1 Opleidingsgang (t/m cursusjaar 1967/68)

„Verbetering Opleiding KMA” — de zg. VOK-MA — met ingang van het cursusjaar 1968/69 zowel een wijziging in de fasering als een harmonisering van de militaire opleidingsgang ingevoerd.

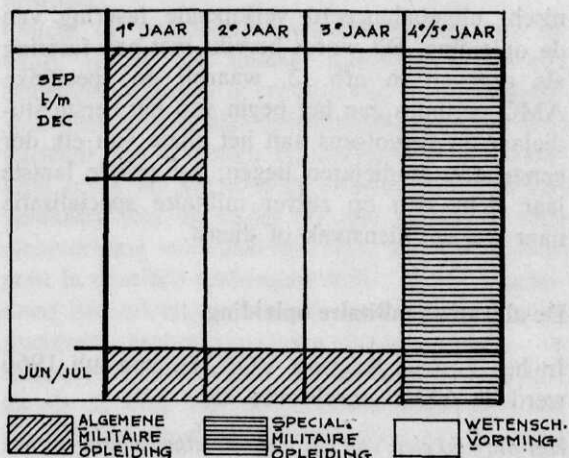
De nieuwe fasering

Vanzelfsprekend moet de opleidingsgang voor een beroepsofficier aanvangen met een fundamentele vorming tot militair. Evenzo zal de opleiding, wil de jonge officier „up to date” zijn eerste functie aanvaarden, moeten afsluiten met de specialistische vorming naar wapen, dienstvak of dienst.

De continuïteit tussen het begin van het eerste en het einde van het laatste studiejaar kan met een trapsgewijze vorming worden bereikt, waarbij in elk studiejaar een periode van zuiver militaire opleiding noodzakelijk is.

In afb. 2 is het schema van een dergelijke opleidingsgang weergegeven.

De in deze fasering regelmatige concentratie op zuiver militaire vorming tot officier wordt bovendien ondersteund tijdens de periodes van wetenschappelijke vorming door de zg. „militaire uren”. Deze omvatten globaal het eerste ochtendlesuur van elke werkdag en één zaterdag per 2 weken. Op deze wijze is het mogelijk niet alleen de verworven militaire kennis en vaardigheden op peil te houden, maar ook nog te verbeteren.

Afb. 2 Nieuwe opleidingsgang (vanaf cursusjaar 1968/69)

De harmonie in de opleidingsgang

De opleiding tot beroepsofficier legt de basis voor een carrière. Zij richt zich *niet* primair op een specifieke functievervulling, maar op een doorlopende en hogere vorming. De opleiding heeft daarom qua inhoud en qua opleidingsmethodiek van meet af aan een eigen geaardheid, die fundamenteel afwijkt van de opleiding van **dienstplichtig reservepersoneel**. Het militaire bestanddeel van de opleiding wordt dan ook gedifferentieerd in:

1. **Algemene Militaire Opleiding**, kortweg AMO genoemd, die alle facetten omvat, welke een officier zich eigen moet maken, ongeacht zijn wapen, dienstvak of dienst;

2. een **Specialistische Militaire Opleiding** of SMO die, uitgaande van de AMO, het specifiek wapen-, dienstvak- of diensteigene onderwijst.

Het derde hoofdelement van de officiersopleiding is de wetenschappelijke vorming, die een *bovenfunctionele* vorming als basis voor de verdere loopbaan geeft.

De vorming tot een volwaardig officier steunt dus op drie opleidingsvormen, die niet autonoom, maar elkaar aanvullend zijn.

De AMO bepaalt zich in algemene zin tot het gedragspatroon van de officier in de krijgsmacht. De algemene en militair wetenschappelijke vorming geven het inzicht in de functie en plaats van de krijgsmacht in de ontwikkelingsgang van de samenleving in haar totaliteit.

Een zo gevormde volwaardigheid als officier *in algemene zin* maakt een nadere differentiatie binnen de krijgsmacht mogelijk, nl. de wapen-, dienstvak- of dienstenspecialisatie, steunend op een gerichte wetenschappelijke vorming.

Deze onmisbare interdependentie tussen AMO, WV en SMO vraagt dan ook om een harmonisch, uitgebalanceerd verloopende fasering van de opleiding. Dit wordt bereikt met een fasering als gegeven in afb. 2, waarbij de specifieke AMO-periodes aan het begin van het eerste studiejaar en vervolgens aan het einde van elk der eerste drie studiejaar liggen; het gehele laatste jaar richt zich op zuiver militaire specialisatie naar wapen, dienstvak of dienst.

De algemene militaire opleiding

In het Tweede Rapport VOKMA van juli 1966 werd de AMO omschreven als:

Het ontwikkelen van die karaktereigenschappen, het bijbrengen van die kennis en het aanleren van die

vaardigheden, welke ieder officier — ongeacht wapen, dienstvak of dienst — dient te bezitten.

Anders gezegd is de AMO de *fundamentele* officiersvorming, enerzijds voor zijn functie als commandant én instructeur, en anderzijds voor zijn specialisatie naar wapen, dienstvak of dienst.

Uitgangspunten voor de AMO

— Zonder hier dieper in te gaan op de taakanalyses van de veelsoortige officiersfuncties kan worden volstaan met de algemene, en dus voor ieder officier geldende taakomschrijving:

Een officier is er om verantwoordelijkheid te aanvaarden, leiding te geven, en beslissingen te nemen.

Uitgaande van deze these zijn tevens de hoofdelementen van de AMO bepaald:

1. *persoonlijkheidsontwikkeling* in de zin van het stimuleren van verantwoordelijkheidsbesef, leiderschap en besluitvaardigheid;

2. *kennis- en vaardigheidsonderricht* in de algemene kennis en vaardigheden, die voor ieder officier zijn vereist.

— **Bepalend voor de vorm en inhoud van de AMO** is in feite de analyse van de officiersfunctie in de komende decennia op grond van de veronderstelde ontwikkelingen op tactisch en technisch gebied. Niet alleen zal de opleidingsmethodiek hierop moeten zijn afgestemd, maar tevens betekent dit, dat een periodieke aanpassing aan de steeds evoluerende concepties noodzakelijk blijft.

— **Omdat de officiersvorming een continu proces** is, dat op de KMA aanvangt, zal de AMO logischerwijs één doorlopende opleidingsgang zijn. Tijdens de geprogrammeerde AMO-periodes, als getoond in afb. 2, vraagt zij een geconcentreerde en volledige aandacht, tijdens de wetenschappelijke vormingsperiodes en de SMO een beperkte, maar voortdurende. Het accent ligt hierbij op de verdere ontplooiing als officier.

— Het ontwikkelingsproces van de persoonlijkheid als integrerend deel van de officiersvorming vereist van meet af aan een positieve en maximale *eigen* activiteit van de cadet.

De opleidingsmethodiek

De hierboven genoemde uitgangspunten leiden logischerwijs tot een methodiek, waarbij de cadet gelegenheid krijgt tot maximale, actieve deelneming ten behoeve van zijn vorming qua karakterbeeld en leiderschapskwaliteiten. Voorts, rekening houdend met het feit, dat de opleiding zich niet op een specifieke functievervulling richt, maar op het leggen van een basis

voor een loopbaan, zal de methodiek op overeenkomstige en gelijkgerichte wijze als bij wetenschappelijke vorming zich moeten bepalen tot:

1. het kritisch-analytisch verkrijgen van kennis en inzicht betreffende de aard en kenmerken van elk onderwerp; deze zijn relatief permanent en vormen het uitgangspunt voor;
2. een zoveel mogelijk zelfstandige, eigen bestudering, dan wel beoefening van de nadere *de-taillering*, welke relatief variabel is.

Zo zal bijvoorbeeld bij het onderwerp „wapen-leer” het onder 1 genoemde zich richten op de elementaire ballistiek en principes van de verschillende wapensystemen bij handvuurwapens; het onder 2 genoemde bepaalt zich tot de kennis van een bepaald wapen.

De toe te passen methodiek omvat in wezen 5 fasen:

fase 1: algemene *inleiding* van het onderwerp;
fase 2: *analyse* van het onderwerp op grond van probleemstelling, geleide discussie, dan wel demonstratieve behandeling;

fase 3: *zelfstandige bestudering* of *beoefening*, individueel of in groepsverband met begeleiding (coaching);

fase 4: *toetsing* van kennis of vaardigheid, waar zinvol door middel van competitie;

fase 5: *kritische nabeschouwing* (waar mogelijk én door de cadetten én door de instructeur).

Deze grondmethode, waarbij — zoals duidelijk zal zijn — de tijd per fase afhankelijk is van de aard van het onderwerp en de totaal-tijd van de 5 fasen per onderwerp kan variëren van één tot meer lesperiodes, is op alle AMO-onderwerpen in principe toepasbaar.

De eigen activiteit wordt in de fasen 2 t/m 5 zoveel mogelijk gestimuleerd. De beklemtoning van de persoonlijkheidsontwikkeling zal hierbij progressief verlopen naarmate de kennis en vaardigheid toenemen en maximaal worden gebruikt bij te houden oefeningen, gebaseerd op het dragen van verantwoordelijkheid, geven van leiding en tonen van besluitvaardigheid in samenhang met de op dat moment verworven kennis en vaardigheid.

Het begeleidend beoordelingssysteem

Het stimuleren van actieve deelneming aan alle vormen van onderricht in het kader van de persoonlijkheidsvorming van de aanstaande beroeps-officier heeft slechts zin indien hierbij systematisch enerzijds aan de cadet duidelijk richting

wordt gegeven door een voortdurende begeleiding, en anderzijds zowel cadet als leiding periodiek met de resultaten worden geconfronteerd. Dit leidt tot het toepassen van een begeleidend beoordelingssysteem.

De persoonsbeoordeling moet zich richten op het concreet en observeerbaar gedrag van de cadet t.a.v. die facetten, welke voor een toekomstig officier van essentieel belang worden geacht, als:

- militaire houding en gedrag;
- motivatie (d.w.z. de persoonlijke inzet bij militaire opleiding, wetenschappelijke studie en sport);
- inzicht;
- leiding geven;
- uitdrukingsvaardigheid;
- sociaal gedrag.

De persoonsbeoordeling vormt de basis voor de *individueel gerichte* begeleiding, mits aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

a. een *open* beoordelingssysteem, d.w.z. dat de beoordeelde zijn periodieke (formele) beoordeling volledig ter kennis wordt gebracht (en die hij dus „voor gezien” tekent);

b. de beoordeling derhalve een *hulpmiddel* is voor de beoordeelde ten behoeve van zijn *zelfkennis* met betrekking tot:

- zwakke punten,
- goede punten,
- verbeteringsmogelijkheden;

c. de beoordeling tijdens de gehele opleiding doorlopend hanteerbaar is, zodat de ontwikkeling/voortgang bekend is.

Het beoordelings-element stimuleert de cadet tot actieve gedragsvorming, terwijl het begeleidings-element deze gedragsvorming nuanceert, dan wel bijstuurt.

Omdat de persoonlijkheidsontwikkeling van de cadet tijdens de gehele KMA-opleiding één doorlopend proces is en de cadet in dat tijdsbestek met wisselende opleidingsperiodes en een variëteit aan docenten en instructeurs in aanraking komt, zal het voor de continuïteit in de begeleiding van de cadet bij zijn *algemene* officiersvorming noodzakelijk zijn, dat hij permanent in dezelfde compagnie blijft. In het begeleidend beoordelingssysteem is de compagniescommandant (squadroncommandant) immers de centrale figuur, én als de formele beoordelaar én als de chef van de officieren-begeleider, die de feitelijke, dagelijkse begeleiding van de cadet tot taak hebben. De CC (SC) met zijn PC's heb-

ben gedurende de AMO en de wetenschappelijke vorming de voortdurende zorg voor een optimale persoonsontwikkeling.

Het spreekt vanzelf, dat de officier-begeleider of PC, die gedurende de eerste drie studiejaren permanent bij zijn peloton blijft, aan hoge eisen moet voldoen. Hij dient niet alleen mentaal en fysiek fit te zijn, maar ook goed met mensen te kunnen omgaan, te beschikken over natuurlijk gezag, tact en actieve sociale belangstelling. Daarenboven moet hij een goede kritisch-analytische instelling hebben om de problemen van zijn cadetten realistisch te benaderen en, zijn zienswijze logisch en duidelijk bewoondend, hen stimulerend te adviseren. Hoewel de officieren-begeleider begrotingstechnisch op de exploitatiekosten drukken, vormen zij in werkelijkheid een volkomen verantwoorde, kwaliteitsverbeterende investering op lange termijn.

De grote aandacht, die aan de persoonlijkheidsontwikkeling als *hoofdelement*, naast het kennis- en vaardigheidsonderricht, wordt ingeruimd, is zowel een logisch gevolg van de toenemende eisen, die aan modern leiderschap worden gesteld, als een noodzakelijkheid, omdat de persoonlijkheidskwaliteiten van het officierskorps in de krijgsmacht bepalend zijn voor een doelmatigheid op lange termijn.

Groepering van de AMO-onderwerpen

DE AMO, gericht op het bijbrengen van die kennis en vaardigheden, welke ieder officier behoort te beheersen als basis voor én zijn specialisatie naar wapen, dienstvak of dienst én zijn taak als leider en instructeur, omvat een groot aantal onderwerpen. Mede in relatie tot de toe te passen opleidingsmethodiek kunnen deze onderwerpen in enkele hoofdgroepen worden ingedeeld.

1. MILITAIRE BEDRIJFSKENNIS, de onderwerpen omvattend, die betrekking hebben op de dagelijkse gang van zaken in het kader van de personele organisatie, zoals o.m. inwendige dienst, krijgstuicht, dienstcorrespondentie, e.d. Deze kennis is bepalend voor het leef-(dat is bedrijfs)klimaat van de krijgsmacht.

2. MILITAIRE BEDRIJFSVAARDIGHEID, waarin opgenomen de vaardigheden, die met de bedrijfskennis samenhangen, zoals o.m. exercitie, wachten week-/dagdiensten e.d. Deze is bepalend voor een doelmatige, *interne* bedrijfsvoering en vereist dan ook perfecte beheersing.

3. ALGEMENE MILITAIRE VAKKENNIS, waarin op-

genomen de onderwerpen, die betrekking hebben op de specifieke taakuitvoering van de krijgsmacht, i.c. het gewelddadig optreden in algemene zin. De hieraan inherente opleidings- en uitvoeringsfacetten voor kader, nl. methodische instructie en militair leiderschap, nemen daarbij een belangrijke plaats in.

4. ALGEMENE MILITAIRE VAKVAARDIGHEID, de vaardigheden omvattend, die met de algemene militaire vakkennis samenhangen. Deze zijn bepalend voor een doelmatig, niet specialistisch gericht operationeel optreden. Het betreft o.m. het fundamenteel gedrag te velde, gebruik van handvuurwapens, kaartlezen, verbindingsprocedures, e.d.

5. MILITAIRE LICHAMELIJKE VORMING, gericht op al de facetten, die bijdragen tot een progressief opvoeren van de lichamelijke conditie tot het niveau, waarbij onder de zwaarste gevechtsomstandigheden een effectief leiderschap, dat is een „voorgaan”, nog mogelijk is. Het betreft o.m. de militaire l.o., zelfverdediging, marstraining, storm- en hindernisbanen, sport, e.d.

6. ALGEMENE DIENSTUREN, de roosteruren omvattend, die volgens normstelling zijn uitgetrokken voor o.m. geestelijke verzorging, huishoudelijke dienst en inspecties, reserve, verlof enz.

Het specifieke kenmerk van een hoofdgroep is bepalend voor de aandacht, die deze in de totale opleidingsgang moet hebben. Het kennisonderricht is eenmalig; wat de bedrijfskennis betreft: deze wordt vroegtijdig (eerste periode) gegeven en door dagelijkse diensten levendig gehouden. De vakkennis valt voor een aanzienlijk deel in de eerste AMO-periode, dient mede als basis voor de Algemene Militaire Wetenschappen en wordt progressief in oefeningen verwerkt.

De vaardigheden en de militaire lichamelijke vorming vragen *doorlopend* aandacht, én tijdens de AMO-periodes én tijdens de wetenschappelijke vormingsperiodes. Hierbij moet immers niet alleen een bereikt peil worden behouden, maar zelfs worden verbeterd.

De AMO-periodes

a. DE EERSTE AMO-PERIODE (sept. t/m dec. van het eerste studiejaar)

Met toepassing van de omschreven opleidingsmethodiek, die ten behoeve van de geleide persoonlijkheidsontwikkeling eigen activiteit van de cadet accentueert, is deze periode bestemd voor:

1. het geven van onderricht in:
  - de militaire bedrijfskennis;
  - de algemene militaire vakkennis;
2. het aanleren van:
  - de militaire bedrijfsvaardigheid;
  - de algemene militaire vaardigheid (enkele man in groepsverband);
3. het bereiken van normatief gestelde lichamelijke vorming en vaardigheid.

b. DE „ZOMER“-AMO-PERIODES (juni/juli van het 1e t/m het 3e studiejaar)

Deze periodes worden benut voor:

1. het verhogen van het reeds bereikte niveau van algemeen militaire vakkennis en vaardigheid door o.m.:
  - praktische toepassingen bij oefeningen;
  - een op „overleving” gerichte oefenperiode onder mentaal en fysiek hardende, verzwaarde omstandigheden;
  - de cyclus „leaderschap”;
  - praktijkervaring met dienstplichtigen;
2. het verbreden en verdiepen van inzicht en begrip, mede aansluitend bij de Algemene Militaire Wetenschappen, door middel van oriëntatiebezoeken.

De afwijkingen in de taakstelling van de krijgsmachtsdelen en de daaraan gerelateerde verschillen in de specifieke eisen voor de algemene militaire vorming leiden logisch tot een *divergentie in de opleidingsgangen bij de KL en KLu*. Deze divergentie is uitsluitend aanwezig bij de algemene militaire vakkennis en -vaardigheid en komt in de zomer-AMO-periodes tot uiting.

Voor de KLu-cadetten, niet in vliegeropleiding betekent dit voor het gestelde onder 1 tevens de behandeling van algemene luchtmachtonderwerpen (ALO); voor de KLu-cadetten vliegeropleiding is een belangrijk deel van de tijd gereserveerd voor het volgen van de Elementaire Vlieger Opleiding (EVO), zodat voor het gestelde onder 1 alleen nog de ALO rest.

In algemene zin ligt bij de zomer-AMO-periodes het accent als volgt:

- 1e studiejaar: optimale individuele en groepsvaardigheid;
- 2e studiejaar: het leiding geven;
- 3e studiejaar: het instructie geven.

c. DE AMO TIJDENS DE WETENSCHAPPELIJKE VORMING

Deze richt zich op het verzekeren van de conti-

nuiteit bij de algemene militaire opleiding door:

- voortdurende aandacht voor de persoonlijkheidsontwikkeling, zowel tijdens *alle* geprogrammeerde uren als daarbuiten;
- het onderhouden en zoveel mogelijk opvoeren van de AMO-vaardigheden;
- het onderhouden en verbeteren van de militaire lichamelijke vaardigheid en de sport.

d. DE AMO TIJDENS DE SMO

Deze omvat het afronden van de algemene militaire opleiding door:

- voortgezette aandacht voor de persoonlijkheidsontwikkeling;
- het onderhouden van de AMO-vaardigheid (hetzij in afzonderlijke, hetzij in met de SMO geïntegreerde beoefening op het vereiste niveau van algemene militaire vaardigheid).

e. DE AMO IN EEN JAARLIJKS WEDSTRIJDSYSTEEM

Om het enthousiasme, doorzettingsvermogen en de ontwikkeling van teamgeest te stimuleren worden jaarlijks drie competities gehouden:

1. de *Pelotonswedstrijd*, waarin de eerste-jaarspelotons tijdens de eerste AMO-periode *groepsgewijs* of met een het peloton *vertegenwoordigend team* strijden op het gebied van militaire vaardigheid en van de sport. Deze wedstrijd is bepalend voor het vaststellen van de beste groep en het beste peloton;
2. de *Compagnieswedstrijd*, waarbij de compagnieën en het squadron elkaar *pelotonsgewijs* bekampen op het gebied van de algemene militaire vaardigheid. Hierbij wordt bepaald, welk peloton en welke compagnie de beste zijn;
3. de *Compagniessportwedstrijd*, waarbij de compagnieën en het squadron op een aantal individuele en teamsporten met elkaar wedijveren door middel van geselecteerde, vertegenwoordigende teams.

De verschillende onderdelen/nummers van de wedstrijden zijn voor de pelotonswedstrijd tot Kerstmis en voor de beide andere over het gehele studiejaar gespreid.

Samenvatting

Kenmerkend voor de AMO is, dat deze zich bepaalt tot het leggen van een basis voor de loopbaan als officier door:

1. het aankweken van de vereiste *mentale* instelling;
2. het ontwikkelen van *leaderschapskwaliteiten*;

3. het onderrichten in de *algemene militaire* kennis en vaardigheden.

Dit is mogelijk door het toepassen van specifiek daarop afgestemde methodieken:

- a. de begeleidende beoordelingsmethodiek, die de mentale instelling van de cadet richting moet geven;
- b. een opleidingsmethodiek, die zich primair richt op het verwerven van *inzicht*, gebruik makend van een optimale, actieve deelneming van de cadet zelf.

De continuïteit bij de AMO die, behalve in de daarvoor expliciet geprogrammeerde periodes, wordt bereikt door regelmatig gebruik van de zg. „militaire uren” tijdens de wetenschappelijke vorming, spreekt vooral ten aanzien van de persoonlijkheidsontwikkeling. Deze vereist een ononder-

broken activiteit van zowel de begeleidende officier als de cadet.

Deze beginfase van een carrière, waarvan de verdere groei — steunend op deze basis — zich in de loop der jaren gunstig kan ontwikkelen, impliceert dat de continue begeleiding bij de officiersvorming *niet* bij het verlaten van de KMA eindigt, maar door de eenheid, waarbij de cadet als jong officier wordt geplaatst, *gelijkgericht* wordt voortgezet.

Literatuur

1. W. Walthuis — *Mil. Spect.* **130**(1961)(4)123.
2. R. G. F. van Houtum — *Mil. Spect.* **131**(1962)(6) 245.
3. W. van Rijn — *VOKL* (1963)(6).
4. W. H. de Savornin Lohman — *Ad Fontes* (1965) (5/6).
5. A. V. van den Wall Bake — *Pastoraal Contact* (1966).
6. A. V. van den Wall Bake — *Appèl* (1967)(1); (2).

Nieuwe uitgave

Met man en macht, door prof. dr. J. A. A. van Doorn, 20 blz. Uitg.: Universitaire Pers, Rotterdam, 1968. Prijs: f 2,50.

Dit boekje draagt als ondertitel „Hedendaags collectief militantisme” en is een weergave van de rede, uitgesproken door prof. dr. J. A. A. van Doorn ter gelegenheid van het 28e lustrum van de Koninklijke Militaire Academie te Breda. De hooggeleerde spreker begint met te constateren, dat militantisme in woord en daad kenmerkend is voor onze dagen. Het komt tot uiting onder allerlei vormen en is een voorbeeld van de sterk versnelde maatschappelijke dynamiek. Hij acht een poging gerechtvaardigd het totale verschijnselencomplex vanuit één gezichtspunt te onderzoeken, nl. „sociale mobilisatie”. Het opwekken van sociale energie omvat ten minste drie elementen: vrijmaking, overdracht en opvoering. In crisissituaties is dit een bekend verschijnsel. Het bijzondere van de thans optredende mobilisatiebewegingen is echter, dat de crisissituatie ontbreekt. In een dergelijke situatie ligt een machtig potentieel aan sociale energie ongebruikt. Reeds een beperkte activering door een kleine groep kan dan een relatief grote stootkracht leveren. Het blijkt echter niet mogelijk „de spanning” continu te handhaven. Bij zeer vele mobilisatieprocessen blijkt daarom de complete eenheid van actie de campagne te zijn. Bij een „frapper toujourn” worden „les héros pas fatigués”!

Daarna wordt een nadere bestudering van de verschijnselen als sociale mobilisatie en campagne ondernomen, waarbij onder meer de relatie van mobilisatiebewegin-

gen en onze Westerse democratie in beschouwing wordt genomen. Het mobilisatiemodel functioneert allesbehalve democratisch doch kan een alternatief bieden in omstandigheden waarin een Westers democratisch stelsel niet blijkt te werken. Vele jonge landen in Afrika en Azië geven hiervan een voorbeeld. De direct of indirect door militairen geleide staat is daar thans het meest voorkomende type regime. Het is veelal een combinatie van politieke stabiliteit en snelle maatschappelijke verandering. Deze regimes weten een belangrijk deel van de bevolking te winnen — met name de jeugd — zonder, in Westerse zin, democratisch te zijn. Zij zijn totalitair, maar niet in de conservatief-politieke zin van het Westen, en blijven daarom vanuit de idealen van de Westerse democratie moeilijk plaatsbaar.

Tenslotte wordt de organisatiesociologie in de beschouwingen betrokken. Schr. betreurt dat van een werkelijke doordenking van de organisatie vanuit de sociale dynamiek nog maar weinig sprake is. De organisatie zou kunnen worden begrepen als een in beweging zijnde collectiviteit, gericht op het opwekken van potentieel binnen en buiten de eigen grenzen, waarbij de leiding niet alleen een sturende maar ook een stuwende functie — de campagne — vervult. In zeker opzicht staan krijgsmacht en militair denken model voor veel wat er in de huidige maatschappij in beweging is geraakt en zich te realiseren zoekt. Wat de militaire houding kenmerkt is immers meer dan een „vooruitdenken”, het is een „voorwaartsdenken”.

Een interessant onderwerp, veelzijdig benaderd, actueel en uitnodigend tot onderzoek en experiment. H.Th.

Krijgsmachtfuturologie

K. H. Bakker

Majoor van de Koninklijke Luchtmacht

In de verre toekomst . . . , zo zou de inleiding van dit artikel moeten beginnen. Dit in analogie met: „Er was eens . . .”, waarmee we dan bedoelen: héél, héél lang geleden, langer dan we ons kunnen voorstellen. Langer dan wij ons kunnen voorstellen; als dát het criterium is, dan is die verre toekomst misschien wel zó dichtbij, dat velen van ons die onvoorstelbaar verre toekomst zelf zullen meemaken. Wat zal die verre toekomst ons brengen? Daar zullen geluk en verdriet zijn, maar ook nog vijandschap en haat, evenals nu. Daar zal een maatschappij zijn met een immens arsenaal aan hulpmiddelen, alles bedoeld om die maatschappij leefbaarder te maken. Hulpmiddelen op velerlei gebied, die nú de vraag oproepen: Hoe precies zal die wereld er in het jaar X uitzien; waarmee moeten wij rekening houden? Dit te onderzoeken is het doel, het wezen van de futurologie. Aanvankelijk geeft het de eng-aandoende indruk van een toekomstvoorspelling, gebaseerd op sterrenstanden en koffiedik, maar voor de ongetwijfeld velen onder de lezers die de allengs in aantal toenemende verhandelingen over futurologische beschouwingen de verdiende aandacht schenken, geeft het zeker al een andere indruk; een indruk van de wetenschappelijke waarde.

De futurologie heeft reuze voordelen boven welke andere wetenschap dan ook. Zij boeit; zij doet een, nimmer vergeefs, beroep op de fantasie van de mens en elke toekomstevaluatie geeft ons een stukje van datgene wat ons te wachten staat; sociale veranderingen die ons leven kunnen vergemakkelijken; medische hulpmiddelen die ons leven kunnen verlengen; technische voorzieningen die zware eentonige arbeid zullen doen verdwijnen. De futurologie heeft de charme, de romantiek van de middeleeuwen geprojecteerd in de toekomst; ze geeft ons respect voor onszelf, voor datgene wat de mens tot stand heeft gebracht met nimmer aflatende speurzin naar het onbekende. Zij trekt alles en iedereen mee in de stroomversnelling van de wetenschap; zij dwingt de mens elk moment van de dag op zijn hoede te zijn; niet stil te gaan staan, want als ooit de leus „Stilstand is achteruitgang” als waarheid is aangevoeld, dan is het nu! En in deze zelfde

stroomversnelling is als één der eersten de krijgsmacht meegedreven. De technologische ontwikkelingen van de laatste jaren, die voor een militair commandant omstreeks 1900 als zijnde science fiction minachtend terzijde zouden zijn geschoven, worden met een vanzelfsprekendheid in de krijgsplannen opgenomen als vroeger pijlen en bogen. En als morgen een bericht in de krant zou verschijnen dat het anti-raketsysteem zal bestaan uit een elektrische muur die in enkele miljoenen van een seconde om het te verdedigen object kan worden opgetrokken . . . zal men zich ten hoogste afvragen waar al het geld vandaan moet komen dat hiervoor nodig is.

Verkenningen worden momenteel al op zeer grote hoogte gehouden. De moderne camera's, films en lichtversterkers hebben dit o.a. mogelijk gemaakt. Al is het nog geen algemeen ingevoerd wapen, het is ook al mogelijk een ruimteverkenner te onderscheppen en te vernietigen. Hiervoor zijn andere ruimteschepen nodig, die moeten zijn uitgerust om vijandelijke schepen te onderkennen, te onderscheppen en uit te schakelen. Deze schepen kunnen zowel onbemand (bestuurd vanaf de aarde, één van de planeten of vanuit een ander ruimteschip), als bemand zijn. Deze laatste configuratie geeft een aanzienlijke vereenvoudiging, te meer omdat het mogelijk is een gedeelte van het ingewikkelde computerwerk door de mens te laten verrichten, zij het dan misschien na een medische ingreep in de hersenen. En als dan grote stukken van de Middellandse Zee voor recreatiedoeleinden drooggelegd zullen zijn als gevolg van de aanleg van twee reusachtige sluizen in de Straat van Gibraltar en de Dardanellen en als dan een klimaatsbeïnvloeding zal zorgen voor een overvloedige stroom van zonnestrallen in dat gebied, dan zal zich elke vakantieganger, elke badgast bespied weten door de onzichtbare camera's van vele, met bijna 30.000 km/h om de aarde cirkelende, satellieten.

De resultaten van de verkenningen zullen automatisch worden verzonden naar de verzamelposten, waar computers zorgen dat ze worden verwerkt. Daarbij wordt dan tevens aangegeven

welke de mogelijke oplossingen zijn om onverwachte moeilijkheden het hoofd te kunnen bieden. Zij zullen dit beter doen dan mensen, zij zullen niet onderhevig zijn aan vermoeidheid, depressies, angst, overmatig zelfvertrouwen, machtswellust of welke tekortkoming dan ook. Zolang de technici in staat zijn de apparatuur te onderhouden is een voortdurende stroom van 100% betrouwbare gegevens gegarandeerd. De computer kan beslissen welke gegevens aan de pers kunnen worden vrijgegeven en deze zullen 's ochtends via het televisietoestel in de vorm van een krant op de ontbijttafel liggen. Hierbij dient men uiteraard wél te selecteren welk nieuws men wil ontvangen en men zal verstoken blijven van misschien de huwelijksadvertenties, de kunstbriek en de beursberichten. Men zal zich dan (uiteraard óf per helikopter — als de planologen rekening hebben gehouden met voldoende landingsplaatsen in de steden — óf per automatisch bestuurd vervoermiddel) naar zijn bureau begeven, zij het ook maar voor enkele uren per dag, want de rest van de dag zal men moeten studeren. Studeren om stilstand te voorkomen; 60% of misschien wel meer van de 8-urige „werkdag” (waarvan er overigens maar vier in een week gaan) zal bestaan uit studeren.

Zoals ik al stelde in mijn artikel Militaire opleidingen¹: er zijn twee kansen. Een kans om tot op hogere leeftijd een volwaardig lid van de maatschappij te blijven en een kans als onvolwaardig lid te moeten leven van en steunen op het eerste lid. De ontwikkelingen in de periode van Berthold Schwartz tot de Tweede Wereldoorlog waren zonder al te grote inspanning te volgen. De ontwikkelingen in de Tweede Wereldoorlog — waarbij vliegtuigen, radio's en atombommen een totale verandering in de krijgswetenschappen teweegbrachten — zijn in feite van meer belang geweest dan de ontwikkelingen in de honderden jaren daarvoor. En nu . . . nu is de slagkracht van de grote mogendheden dermate groot geworden dat alleen een waanzinnige het zou wagen een aanval uit te voeren. Hiermee heeft het militaire machtsapparaat een heel andere waarde gekregen: hiermee heeft de militaire maatschappij de verplichting opgelegd gekregen „bij” te blijven om zodoende de vrede te verzekeren.

Het is voorts ook zonder meer duidelijk dat de militaire maatschappij er in de toekomst heel anders zal gaan uitzien. De andere waarde die

het machtsapparaat krijgt, zal tot gevolg hebben dat heel andere voorwaarden worden gesteld aan de operationele, technische en verzorgingsmensen. Vroeger bestond een krijgsmacht uit alleen maar operationele functionarissen. Techniek werd vrijwel niet gebruikt; het kleine beetje dat nodig was, was eenvoudig van aard (bv. onderhoud wapens) en kon door de operationele afdeling zelf worden gedaan. Verzorging was nagenoeg niet nodig, aangezien de veroverde gebieden vrijwel alles opleverden wat nodig was.

Allengs werd echter de verzorging van de krijgsmacht een niet meer te verwaarlozen aspect van de oorlog. Zó erg zelfs dat aan het einde van de Tweede Wereldoorlog het Amerikaanse leger — behalve voedsel voor de eigen troepen — óók nog voedsel voor de mensen in de bevrijde gebieden moest aanvoeren omdat deze aan de rand van de hongerdood stonden. Het logistieke apparaat is hiermee uitgegroeid tot een afdeling die qua kwantiteit aan mensen hier en daar de operationele afdeling overtreft. Last but not least is er dan, zij het ook vaak in het moederland, de technische afdeling. Het perfectioneren van de beschikbare apparatuur en het uitvinden en fabriceren van steeds nieuwe apparatuur drukken een stempel op de hele natie. De oorlog wordt niet meer gevoerd door de krijgsmacht; het gehele land is erbij betrokken. Voorts is nog een grote afdeling technici nodig, die ter plaatse (d.w.z. binnen redelijke afstand van de gebruiker) beschikbaar is voor het noodzakelijke preventieve en correctieve onderhoud. De eisen die aan deze categorie worden gesteld zijn de laatste jaren zodanig toegenomen dat het niet zelden voorkomt — althans in de krijgsmacht — dat oudere technici de hen toebedeelde taak niet meer aankunnen en meer en meer zijn aangewezen op de jongere collega's. Veel hangt af van de betrokkene (die veelal een chef-functie vervult): of hij door zijn persoonlijkheid in staat is de kennis van deze jongeren op de juiste wijze te „gebruiken”. Overigens is dit, zoals ik ook al in mijn vorig artikel aanstipte, een algemeen probleem. Een officier met een eenzijdige kennis, gekoppeld aan de tot dan gevolgde loopbaan: operationeel, technisch of logistiek, zal t.z.t. (en vaak al zeer vroeg) een commando krijgen, waarin hij met alle drie aspecten te maken krijgt. Uiteraard is dat niet te ondervangen met een cursus van één of twee jaar. De „chef” wordt dan volkomen overgeleverd aan zijn adviseurs; vaak moet hij hiertoe zelf een keus maken uit zijn medewerkers. Het past niet

¹ *Mil. Spect.* 137(1968)(2)55.

in deze beschouwing nader op dit probleem in te gaan; één ding is echter overduidelijk: het probleem wordt niet kleiner maar vele malen groter. Van het nú te voeren personeelsbeleid zal afhangen of over 20 à 30 jaar de juiste mensen met de juiste kennis op de juiste plaatsen zitten.

Wat kunnen wij in de komende jaren verwachten aan technische voorzieningen voor de krijgsmacht? Het is niet mogelijk dit ook maar bij benadering aan te geven. Een inzicht hierin vergt een wetenschappelijke aanpak en tot op heden zijn daartoe de mogelijkheden in de krijgsmacht niet aanwezig. Wanneer hier dan ook enkele ideeën worden geopperd zijn die niet exact; er kan niet worden gezegd: „in 1984 is dít gerealiseerd en in 2000 dát, maar wij hoeven er niet aan te twifelen dat alle ideeën vóór 2020 werkelijkheid zijn geworden.

Naarmate de gemiddelde ontwikkeling en de daaraan gekoppelde levensstandaard hoger gaan worden, zal het krijgsthater meer en meer plaats maken voor een rustiger maatschappelijk beeld. Daar waar ongeregeldeheden voorkomen zullen die van zodanige omvang zijn dat óf ingrijpen overbodig is (nozemrelletjes e.d.) óf plaatselijk kunnen worden afgedaan door overleg (wilde stakingen) óf een internationale politiemacht moet op bevel van een internationaal gezagsorgaan optreden. Voor het afdoen van relletjes is het politieapparaat, zoals wij dat tot nu toe kennen, waarschijnlijk toereikend. Het zal moeten worden uitgerust met modernere apparatuur; de leden zullen hiermee moeten kunnen omgaan en het onderhouden, maar de vorm van de ordebewakersorganisatie, die is gebaseerd op te verwachten moeilijkheden in een samenleving in concentraties van huizen, zal ongeveer dezelfde blijven.

Anders wordt het met de krijgsmacht. Momenteel overheersen voor een groot gedeelte nog de nationale belangen. Geen enkele natie is voor de volle 100% zeker dat een niet-vriendelijk gezinde natie niet morgen de wapens zal opnemen. Toegegeven dat mét de wetenschappelijke ontwikkelingen van de laatste tijd de ouderwetse strijd lust enigszins verminderd is en een uitspraak als „frischer und fröhlicher Krieg“ alleen nog maar lachwekkend aandoet, maar... men weet nooit! Een foutieve interpretatie, een verkeerd gekozen regering, een té gespannen situatie en het leed is geschied. De enige mogelijkheid die momenteel openstaat, is een dusdanige krijgsmacht met de meest moderne middelen op

te bouwen (en in stand te houden), dat een eventuele vijand eenvoudigweg niet de moed kan opbrengen een aanval in te zetten. Hoe lang deze toestand nog zal voortduren is onzeker. Het hangt van de regeringen af of ze in staat zullen zijn het wederzijds vertrouwen te winnen en de veiligheid van de staat en het bestaansrecht van de burgers te garanderen. Eerst dán is het mogelijk diezelfde veiligheid en dat bestaansrecht op een andere manier, die op een veel hoger plan ligt, zeker te stellen. Dit zal in gemeenschappelijk overleg tussen twee, en later alle, landen tot stand moeten komen. Zowel de NAVO als het Warschau-Pact kunnen bv. worden gezien als stappen in deze richting.

Wanneer sprake is van een werkelijke catastrofe, hetzij dat twee grote groepen elkaar bestrijden, hetzij dat een vulkaanuitbarsting heeft plaatsgevonden of een overstroming een gebied teistert, een parate troepenmacht zal in staat moeten zijn direct en doeltreffend in te grijpen. Een zeer veelzijdige taak dus, die alleen kan worden uitgevoerd door jongelui met doeltreffende uitrusting en zeer brede kennis. Uiteraard zal deze strijdmacht bestaan uit meer afdelingen; het karakter van de dreiging zal bepalend zijn voor de inzet van de afdelingen en de taak die daarbij een ieder zal worden toebedeeld. Een plotseling om zich heen grijpende besmettelijke ziekte — hoewel in het jaar 2000 al weer minder waarschijnlijk dan nu — zal anders en door andere afdelingen moeten worden bestreden dan een dreigende hongersnood op één van de bemande hemellichamen.

Hiertoe is nodig dat elke afdeling volledig is toegerust, en wel voor méér taken, en dit is alleen mogelijk als hierachter een toeleveringsbedrijf staat dat steeds de allernieuwste ontwikkelingen op de voet volgt en steeds de reeds afgeleverde employés met regelmatige tussenpozen uit het bedrijf haalt om hen herhalings- en aanvullende cursussen te geven. Minimum- en maximumleeftijd zullen, hoewel niet exact, dan toch streng moeten zijn omschreven. Efficiency is een eerste vereiste in deze nieuwe strijdmacht, waarbij voor eens en voor altijd de definitie wordt bepaald: strijd = gevecht tegen de gevaren die levende wezens bedreigen. Ten behoeve van deze strijdmacht zal al het mogelijke moeten worden gedaan, niets mag aan het toeval worden overgelaten en het is vanzelfsprekend dat in de controlecommissie de allergrootste intellectuelen zitting hebben.

Zo kunnen wij dan verder filosoferen over de

mogelijkheden van deze nieuwe strijdmacht met haar ondersteunende afdelingen, maar er is weinig fantasie voor nodig om de eerdergenoemde mogelijkheden van allerlei gevaren die ons bedreigen aan te vullen. Iets moeilijker wordt het als wij willen vaststellen wat allemaal nodig is om die gevaren te bestrijden en hoe wij een dergelijke strijdmacht kunnen organiseren en binnen een aanvaardbare tijd aan de publieke opinie opdringen als een onmisbaar orgaan, waarvoor de allerhoogste financiële offers moeten worden gebracht. Een groot deel van de geestelijke capaciteit zal in dienst moeten worden gesteld van de strijdmacht en uiteraard zal dit op het eerste gezicht ten koste gaan van de verhoging van de levensstandaard. Hier staat tegenover dat indirect ook weer een stimulerende invloed van dit grootse „denkcentrum” zal uitgaan. Gezien het feit dat in verscheidene landen reeds aan vele secundaire en tertiaire levensbehoeften wordt voldaan, zal de kern voor de besproken strijdmacht in die landen moeten worden gevormd. Economisch gezien is het daar zonder meer mogelijk. Eén van de landen waar de levensstandaard een dergelijk hoog peil heeft bereikt, is Nederland. Er zijn al plannen voor internationale hulp door de krijgsmacht; er wordt al door Nederlanders in het buitenland gestreden. Het is jammer dat bij het woord „militair” door enkelen alleen nog maar wordt gedacht aan een geüniformeerde, van dodelijke wapens voorziene woesteling, waarmee onverbrekkelijk het werkwoord doodschieten is verbonden. Maar heldedaden behoeven niet op het slagveld te worden bedreven; door de jaren heen zijn slagvelden bekend geworden waar geen druppel bloed is gevloeid.

Natuurlijk hoeft niet alle inspanning op de moderne strijdmacht te worden gericht. Maar de mens wil leven en hij wil veilig leven. Hij wil beschermd zijn tegen alle gevaren die hem omringen. Hij heeft daar wat voor over. Hij verze-

kert zich; hij betaalt aan glasverzekering, aan W.A., aan levensverzekering, enz. En is er een betere levensverzekering denkbaar dan een strijdmacht zoals hierboven bedoeld? Welk stukje van onze nationale produktie en kennis moeten we hiervoor afstaan? Wat wordt er van ons verlangd om ons welverzorgde leventje verder te kunnen leven? Waar moeten we nú aan denken om straks niet voor verrassingen te komen staan? Laten wij beginnen met er alleen maar over te denken. Eraan denken dat wij de allerhoogste eisen moeten stellen aan personeel en materieel voor onze toekomstige strijdmacht, althans voor een stukje daarvan. Maar dat wij nu óók nog rekening moeten houden met een leger van de huidige normen. Doen wij dit niet dan is onze nieuwe strijdmacht misschien helemaal niet meer nodig. Het leger moet worden gecontinueerd en wel zo modern mogelijk, totdat het — in deze vorm — niet meer nodig is. En die tijd komt! Ze is misschien dichterbij dan velen van ons durven denken. En dan moeten wij klaar zijn om die andere, mooiere taak op ons te nemen.

Uiteraard gebeurt die overschakeling niet plotseling. Maar als wij die nu, dank zij de vele reeds gepubliceerde échte futurologische beschouwingen, zien aankomen, dan mogen wij niet wachten tot morgen met er iets aan te doen. Dan moeten wij nú ook al de jongeren die zich aanmelden voor de strijdmacht, daarvoor geschikt maken. En omdat kennis macht is betekent dat: breng hen kennis bij, zoveel mogelijk. Verlies niet de primaire taak uit het oog maar benut elke vijf minuten om hen iets bij te brengen van datgene wat ze nog niet weten.

Aan hun is die kans om klaar te zijn voor de grote strijd. Aan ons is de kans om later van hen te horen: Waar zouden we nu zijn als zij al niet de waarde hadden begrepen van de futurologie!

Militaire macht en veiligheid

C. J. M. van Hamond

Kapitein van de Koninklijke Luchtmacht

Dit artikel wil aandacht wijden aan de plaats die militaire macht in het algemeen inneemt in de hedendaagse wereldconstellatie, in het bijzonder m.b.t. het streven naar veiligheid. De aanleiding daartoe wordt gevonden in velerlei discussies over de betekenis van militaire macht in het algemeen, maar meer in het bijzonder over de betekenis van de NAVO, in een periode, waarin — naar men algemeen aanneemt — de Koude Oorlog plaats heeft gemaakt voor een politiek beleid dat zich richt op een voortgaande ontspanning in de Oost-Westverhouding.

Het hier gestelde probleem komt duidelijk naar voren vanuit een bespreking van de hedendaagse situatie in Europa.

Men wordt aldus voor de vraag gesteld: is er in Europa al dan niet sprake van een werkelijke ontspanning, en welke consequenties heeft dat voor de betekenis van militaire macht in het algemeen en voor het bestaan van de NAVO in het bijzonder? In dit verband moge in de eerste plaats worden verwezen naar twee tamelijk recente gebeurtenissen. Eerst een persconferentie die door de gezamenlijke Chefs van Staven van de Nederlandse krijgsmachtdelen in oktober 1967 werd gehouden. Daarbij werden door deze militaire deskundigen feiten op tafel gelegd over de hedendaagse militaire krachtsverhoudingen van de NAVO, het Westers bondgenootschap, tegenover het Warschaupact, de communistische tegenhanger van de NAVO. Men kwam daarbij tot de conclusie dat de totale vuurkracht van de NAVO-eenheden in Europa in een verhouding van 1:3 staat t.o.v. de totale vuurkracht van de gevechtseenheden van het Warschaupact. Dit feitelijke gegeven was voor deze militaire deskundigen aanleiding om een vraagteken te zetten achter de zg. ontspanning in de Oost-Westverhouding. Men zag het eerder als een teken van nog steeds aanwezige agressieve bedoelingen van de zijde van het communistisch blok. Op deze basis motiveerde men de noodzaak van een blijven voortbestaan van de NAVO en men waarschuwde voor een toegeven aan wensdromen. Hiermee in contrast, althans in zekere mate, staat het televisieprogramma „NAVO, beveiliging of

gevaar?” dat op 12 februari 1968 werd uitgezonden en dat eveneens aan de positie van de NAVO was gewijd. Ook hierin werd een beeld gegeven van de militaire krachtsverhoudingen tussen beide bondgenootschappen; voorts werd een beeld gegeven van de politieke situatie in Europa, maar in dit geval (en in tegenstelling tot de eerdergenoemde persconferentie) mondde dit alles niet uit in een alarmerende stellingneming, doch leidde tot de zakelijke vraagstelling: werkt het bestaan van de NAVO positief voor de Europese veiligheid, of werkt de NAVO een voortgaande ontspanning tussen de Oost- en Westeuropese landen tegen en vormt zij aldus een gevaar?

Hoe is een dergelijk verschil in interpretatie, uitgaande van dezelfde feitelijke gegevens, verklaarbaar? Zijn beide visies te verzoenen, m.a.w.: zijn het wellicht toch twee zijden van slechts één medaille of betreft het hier tegengestelde visies, mogelijk als gevolg van een uiteenlopende beoordeling van de Sovjet-Unie als gevaar voor de Westeuropese landen?

Alvorens nader op deze kwestie in te gaan, lijkt het nodig in te gaan op een vraag, die aan dit alles voorafgaat, namelijk: wat is het doel dat men, met of zonder NAVO, graag zou willen bereiken of in stand houden?

Nu is er momenteel een nieuwe denkrichting te onderscheiden die dit doel omschrijft als het handhaven van veiligheid. Zoals de doelstelling hier wordt geformuleerd doet ze wellicht niet erg nieuw aan; het lijkt eerder op het intrappen van een open deur. Toch is dat slechts schijn. Men zou zich bv. kunnen afvragen of deze doelstelling, die hier wordt omschreven als het handhaven of scheppen van veiligheid, ook zou mogen worden omschreven als: het zo nodig in staat zijn tot verdediging tegen het communistisch gevaar. Op het eerste gezicht lijkt er tussen beide doelstellingen weinig verschil te bestaan, daar men geneigd is te denken dat onze veiligheid in eerste instantie wordt bedreigd door een communistisch gevaar. Beide formuleringen zouden identiek zijn. Bij nadere beschouwing blijken er echter wel degelijk verschilpunten te bestaan tussen beide formule-

ringen van het na te streven doel, verschilpunten overigens, die niet zonder consequenties blijven. Als men nl. spreekt over het in staat zijn tot *verdediging* tegen een *communistisch* gevaar, dan richt dat in de eerste plaats de aandacht zeer sterk, om niet te zeggen uitsluitend, op een *militair* gevaar, maar bovendien leidt een dergelijke formulering vrij eenvoudig tot de veronderstelling (zij suggereert als het ware) dat *de tegenpartij alleen maar een bedreiging vormt omdat en zolang deze communistisch is*. Tegen deze consequenties van bedoelde formulering kan men, mijns inziens, terecht bezwaren opperen.

Welke gevolgen heeft echter de hantering van de nieuwe formulering van onze doelstelling? Daartoe dient men zich eerst af te vragen wat veiligheid betekent. Veiligheid wordt wel omschreven als de voorwaarde die noodzakelijk moet zijn vervuld, wil een mensengemeenschap zich kunnen ontplooiën. Zo'n mensengemeenschap kan men zich op allerlei wijzen concreet voorstellen. Men kan gaan van een primitieve stamgemeenschap tot een moderne nationale samenleving, met allerlei variaties daartussen. Hierbij moet men echter bedenken dat ontplooiing altijd plaatsvindt via machtsstreven, maar dat betekent dan tegelijkertijd dat, als de ene groepering zich ontplooit via machtsstreven, de veiligheid van een andere groepering wordt bedreigd. Hetzelfde geldt als men omgekeerd redeneert: als een andere groepering zich ontplooit via machtsstreven vormt dat een bedreiging voor de eigen samenleving, ongeacht de bedoelingen van die andere groepering. Bij veiligheid gaat het dus om het beheersen van dit machtsstreven, een beheersen van deze machtsontplooiing. De conclusie moet dan ook luiden dat de veiligheid van een groepering of samenleving voortdurend wordt bedreigd, ongeacht of de andere groeperingen of samenlevingen communistisch zijn of niet-communistisch. Als men dus veiligheid wil handhaven of scheppen dan gaat het er om, hoe dit machtsstreven van anderen te beheersen.

Nu was men vroeger geneigd om, m.b.t. beheersing van dit machtsstreven van anderen, vooral te denken aan de opbouw van een zo groot mogelijke militaire macht, om zich zo nodig te kunnen verdedigen. Momenteel voltrekken zich echter fundamentele veranderingen t.g.v. de ontwikkeling van nucleaire wapens en raketten, die deze nucleaire wapens op elke gewenste plaats ter wereld kunnen deponeren. Dit betekent dat men zich niet meer kan verschansen. Men kan zich

niet meer verdedigen in de zin zoals dat vroeger nog mogelijk was.

Het bovenstaande betekent dat in de hedendaagse omstandigheden militaire macht te kort schiet als middel om het machtsstreven van anderen te beheersen, m.a.w.: door de ontwikkeling van de moderne wapentechniek wordt men geconfronteerd met de grenzen van militaire macht.

Bepaalde vormen van militaire macht zijn onhanterbaar geworden. Dit kan worden geïllustreerd m.b.v. het Vietnamese conflict. De Vietnamese oorlog wordt nl. steeds duidelijker een voorbeeld van een situatie, waarin met militaire middelen geen oplossing kan worden gevonden voor wat in wezen een politiek vraagstuk is. In dit concrete geval worden de Verenigde Staten geconfronteerd met de grens van hun militaire macht. Met hun enorme militaire potentieel kunnen zij, geplaatst tegenover een relatief zwakke tegenstander, de veiligheid in het Zuidoostaziatische gebied niet herstellen. Om elk misverstand uit te sluiten moet nog nadrukkelijk worden vermeld, dat de oorzaak van deze situatie niet is te vinden in het feit dat Amerika niet bereid zou zijn de middelen, die het beschikbaar heeft, in te zetten (te denken valt hier aan het gebruik van tactische en/of strategische atoomwapens en de mogelijkheid van een invasie in Noord-Vietnam), de oorzaak ligt in het feit dat Amerika deze middelen niet kan inzetten. Deze middelen zouden het conflict naar alle waarschijnlijkheid niet oplossen, doch veeleer doen escaleren.

Tegelijk met een groeiend besef dat er grenzen zijn aan militaire macht als middel om het machtsstreven in de wereld te beheersen, krijgt men echter een beter inzicht in de vraag welke factoren kunnen bijdragen tot beheersing van het machtsstreven van anderen. Men begint namelijk te beseffen dat militaire macht niet de enige factor is, maar dat er in feite een samenspel van krachten bestaat, die onderling ten nauwste met elkaar samenhangen, m.a.w.: veiligheid zou realiseerbaar zijn door een juiste combinatie van enerzijds militaire machtsmiddelen, maar anderzijds tevens van economische en politieke middelen. Dat zou betekenen dat alle drie soorten middelen essentieel zijn.

Nu behoeft de werking van de militaire factor m.b.t. het handhaven of realiseren van veiligheid wellicht geen toelichting, in tegenstelling tot de werking van politieke en economische middelen. Als voorbeeld voor de werking van een politiek middel kan men denken aan de Berlijnse crisis

van 1958, die een gevolg was van een ultimatum van Chroestsjof aan de Westerse mogendheden. Van dit ultimatum is in feite niets terechtgekomen, niet omdat men naar de wapens heeft gegrepen, maar wel door een sterke politieke opstelling van de Westerse landen; m.a.w.: door een resolute, standvastige houding, die geen ruimte liet voor misverstanden omtrent de Westerse houding ingeval van een Russisch vasthouden aan het gestelde ultimatum. Uiteraard werd deze resolute houding versterkt door een sterke militaire macht op de achtergrond. De militaire macht maakt de politieke houding geloofwaardig. In dit voorbeeld ziet men zowel de werking van een politiek middel als de onderlinge beïnvloeding van de politieke en militaire factor.

Ter illustratie van de invloed van economische factoren op veiligheid is het Marshallplan bruikbaar. In de eerste naoorlogse jaren zag het er in West-Europa bepaald niet rooskleurig uit. Europa was grotendeels verwoest en de industrie lag lam. Er heerste armoede, met als gevolg o.a. ontevredenheid en onrust, tot uiting komend in veelvuldige stakingen en een relatief grote toeloop naar de Westeuropese communistische partijen. Het zal duidelijk zijn dat dit een situatie veroorzaakte, die van invloed kon zijn op Stalins denken en bedoelingen in deze jaren. Een dergelijke economische situatie kon het voor Stalin alleen nog maar aantrekkelijker maken zijn eventuele agressieve bedoelingen te realiseren. In dit opzicht bevorderde het Marshallplan dan ook de veiligheid in West-Europa door bij te dragen tot een snelle en efficiënte gezondmaking van deze economische situatie. Overigens heeft ook McNamara, tot voor kort Amerika's minister van defensie, enkele jaren geleden gewezen op de betekenis van de economische factor voor het behoud van onze veiligheid. Met de uitdrukking „security is development” wees hij erop dat men in de toekomst m.b.t. de veiligheid in de wereld niet uitsluitend op wapens kan vertrouwen.

Het bovenstaande is een illustratie van de conclusie dat veiligheid altijd een gevolg is van een combinatie van drie factoren: politieke, economische en militaire middelen.

Hier keren wij terug naar het uitgangspunt, namelijk de vraag: wat is het doel van militaire macht? Het antwoord luidt dan dat militaire macht erop is gericht, in combinatie met politieke en economische middelen, veiligheid te scheppen. Dit is een heel andere verklaring voor onze de-

fensie-inspanning dan tot nu toe gebruikelijk. In het verleden, maar ook nu nog, werd nl. ter verklaring van onze defensie-inspanning vaak verwezen naar een communistische dreiging van de zijde van de Sovjet-Unie; m.a.w.: de Sovjet-Unie zou plannen hebben om West-Europa te veroveren en het militaire apparaat wordt dan gezien als het offer dat men zich moet getroosten om een dergelijke dreiging te weerstaan. Op deze wijze wordt overigens niet alleen het nut van onze Nederlandse strijdkrachten verdedigd, maar evenzeer het nut van het veel meer omvattende militaire bondgenootschap van de NAVO.

Maar men voelt nu wellicht ook aan uit welke hoek de moeilijkheden komen. Op hetzelfde moment dat men, om welke redenen dan ook, gaat twijfelen aan een dergelijk agressief karakter van het Sovjet-communisme, iets dat waarschijnlijk wordt op het moment dat men wat minder ideologisch gaat denken, zelfs na het recente gebeuren in Tsjecho-Slowakije, kan men namelijk, uitgaande van deze motivering, een vraagteken zetten achter het nut van onze militaire macht en de offers, die daarvoor worden gebracht.

Men heeft dus in het verleden de fout gemaakt de noodzaak van onze militaire macht te baseren op de slechtheid, de kwaadaardige agressiviteit van het communisme. Dit is een ideologische motivatie en deze heeft tot gevolg dat men, op het moment dat men in het algemeen niet meer bereid is om zonder meer van een dergelijke kwaadaardigheid uit te gaan, terecht of ten onrechte, een vraagteken gaat zetten achter deze noodzaak van militaire macht.

Hoe deze redenering te doorbreken? De conclusie lijkt mij nl. onjuist. Daartoe is een terugkeer nodig naar de eerder gegeven motivatie van militaire krachtsinspanning, die als uitgangspunt het begrip „veiligheid” had, een situatie die kan worden bereikt door een goed samenspel tussen de politieke, economische en militaire factoren. Veiligheid betekende ontplooiingskansen, maar deze op hun beurt betekenden machtsontplooiing en het ging er dus om deze machtsontplooiing te beheersen.

Bij dit alles doet het helemaal niet ter zake of de partijen die daarbij betrokken zijn communistisch zijn of niet-communistisch, dictatoriaal of democratisch. Maar dat betekent dan ook dat het nut van onze krijgsmacht, of, meer algemeen gesteld, dat het nut van militaire macht, niet kan worden afgewogen met de vraag of er al dan niet nog een kwaadaardige communistische dreiging bestaat. Het gaat dan alleen maar om de

vraag: hoe beheerst men de overal in de wereld tot ontwikkeling komende machtsontplooiing? Anders geformuleerd: hoe scheidt men veiligheid in de wereld? Men een dergelijke motivatie lijkt het vraagstuk van zijn ideologische kanten ontdaan en daardoor zuiverder gesteld.

Dan rest nog de vraag naar de betekenis van militaire macht in het streven naar wereldveiligheid. Het zal duidelijk zijn dat militaire macht bij dit alles een rol speelt, naast en met economische en politieke machtsmiddelen. Zo blijft militaire macht noodzakelijk om te voorkomen dat er een machtsvacuüm ontstaat, maar militaire macht is evenzeer nodig om bv. politieke middelen überhaupt te kunnen hanteren.

Zo was het in 1936 mogelijk dat Hitler het Rijnland bezette, zonder dat het Westen ook maar iets deed. Militair was het niet tot tegenactie in staat, maar daardoor was het tevens politiek lamgeslagen. Het Westen kon zelfs niet een krachtige, eensgezinde politieke daad stellen in de vorm van bv. een ultimatum aan Hitler, omdat een dergelijke actie steun in de rug behoeft van voldoende militaire kracht. Men vergelijk dit voorbeeld overigens eens met het eerder genoemde voorbeeld betreffende de Berlijnse crisis in 1958, waar men Chroestsjofs ultimatum wel politiek kon ontcrachten, waar men dus wél tot een krachtige, eensgezinde politieke houding kon komen, dank zij voldoende militaire kracht op de achtergrond.

Dat militaire macht noodzakelijk is lijkt dus duidelijk. Men moet de betekenis van de militaire machtsfactor echter ook niet overschatten. De bewapening moet voldoende zijn om bij te dragen tot de handhaving of het scheppen van veiligheid, maar de bewapening kan ook te groot zijn en aldus leiden tot een bewapeningswedloop. Dat zulk een wedloop niet overeenstemt met het streven naar veiligheid zal duidelijk zijn. Het tegengestelde is eerder waar, een bewapeningswedloop roept juist spanningen op en lokt crisissituaties uit. Wapenbeheersing is dus zeker geen loze kreet. Zo mag bewapening ook niet te eenzijdig zijn. Men moet nl. met het oog op de geloofwaardigheid van zijn strijdmacht gepast kunnen reageren. Deze geloofwaardigheid komt in het gedrang indien men zich bv. zou beperken tot een nucleaire bewapening, tegenover een groepering die de beschikking heeft over zowel nucleaire als conventionele strijdmiddelen.

Hoe kan men nu in feite veiligheid scheppen? Het beste zou natuurlijk zijn de conflictorzaken, bv. de armoede in de wereld weg te nemen,

maar dat is natuurlijk niet zo eenvoudig. Wel lijkt het mogelijk om, zonder direct de oorzaken weg te nemen, daar waar fricties optreden, deze zoveel mogelijk in te tomen. Bovendien is het wenselijk geen machtsvacua te laten ontstaan. Die vragen er namelijk om te worden opgevuld en lokken dus moeilijkheden uit.

Dit alles dient te worden uitgewerkt in een, in laatste instantie politieke, strategie, die erop gericht dient te zijn, door een juiste combinatie van politieke, economische en militaire machtsmiddelen, de veiligheid te waarborgen.

Nog enkele opmerkingen over de situatie in Europa. Europa is duidelijk een front waar twee supermachten, die beide de beschikking hebben over een geweldig nucleair arsenaal, elkaar treffen, maar elkaar ook in evenwicht houden. Van deze situatie plukken de Europese staten de vruchten. De Westeuropese staten profiteren van de Amerikaanse atoombom, de Oosteuropese staten profiteren in deze zin van de Russische atoombom. De Verenigde Staten spelen aldus duidelijk de eerste viool v.w.b. de veiligheid van West-Europa, maar doen dat uiteraard ook in het belang van hun eigen veiligheid.

Maar, zo kan men vaak horen, wat is dan nog het nut of de betekenis van de NAVO? Als het tenslotte dan toch een zaak is tussen de twee supermogendheden, wat doet Nederland dan nog in de NAVO? Zijn de nadelen van zo'n NAVO-lidmaatschap dan niet groter dan de voordelen? Dit is de vraag die tegenwoordig veelvuldig wordt gesteld, dit is ook de vraag uit het TV-actualiteitenprogramma waarnaar in het begin van dit artikel werd verwezen. Bij deze vraag wordt dan vaak gewezen op een aantal relevant geachte factoren, zoals de ontspanning die op de koude oorlog is gevolgd, de onmogelijkheid van een oorlog in Europa, althans een oorlog die nog voordeel zou kunnen brengen, dit als gevolg van de kernwapenen, en voorts op het feit dat de NAVO, alleen al door haar bestaan, de gedachte aan een agressief communisme levend houdt en daarmee een voortgaande toenadering tussen Oost- en West-Europa in de weg staat, hoewel een dergelijk kwaadaardig communisme al lang niet meer bestaat, zo het al ooit heeft bestaan. Deze redenering is begrijpelijk als de militaire inspanning en daarmee het bestaan van de NAVO worden gezien als een *zelfstandige* factor, noodzakelijk *ter verdediging* van onszelf *tegen het communistisch gevaar*. Voornoemde argumenten zijn dus sterk indien zij worden geplaatst

tegenover de uit het verleden daterende motivatie van militaire macht, zoals deze in het voorgaande werd uiteengezet. Dezelfde argumenten verliezen echter wél van hun kracht indien men bedenkt dat militaire macht een geheel andere betekenis heeft, nl. het scheppen van veiligheid en dit niet als een zelfstandige factor doch in samenwerking met politieke en economische machtsmiddelen. Dan gaat het er niet meer primair om of de andere partij communistisch of dictatoriaal is, al dan niet kwaadaardig. Het gaat dan om het in stand houden van een veiligheidsstructuur in Europa en als zodanig zal een NAVO, mits op een verantwoorde wijze ingepast in een politieke strategie, een werkelijke ontspanning niet in de weg staan doch eerder bevorderen.

Een veiligheidsstructuur impliceert dat er in West-Europa geen machtsvacuüm mag ontstaan. Opheffing van de NAVO bedreigt de relatie Europa-Amerika met als mogelijk gevolg het ontstaan van een machtsvacuüm. Laat men in West-Europa niet de illusie koesteren dat men zelfstandig een werkelijk tegenwicht kan bieden tegenover de Sovjet-Unie. Bovendien kunnen de Westeuropese staten niet onbeperkt voortgaan met bezuiniging op conventionele wapens of ze zelfs geheel afschaffen, onder verwijzing naar de bestaande nucleaire wapens, die tenslotte de veiligheid zouden waarborgen. Voor de geloofwaardigheid van een strijdmacht is het noodzakelijk dat zij gepast kan reageren op elke uitdaging.

Om nu tot een zuivere discussie te komen met tegenstanders van de NAVO, om overigens evenzeer de jongeren van nu meer aan te spreken waar het hun dienstplicht betreft, lijkt het nuttig dat de officiële voorlichting m.b.t. het doel van de krijgsmacht wordt aangepast aan deze gewijzigde inzichten. De NAVO is voor haar voortbestaan niet afhankelijk van het al dan niet bestaan van een boeman. Militaire macht is noodzakelijk om een politiek beleid mogelijk te maken dat erop is gericht om de Europese veiligheid te waarborgen en daarmee ook de wereldveiligheid, en dit niet gebaseerd op louter militaire machtsmiddelen, maar gebaseerd op de drie factoren die niet van elkaar los zijn te denken; politieke, economische en militaire machtsmiddelen. Anders geformuleerd betekent dit dat de veiligheidsstructuur in Europa, of een wereldveiligheidsstructuur, niet kan worden gehandhaafd of gerealiseerd d.m.v. een militaire strategie sec.

Dit is slechts mogelijk in een politieke strategie die het militaire element insluit.

Dit betekent voor de NAVO een nieuwe taak en nu zou het, aldus prof. dr. F. A. M. Alting von Geusau, wel eens de tragische paradox van de huidige situatie kunnen zijn dat de NAVO, als zij door welke omstandigheden dan ook niet in staat is deze nieuwe taak te vervullen, i.c. het scheppen van veiligheid, zou kunnen worden gedwongen haar oude taak weer op te vatten. Want indien deze nieuwe taak niet mogelijk is zal de koude oorlog weer terugkomen en wordt een derde wereldoorlog op den duur onvermijdelijk. Ter completering enkele nieuwe taken, zoals door voornoemde auteur worden aangegeven.

a. Europa zal Amerika moeten afbrengen van zijn heilloze Vietnampolitiek, die de verscheidenheid in de hedendaagse wereld miskent door anti-communistische regimes gelijk te stellen met vrije volkeren.

b. Amerika zal zijn EEG-partners ervan moeten overtuigen dat non-proliferatie belangrijker is dan eigen beschikking over een kernmacht.

c. De NAVO-leden zullen Duitsland ervan moeten overtuigen dat de optie op een Europese kernmacht in Oost-Europa wordt uitgelegd als een dekmantel voor Westduitse kernbewapening.

d. De Europese partners zullen Amerika ervan moeten overtuigen dat een voortgaande bewapeningswedloop met de Sovjet-Unie — de ABM-race — de spanningen verhoogt.

Samenvatting

Dit artikel werd in belangrijke mate geïnspireerd door tegenstrijdigheden in de hedendaagse situatie betreffende de positie van de militair in de samenleving. Enerzijds wordt namelijk de noodzaak van zijn bestaan gemotiveerd d.m.v. verwijzing naar een nog steeds bestaande communistische dreiging, anderzijds leeft de militair in een samenleving waarin wordt gesproken en geschreven over een feitelijke ontspanning tussen communistische en westerse wereld en de noodzaak om de verhouding tussen beide werelden van haar ideologische aspecten te ontdoen. Dit alles brengt de individuele militair zowel als het militaire apparaat in zijn geheel in een verwarde situatie.

Ter verduidelijking van deze positie werd daarom een uiteenzetting gegeven over de motivatie van militaire macht in deze tijd.

Samengevat kan men het volgende stellen. In de Westerse wereld kan men twee soorten moti-

vaties onderkennen m.b.t. de noodzaak van militaire macht:

a. de ideologische motivatie — militaire macht is noodzakelijk om zich, zo nodig, te kunnen verdedigen tegen een communistisch gevaar;

b. een niet-ideologische motivatie — militaire macht is noodzakelijk als middel om, gecombineerd met politieke en economische middelen in het kader van een politieke strategie, veiligheid in de wereld te scheppen en/of te handhaven. Bezwaren, verbonden aan een ideologische motivatie.

a. zij richt de aandacht te zeer op een militair gevaar en de mogelijkheid een dergelijk gevaar met uitsluitend militaire middelen te kunnen afwenden;

b. zij suggereert dat andere groeperingen slechts een dreiging inhouden als, omdat en zolang zij communistisch zijn;

c. de noodzaak van militaire macht wordt gebaseerd op de aanwezigheid van een „boeman”, waardoor het verleidelijk wordt deze zo nodig te creëren. Het creëren van een „boeman” gaat in tegen het streven naar rationalisering van het denken en bevordert aldus een interpretatie van het handelen van andere samenlevingen in termen van dreiging en agressie. Op deze wijze bevordert een ideologische motivatie van militaire macht het weer opnieuw ontstaan van een koudeoorlogssituatie die wordt beheerst door de vicieuze cirkel van wederzijds wantrouwen, die de veiligheid in de wereld slechts kan schaden, zoals in de jaren '50 duidelijk is geworden („self-fulfilling prophecy”).

Voordelen, verbonden aan een niet-ideologische motivatie:

a. deze motivatie sluit beter aan bij de hedendaagse situatie, die wezenlijk van de koudeoorlogssituatie kan worden onderscheiden door een streven naar rationalisering van de internationale betrekkingen en de beoordeling van elkaars handwijzen, daar zij de noodzaak van militaire

macht loskoppelt van het al dan niet bestaan van een „boeman”;

b. zij geeft een juister beeld van de functie van militaire macht in het streven naar veiligheid in een nucleaire wereld: militaire macht is, naast politieke en economische middelen onmisbaar;

c. zij werkt remmend op een neiging militaire macht te verabsoluteren als hét middel om veiligheid te scheppen; zij geeft daarentegen zicht op de grenzen van militaire macht als middel ter bereiking van veiligheid. Militaire macht is op zichzelf niet zaligmakend en kan dientengevolge dan ook geen zelfstandige factor zijn met een eigen onafhankelijk leven; militaire macht is een middel, naast andere middelen passend in een overkoepelende politieke strategie;

d. zij geeft tevens duidelijk aan dat militaire strategie ondergeschikt is aan de politieke strategie, een inzicht dat van uitermate groot belang is in een nucleaire wereld, waarin militaire escalatie katastrofaal kan zijn;

e. deze motivatie kan bijdragen tot het vermijden van misverstanden in de discussie, die is ontstaan over de noodzaak van militaire macht en militaire bondgenootschappen;

f. tenslotte wijst de niet-ideologische motivatie op het gevaar van een te kleine militaire macht, doch tevens op de gevaren van een te grote militaire macht, m.a.w.: zij stelt de betekenis van wapenbeheersing en wapenbeperking m.b.t. het handhaven of scheppen van veiligheid in een helder licht.

Literatuur

F. A. M. Alting von Geusau — Ontwikkelingen en problematiek van het Atlantisch Bondgenootschap. *Oost-West* 7(1968)(1).

F. C. Spits — Amerika en het Europese machtsevenwicht. *Oost-West* 7(1968)(1).

L. van der Put — Het militair-politieke denken over oorlog en vrede. *Oost-West* 6(1967)(4).

A. Buchan — Oorlog en de moderne maatschappij.

F. A. M. Alting von Geusau — Kernwapens voor alle landen?

China's militaire macht

S. Paas

Eerste Luitenant der Intendance

De situatie op het Chinese vasteland trekt niet elke dag onze aandacht. De gebeurtenissen in dit land spelen zich af buiten ons gezichtsveld, en slechts nu en dan vindt er iets plaats dat een tip van de sluier, die de werkelijke situatie voor directe waarneming verborgen houdt, oplicht. Zo iets gebeurde op 16 oktober 1964. Van officiële Chinese zijde werd meegedeeld dat men erin was geslaagd een atoombom tot ontploffing te brengen. De wereld verstomde en begon zich te verliezen in allerlei speculaties. Vooral Frankrijk voelde zich gefrustreerd. Hoewel het al eerder dan China was begonnen aan de research en ontwikkeling van eigen atoomwapenen, had men het zover nog niet gebracht. Het bleef overigens niet bij die ene atoombom. Op 28 december 1966 werd voor de 5e keer een atoomwapen tot ontploffing gebracht. Hierbij werden stoffen gebruikt die dienen voor de vervaardiging van een H-bom. Ondanks de inmiddels begonnen „culturele revolutie” en de verwachtingen van vele buitenlandse commentatoren ten spijt, werd reeds in juni 1967 een waterstofbom tot ontploffing gebracht.

De „culturele revolutie” is een massale, vooropgezette poging tot volksbeïnvloeding in de zin van de leer van Mao Tse Toeng. Dat wil zeggen dat zij een politiek streven is, met de Rode Garde als machtsmiddel en voorhoede.

Politieke en militaire macht hangen in de Chinese volksrepubliek zeer nauw samen. Het is nauwelijks uit te maken welke van deze twee als primair moet worden gezien. Het is echter duidelijk dat de politieke machthebbers het leger gebruiken om tot hun doel te komen. Behalve louter militaire, heeft het leger ook nog economische, culturele en politieke taken. Anderzijds maakt de militaire leiding gebruik van politieke machtsmiddelen. De opleidingstijd van de Chinese soldaat wordt voor 25% in beslag genomen door politieke opvoeding. Politieke en partijsecties vindt men tot op de laagste niveaus van de legerorganisatie.

De stelling van sommigen dat de macht van het leger bezig is die van de partij en van de politieke leiders te overvleugelen, kan worden verdedigd met de snelle opkomst van de huidige minister van defensie Lin Piao. Deze is militair en tevens

overtuigd volgeling van de ideeën van Mao Tse Toeng. Reeds in 1925 werd hij lid van de communistische partij. Zijn opleiding tot officier ontving hij aan de beroemde Whampoa militaire academie, waar de huidige Chinese premier Tsjoë En-lai toentertijd docent was.

Toen Tsjang Kai Sjek in 1927 met de communisten brak moest Lin vluchten. Hij sloot zich aan bij het guerrillaleger van Mao Tse Toeng. In 1932 werd hij generaal en in 1949 had hij een groot aandeel in de uiteindelijke overwinning van het communistische leger. In 1951 trad Lin Piao weer voor het voetlicht en wel als commandant van de Chinese „vrijwilligerstroepen” in Korea. Dan volgden enkele jaren waarin wij weinig van hem hoorden. Het waren jaren van grote interne spanning voor het volksbevrijdingsleger.

Ten gevolge van de ervaringen tijdens de Koreaanse oorlog en onder invloed van de raadgevingen van Russische legeradviseurs ontdekten veel Chinese officieren de ondoelmatigheid van de eigen legerorganisatie. Zij probeerden het leger te hervormen naar Russisch model. Niet weinigen hadden hun officiersopleiding in de S.U. ontvangen. Zij zagen in dat de macht van officieren met louter politieke belangstelling in vele gevallen een gevaar vormde voor de efficiency van het militaire apparaat. De techniek van het militaire vak kwam bij hen meer in het middelpunt te staan. Zij namen stelling tegen de uitspraak van Mao Tse Toeng: „De partij commandeert het geweer”. Vanzelfsprekend resulteerde deze ontwikkeling in enorme tegenstellingen tussen de „technische” en „politieke” officieren. De communistische partij zag dit alles met lede ogen aan, te meer daar een door haar geleid, reusachtig politiek en economisch ontwikkelingsprogramma, onder de naam „De grote stap voorwaarts”, niet aan alle verwachtingen beantwoordde.

Gedurende de jaren 1958 en 1959 bereikten de interne spanningen een hoogtepunt. De minister van defensie Peng Te Huai behoorde tot de groep „technische” officieren. Openlijk begon hij met een hervormingsprogramma naar het voorbeeld van andere legers. Het leiderschap van de partij in het leger werd betwist. Tot nu toe waren er slechts enkele stemmen opgegaan, die de

macht van de in het leger bestaande partijorganisaties en -functionarissen wilden beperken. Nu ontstond er echter een streven, de partij als geheel ondergeschikt te maken aan het leger. Dit was lijnrecht tegen de regel van partijleider Mao: „Het leger is een politiek apparaat”.

„De grote stap voorwaarts” had de partij niet populairder gemaakt. Het immense territoriale, semimilitaire apparaat, de „Volksmilitie”, had vrijwel alle aantrekkingskracht verloren en functioneerde niet meer. Het volksbevrijdingsleger was verplicht geweest mee te helpen aan het agrarische en industriële opbouwprogramma. Ook hiertegen richtte zich de agitatie van een groot aantal militaire leiders.

In 1959 was, naar de mening van de partij, de opbouw van de socialistische staat, zowel in economische als politieke zin, voltooid. „Laat 100 bloemen bloeien” was nu het motto van Mao Tse Toeng. Een toekomst van grotere vrijheid voor geleerde, boer en militair leek open te liggen. Het liep echter anders. De toegestane grotere vrijheid had slechts een nog grotere weerstand tegen de suprematie van de partijorganisaties tot gevolg. Er werd hard en doeltreffend ingegrepen.

Reeds aan het einde van de „Grote stap voorwaarts” werd Peng Te Huai van zijn functie ontheven en vervangen door de toen weer in het nieuws komende Lin Piao. De ideeën waardoor deze zich laat leiden zijn meer complex dan die van zijn voorgangers. Hij is Maoïst en militair in hart en nieren. Beide elementen zijn in zijn beleid terug te vinden. Zijn streven is erop gericht de politieke en militaire macht te integreren. De spil van beide machten is zijn eigen persoon. Zijn intenties waren er de oorzaak van dat hij zowel bij de politieke als bij de militaire leiders een grote mate van vertrouwen genoot.

Zijn hervormingsplan omvatte de volgende elementen.

— Het leger moet een „volksleger” worden met een eigen Chinees karakter. Het Russische voorbeeld is niet van toepassing.

— Het leger is een werktuig voor politieke strijd. De militairen dienen het denken van Mao Tse Toeng te bestuderen. Ook militairen moeten partij- en leidinggevende politieke functies bezetten.

— Politieke afdelingen moeten opnieuw op elk niveau van het leger worden geïntegreerd.

— Het leger moet in alle facetten van het maatschappelijk leven een voorbeeld zijn voor het land. De maatschappelijke opbouw van het land

dient een afschaduwung te zijn van de gang van zaken in het leger. Het leger moet modeldemonstraties geven op het gebied van industriële en agrarische opbouw. Het leger is het middelpunt van onderwijsactiviteit en partij-ideologische opvoeding. De communistische jeugdorganisaties zullen hun oorsprong vinden in het leger. Het leger geeft leiding aan het culturele leven.

Dank zij het enorme prestige dat hij genoot, slaagde Lin Piao erin binnen 8 jaar het merendeel van zijn wensen in vervulling te doen gaan. Bovendien wist hij vele politieke en militaire functies in handen te krijgen.

De sterkte van het volksbevrijdingsleger liep op tot ca. 3 miljoen en de Volksmilitie kreeg een nieuwe impuls. In 1964 kon Lin verklaren dat ze bestond uit ca. 20 miljoen, voor de guerrilla opgeleide, mannen en vrouwen. Deze verklaring werd nog indrukwekkender toen melding werd gemaakt van de ontploffing van de eerste Chinese kernbom.

Veel aandacht werd in deze tijd besteed aan de democratisering van de strijdmachten en aan de zg. „ideologische-oorlogvoering”.

In 1965 werd het rangenstelsel afgeschaft. Lin Piao hield in dat jaar een rede waarin hij zijn beleid nader uit de doeken deed. Mijn uitgangspunt, zei hij, is de leer van Mao Tse Toeng. Die leer moet worden bestudeerd en toegepast. De ideologische oorlogvoering is zeer belangrijk. Bij de beoefening ervan moeten vier regels in acht worden genomen.

a. „Mensen gaan voor wapens.” (Deze uitspraak is niet vreemd voor een leger dat rijk is aan personeel en arm aan materieel.)

b. Politieke arbeid gaat voor andere arbeid.

c. Ideologische arbeid gaat voor politieke routinewerk.

d. Bij de ideologische arbeid gaan levende ideeën voor boekenwijsheid.

Lin Piao wees erop dat ook bij de opbouw van goed functionerende kleine militaire onderdelen de politieke kaders moesten worden ingeschakeld. De sleutelposities in het leger moesten worden bezet door de werkelijk goede commandanten en strijders. De nadruk moest worden gelegd op harde oefeningen, vooral nachtgevechten en gevechten van man tegen man.

Het is opvallend hoeveel belang er in deze rede wordt gehecht aan de ideologische en politieke vorming van het personeel. Het probleem van de materiële uitrusting valt hierbij in het niet.

De culturele revolutie bracht Lin Piao weer een

stap dichterbij tot de top van politieke en militaire macht. De woede van de Rode Gardisten keerde zich tegen de tweede man na Mao Tse Toeng in China, Lioe Sjao Tsji. Hij werd afgezet en Lin nam zijn plaats in. Inmiddels waren vele militairen op hoge politieke posten benoemd.

Onder leiding van Lin Piao schijnt de politiek langzamerhand een werktuig in handen van de legerleiding te zijn geworden. Vele militairen zijn het met deze ontwikkeling allerminst eens. Hoewel ze over het algemeen zeker goede communisten zijn, voelen ze er weinig voor, de efficiency van hun onderdelen op te offeren aan allerlei voor hen niet ter zake doende politieke belangen. Vooral toen de culturele revolutie zich ook begon te richten tegen de revisionistische en reactionaire elementen in het leger, verzetten vele militaire leiders zich heftig. De Rode Gardisten vormden een bedreiging voor de macht van de gebieds- en districtscommandanten. In vrij korte tijd verspeelde Lin Piao twee eminente chefs-staf van het volksbevrijdingsleger. In 1966 ontsloeg hij Lo Jui-hsing, omdat deze zich te zeer op het standpunt stelde van de militairen, die slechts militair wilden zijn. Lo Jui-hsing was de ontwerper van de invasie in India in 1962. Hij was de promotor van de idee de vijand te achtervolgen en in zijn eigen land te vernietigen. Zijn opvolger Yang 'Tsjeng-Woe, die vooral bekendheid kreeg tijdens de Koreaanse oorlog toen hij het 66e, 67e en 68e Chinese leger commandeerde, werd in mei 1968 ontslagen. Hij zou, samen met andere hoge militaire leiders, hebben getracht de leiding van staat, leger en partij over te nemen. Een en ander zou door de Rode Garde zijn ontdekt.

In het voorjaar van 1967 maakte de Chinese leiding een angstige tijd door. De militaire en politieke leiders van het militaire grensgebied Sinkiang, getergd door terreuracties en aantijgingen van de Rode Gardisten, verklaarde met zijn leger van 600.000 man te zullen oprukken naar de belangrijke Chinese kernbasis Lopnor. Sommige politieke commentatoren dachten dat een burgeroorlog met gebruik van kernwapenen voor de deur stond. Peking schrok geweldig en de zaak werd inderhaast gesust en door Tsjoë En-lai persoonlijk bijgelegd.

De commandant van het militaire gebied Woehan was in 1967 in hevige strijd gewikkeld met eenheden van de Rode Garde. Mao Tse Toeng, die het strijdtoneel bezocht, werd tot tweemaal toe bijna gevangen genomen. De voornaamste grieven van de opstandige militaire leiders waren:

— de tegenstrijdige bevelen uit Peking t.a.v. de houding die tegenover de Rode Garde moest worden ingenomen;

— de inmenging van de echtgenote van Mao Tse Toeng in het leger (zij is beschermster van de Rode Garde);

— de Maoïsten verstoorden vaak de plaatselijke orde en rust;

— de politieke opdrachten die het leger had, maakten het onbruikbaar voor militaire doeleinden.

De storm van de culturele revolutie is inmiddels geluwd. De leiders in Peking hebben nu duidelijk gezien dat een massale emotionele beweging gemakkelijk kan omslaan en zich richten tegen diegenen die haar ontketenden. Dat de situatie langzamerhand weer stabiel begint te worden blijkt o.a. uit het feit dat de dienstplicht weer is ingesteld. Tijdens de culturele revolutie was het oproepen van dienstplichtigen stopgezet, deels om de Rode Garde aan mankracht te helpen, deels omdat het trein-, weg- en watervoer te zeer was ontregeld om de dienstplichtigen samen te brengen. Begin 1968 stelde het volksbevrijdingsleger zich voor om 500.000 tot 800.000 jonge mannen van 18 tot 22 jaar onder de wapenen te roepen. Niet allen van die leeftijd worden opgeroepen. Men moet afkomstig zijn uit een betrouwbaar milieu en lid te zijn van de communistische jeugdliga en de volksmilitie. Officieren moeten lid zijn van de communistische partij.

Overzicht van de Chinese militaire organisatie

Uit het voorgaande is duidelijk geworden dat de minister van defensie van de volksrepubliek China een centrale figuur is. Behalve enorme politieke macht heeft hij de beschikking over een militair apparaat dat vrijwel de enige stabiliserende factor in de Chinese maatschappij vormt. De president van de republiek China is officieel opperbevelhebber van het Chinese leger. De minister van defensie ontvangt de meeste van zijn directieven echter van een militaire commissie die deel uitmaakt van het centrale comité van de communistische partij. Dit comité wordt op zijn beurt geleid door het politbureau. Lin Piao is de tweede man na partijvoorzitter Mao. Hij maakt deel uit van zowel de militaire commissie als het politbureau. Bovendien voert hij nog de boventoon in de nationale verdedigingsraad, een door de nationale volksvergadering in het leven geroepen orgaan. Met de figuur van Lin Piao aan

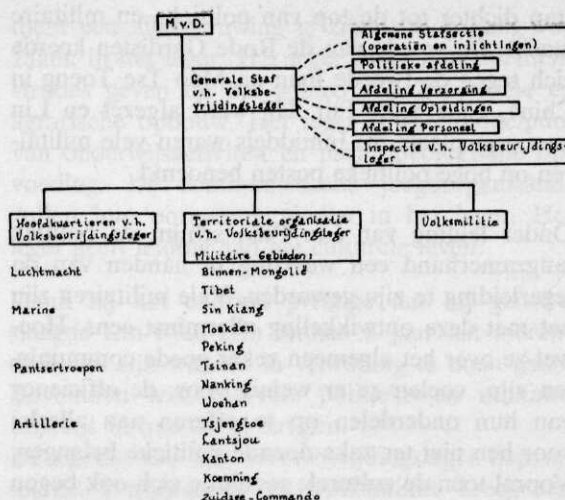
het hoofd zijn het ministerie van defensie en de daaronder ressorterende strijdkrachten een zeer onafhankelijk machtsmiddel geworden. Het militarisme heeft in het oude China nooit veel kans gekregen; ook wat dit betreft is er dus veel veranderd.

Aan de hand van afb. 1 kan een indruk worden verkregen van de middelen waarover de minister van defensie kan beschikken.

De *generale staf* is een verlengstuk van het ministerie van defensie. De staf werkt als hoofdkwartier van het volksbevrijdingsleger. De verschillende stafsecties stellen echter ook richtlijnen op voor het hoofdkwartier van de Volksmilitie. Het Volksbevrijdingsleger verzorgt namelijk groten-deels de opleiding, politieke training en uitrusting van de Volksmilitie.

De operationele leiding van de verschillende krijgsmachtdelen, wapens en diensten berust bij een aantal hoofdkwartieren en commando's. In het kader van dit overzicht is het nuttig de elementen van de organisatie van het Volksbevrijdingsleger de revue te laten passeren.

De *Chinese luchtmacht* is qua getalssterkte vrij indrukwekkend. Het bezit van 2600 vliegtuigen en 200.000 man aan personeel plaatst haar als derde op de wereldranglijst. Hierbij moet worden aangetekend dat bijna de gehele civiele luchtvloot in de luchtmacht is opgenomen. De problemen waarmee men kampt zijn vele. Een chronisch gebrek aan reserveonderdelen en benzine houdt een groot gedeelte van de toestellen constant aan de grond. Er bestaat nog een groot tekort aan goed opgeleid personeel, hoewel deze achterstand langzaam wordt ingelopen. De gebruikte typen gevechts-, verkennings- en transport-vliegtuigen zijn meestal van Russische makelij, zoals de MIG-15, -17, -19, -21, IL-28, TU-2 en -4. Tegenwoordig worden verschillende van deze typen in China nagebouwd. Dit geldt eveneens t.a.v. de, voor luchtwaarnemingsdoel-einden in gebruik zijnde, Russische lichte vliegtuigen en helikopters. Het Chinese luchtwapen is verdeeld in divisies, elk bestaande uit twee luchtregimenten met elk 37 vliegtuigen. In sommige gevallen ontvangen operationele luchtmachteenheden hun opdrachten van het zg. „Luchtverdedigingscommando”. Dit commando beschikt over 50.000 man personeel en houdt langs de Chinese kusten een radarwaarschuwingssysteem in stand. Bovendien geeft het leiding aan een aantal lucht-

Afb. 1 De middelen die de Chinese minister van defensie ter beschikking staan

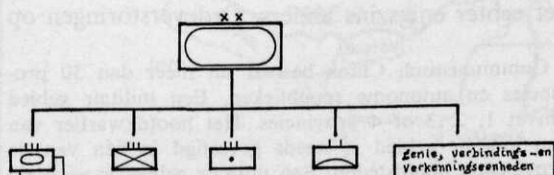
afweerddivisies, die ook hun stellingsgebieden langs de kust hebben. Het is duidelijk dat voor sommige interceptieopdrachten samenwerking tussen luchtmachteenheden en het Luchtverdedigingscommando noodzakelijk is. Behalve tot het uitvoeren van interceptieopdrachten is de luchtmacht in staat de grondtroepen op beperkte schaal van tactische luchtsteun te voorzien. Het is nauwelijks aan te nemen dat de Chinese luchtmacht in staat zou zijn tot het uitvoeren van luchtbombardementen van aanzienlijke omvang. De belangrijkste luchtmachtbases zijn gelegen in Koemning, Mengtsoe en op het voor de zuidoostkust liggende eiland Hainan. De vliegbasis Gartok, gelegen in het vroeger min of meer zelfstandige Tibet, is de laatste jaren in belangrijkheid toegenomen. (Tibet is nooit zelfstandig geweest. In 1911 heeft de 13e Dalai Lama Tibet eenzijdig onafhankelijk verklaard. Deze stap is nooit erkend door enige natie of internationale organisatie. Ook nationalistisch China erkent deze onafhankelijkheid niet.)

De *marinestrijdkrachten* van het Volksbevrijdingsleger zijn 125.000 man sterk. Er is een tijd geweest dat de jonken van de Chinese mandarijnen en handelaren de Stille en Indische Oceaan bevoeren. De Chinese piraten waren de schrik van de buitenlandse koopvaarders. De moderne mandarijnen beschikken beslist niet over een indrukwekkende zeemacht. Hier volgt het arsenaal: 1 kruiser, 4 torpedojagers, 32 fregatten, 28 onderzeeboten, 150 motortorpedoboten en verder een aantal kustpatrouilleboten, munitieschepen, bevoorradings- en landingsschepen. Het is klaarblijkelijk mogelijk uit deze vaartuigen een aantal

vloten samen te stellen, want ze bestáán: de Oostzeevloot, de Zuidzeevloot en de Onderzeevloot. De Onderzeevloot is het meest interessant, vooral vanwege de twee door de S.U. geleverde, onderzeeërs met lange-afstandsprojectielen. Deze vaartuigen hebben een actieradius van ongeveer 300 zeemijlen en moeten boven water lanceren. Er zijn ook onderzeeërs met korte-afstandsraketten. Het hoofdkwartier van de onderzeevloot is gevestigd in Tsingtao. Een aantal onderzeeërs heeft als thuishaven het eiland Hainan; ook het hoofdkwartier van de Zuidzeevloot is daar gevestigd. Met inzet van alle beschikbare vaartuigen is de Chinese marine in staat, een troepeneenheid van ca. 100.000 man, m.u.v. de zwaardere wapens, over te zetten. Er bestaat ook nog een kleine Marineluchtmachtdienst, die vanaf landbases opereert. Onder haar commando staat een aantal luchtreimenten, bestaande uit lichte bommenwerpers, straaljagers en transportvliegtuigen. De taak van deze dienst ligt vooral op logistiek terrein. De Chinese kustgebieden zijn verdeeld in kunstdistricten, die onder bevel staan van het Marinehoofdkwartier van het volksbevrijdingsleger. Het in deze districten gelegerde marinepersoneel levert operationele steun aan de vloten, voert de kustbewaking uit in samenwerking met het luchtverdedigingscommando, en verzorgt de marineopleidingen.

De Chinese *grondstrijdkrachten* hebben qua personeel een immense omvang. Een nauwkeurige sterkte opgave is niet te geven. Tot nu toe bedroegen de schattingen ongeveer 3 miljoen man. In juni 1968 hebben de legerleiders echter bekendgemaakt dat wijzigingen in het oproepbeleid en de dienstplichttijd zullen leiden tot uitbreiding met 500.000 man. De Chinees-communistische militaire doctrines leggen meer nadruk op personeel dan op materieel overwicht. In dit verband is de volgende aanhaling uit de „Militaire geschriften van Mao Tse Toeng” (Peking, 1963) van belang:

Bij het leveren van een veldslag: zorg ervoor dat de eigen troepen een absoluut overwicht hebben op de vijand. Trek daarom een overmacht samen van twee, drie, vier en soms wel vijf tegen één. Om-

Afb. 2 Organigram van de Roodchinese pantserdivisie

singel de vijand en zorg dat hij ingesloten blijft en niet kan ontsnappen . . .

Bewapening en rijdend materieel, in gebruik bij de grondtroepen, is meestal van Russische, Tsjechische of Amerikaanse afkomst. Bepaalde uitrustingsstukken kunnen ook van Chinese oorsprong zijn, zoals geweren, terugstootloze vuurmonden, machinegeweren en mortieren. Sinds de verslechtering van de Russisch-Chinese betrekkingen zijn de Russische wapenzendingen gestopt. Thans maken de Chinese wapenfabrieken veel van het Russische materieel na, zoals tanks, vliegtuigen, zware kanonnen en raketwerpers. Men is bezig met de ontwikkeling van luchtdoelraketten. Het kleine aantal waarover het Luchtverdedigingscommando reeds beschikt, is eveneens afkomstig van de Russen. Het meest nijpend is het gebrek aan tanks, gemotoriseerde transportmiddelen en radar. China's economie is absoluut niet in staat voldoende grondstoffen op te leveren voor de aanmaak van het nodige wapentuig.

De organisatorische opbouw van het volksbevrijdingsleger verraadt Russische invloed. Gedurende de tijd dat Peng Te Huai als minister van defensie de scepter zwaaide, bevonden zich in China veel Russische legeradviseurs. Peng Te Huai had veel vrienden onder de militaire leiders, vooral in Binnen-Mongolië. Zij sympathiseren tot op de dag van vandaag nog met het beleid van hun vroegere chef. Mede door hun invloed heeft het leger vele typisch-Russische karaktertrekken behouden, ondanks de „Grote Stap Voorwaarts” en de „Culturele Revolutie” met al de daarmee gepaard gaande reorganisaties. Sinds het vertrek van de Russische adviseurs put de Rode Ster, het dagblad van het Sovjet-leger, zich uit in het geven van artikelen, die de inferioriteit van het Chinese leger moeten bewijzen.

Alleen de pantsertroepen, de artillerietroepen en de luchtverdedigingstroepen hebben een apart hoofdkwartier, dat onder het hoofdkwartier van het Volksbevrijdingsleger valt. De eenheden, behorende tot andere wapens en diensten, ressorteren rechtstreeks onder de commandanten van de militaire gebieden. Het Hoofdkwartier Pantserstroepen beslist over de operationele inzet van de vier pantserdivisies. Bovendien heeft het een stem in het kapittel aangaande de inzet van de gecombineerde tank-SP-regimenten, die bij de infanteriedivisies zijn ingedeeld.

De pantserdivisie heeft een sterkte van 7800 man; de organisatie is geschetst in afb. 2. De tankregimenten zijn uitgerust met middelbare tanks T-34 of T-54, zware tanks Josef Stalin, gepant-

serde self-propelled guns SU-76 en 76 mm anti-tankkanonnen.

In het bergachtige, moeilijk begaanbare, Binnen-Mongolië zijn 3 cavaleriedivisies, d.w.z. troepen te paard, gestationeerd. Het is bekend dat ook de Russen voor bepaalde soorten terrein nog steeds het paard verkiezen boven pantser- en gemechaniseerde eenheden.

Alle kanonnen, houwitser, mortieren, meervoudige raketwerpers en terugstootloze vuurmonden worden door de Chinezen aangeduid met de term „artillerie”. Er zijn 6 artilleriedivisies en 12 luchtverdedigingsdivisies. Een artilleriedivisie kan zijn: een houwitserdivisie, o.a. uitgerust met 152 mm kanon-houwitser en 140 mm meervoudig raketgeschut, een kanondivisie, uitgerust met 122 mm kanonnen en 152 mm kanon-houwitser, of een antitankdivisie, uitgerust met 57, 85 en 100 mm antitankkanonnen. Een luchtverdedigingsdivisie beschikt over 37, 57, 85 en 100 mm luchtdoelkanonnen, alsmede over luchtdoelmitrailleurs. Ook in de organisatie van het leger en de infanteriedivisie bevinden zich artillerie-eenheden.

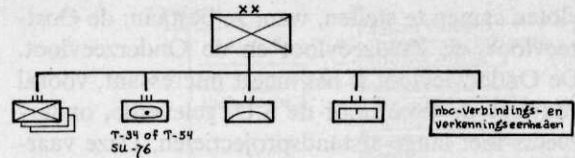
Nu de civiele transportvloot is opgenomen in het volksbevrijdingsleger, kan men meer gaan doen aan de opleiding van luchtlandingseenheden. Er bestaan reeds een divisie en een aantal afzonderlijke regimenten en bataljons.

Genietroepen zijn bij vrijwel elke eenheid ingedeeld. Geprefabriceerde bruggen en brugslagmaterieel zijn nauwelijks aanwezig. Wegverbindingen zijn belangrijk voor het Chinese leger. Aangezien de wegen slecht en schaars zijn, vormen wegeaanleg en -onderhoud van spoorwegen de belangrijkste taak voor de Genie. In principe worden hierbij zoveel mogelijk burgerinstanties ingeschakeld.

De zg. „troepen voor openbare veiligheid” zijn politiek zeer betrouwbaar. In de afgelopen jaren verleenden ze veel steun aan de Rode-Gardisten, hoewel dit feit nauwelijks te rijmen is met hun taak als handhavers van de openbare orde. Er bestaan 35 divisies van deze model-Maoïsten.

Voorts verdienen de verbindings- en transport-eenheden vermelding, die doorgaans met verouderd materieel werken. Er wordt veel gebruik gemaakt van het civiele communicatienet en van het burgervoertuigenpark.

De infanterie is, met haar ca. 115 divisies, het omvangrijkste wapen. Het volksbevrijdingsleger kent geen apart infanteriehoofdkwartier. De eenheden staan onder bevel van de gebiedscommandanten. Deze functionarissen zijn verantwoordelijk verschuldigd aan de minister van defensie. Elke

Afb. 3 Organigram van de divisie; de infanterieregimenten hebben als ondersteuning alleen zware infanteriewapens en luchtdoelmitrailleurs

divisie is 10.000 man sterk; de organisatorische opbouw is ongeveer als afb. 3 toont.

De naasthogere eenheid van divisie is het leger. Het leger wordt beschouwd als de laagste eenheid die in staat is zelfstandig het gevecht te voeren. Bij benadering twee derden van de gezamenlijke grondstrijdkrachten zijn in een legerorganisatie opgenomen. Er zijn 35 legers die elk ca. 45.000 man sterk zijn.

Ten behoeve van de defensie is het Chinese grondgebied verdeeld in *militaire gebieden*. De gebiedscommandant is een machtig persoon. Hij heeft de militaire en, in sommige gevallen, ook de politieke leiding in zijn gebied.¹ Voorheen berustte het gezag in een provincie bij het plaatselijke comité van de communistische partij, het plaatselijke militaire commando en de plaatselijke administratieve regering. Deze provinciale bestuursvorm loopt parallel met het provinciale bestuur in het keizerrijk. De provincie werd toen bestuurd door de zg. Sam Szoë; dat zijn de drie diensten voor: a. provinciaal toezicht, b. provinciale administratie en c. de militaire regionale commissie. Aan het hoofd van iedere provincie stond bovendien een zg. Hsum Foe (= „Grote Coördinator”). Deze ambtenaar werd door de centrale regering voor een bepaalde tijd aan het hoofd van een provincie gesteld. Later werd dit de provinciale gouverneur.

Peking trachtte een nieuw regeringssysteem te introduceren en beval dat Provinciale Revolutionaire Comités moesten worden opgericht, die de werkzaamheden van de vroegere pijlers van het gezag dienden over te nemen. De voorzitters van de Comités werden door partijleider Mao aangesteld. Het doel was duidelijk: de conservatieve, revisionistische, anti-maoïstische tendensen in de leiding moesten worden uitgeschakeld. Vanwege de activiteiten van de Rode Gardisten liep het echter enigszins anders. Ordeverstoringen op

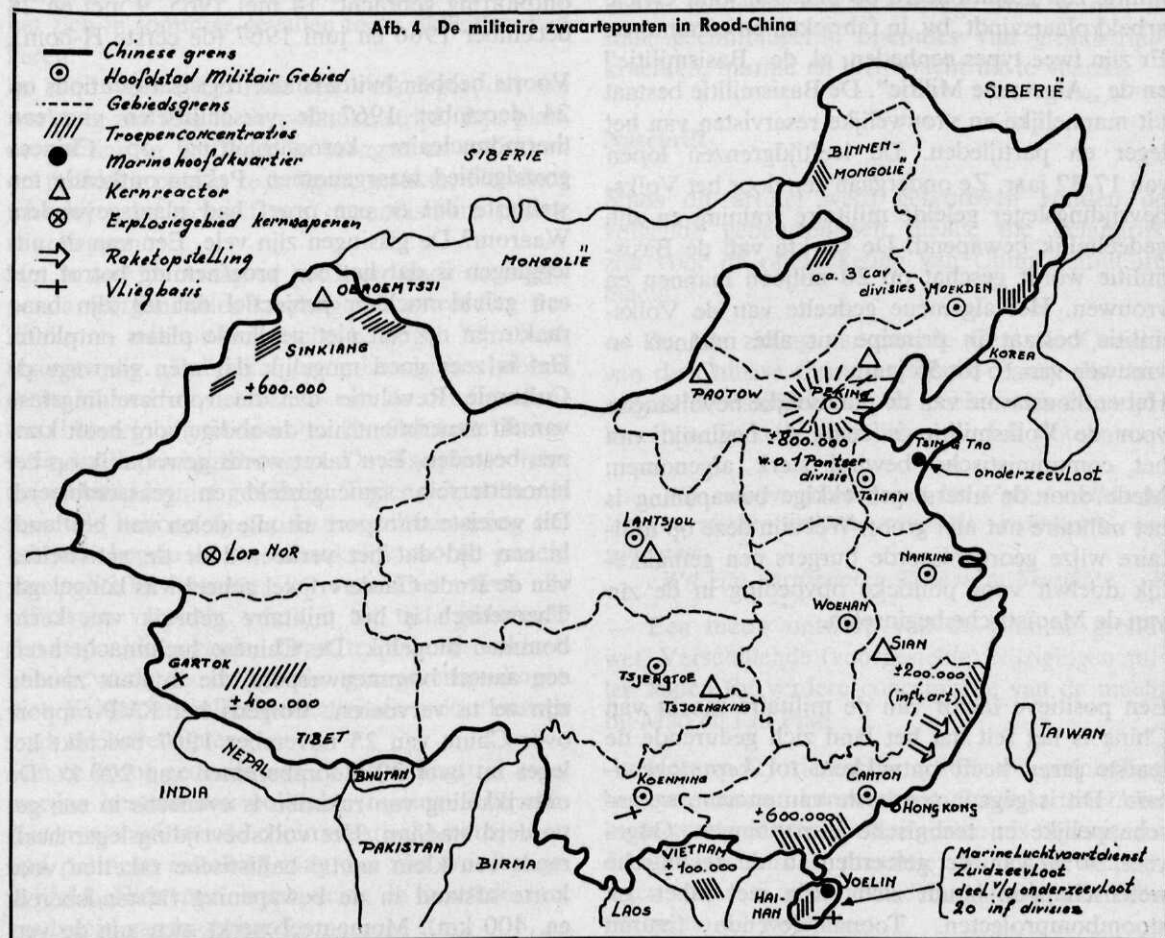
¹ Communistisch China bestaat uit meer dan 30 provincies en autonome republieken. Een militair gebied omvat 1, 2, 3 of 4 provincies. Het hoofdkwartier van een militair gebied is steeds gevestigd in één van de provinciale hoofdsteden. Een militair gebied is verdeeld in districten en garnizoenen.

grote schaal waren nauwelijks meer te neutraliseren. Veel communeboeren en fabrieksarbeiders bleven weg van hun werk. De toch al zo zwakke economie dreigde te worden ontwricht. Het openbare leven werd ontregeld. De situatie werd dermate chaotisch dat alleen de militaire commandanten nog in staat waren de orde te herstellen. Hun eerste daad was het zonder meer aan de kant zetten van de juist door Mao aangestelde leiders. Militairen plaatsten zich aan het hoofd van de Revolutionaire Comit es en bonden veelal de strijd aan met de woelige culturele-revolutionairen. Een merkwaardige situatie, daar het merendeel van de eenheden van de Rode Garde tevoren door het Volksbevrijdingsleger was getraind en bevoorrad.

De macht en het prestige van de lokale militaire leiders zijn door deze ontwikkeling ongetwijfeld vergroot. Er zijn echter weinig tekenen die erop wijzen dat ze ingrijpende invloed kunnen of willen uitoefenen op het beleid in Peking. De materiële zwakte van het leger speelt hierbij een rol, maar ook de loyaliteit die deze militaire leiders in vele gevallen de minister van defensie Lin

Piao toedragen. Het grotere gezag van de lokale commandanten werd overigens geautoriseerd door Mao Tse Toeng, die hen in september 1967 opdracht gaf de orde te herstellen.

De militaire gebieden waar de meeste troepen zijn samengetrokken, bevinden zich daar waar de buitenlandse dreiging het grootst wordt geacht (afb. 4). De Russisch-Chinese spanningen leidden tot concentraties in Sinkiang. De chronische onrust in het onder de voet gelopen Tibet eist de aanwezigheid van veel troepen in dit, nu Chinese, militaire gebied. Bovendien bestaat er nog steeds een gespannen situatie aan de Chinees-Indiase grens. Ook langs de Laotiaanse en Vietnamese grens zijn veel troepen gelegerd. In Noord-Vietnam bevinden zich ca. 100.000 Chinese soldaten, meest luchtafweer- en spoorwegtroepen. Het eiland Hainan neemt t.o.v. Vietnam een strategische positie in. De gebieden tegenover het nationalistische Taiwan zijn uit militair oogpunt eveneens belangrijk, hoewel de dreiging van een nationalistische invasie niet groot meer is. Rondom Peking, het bolwerk van de republiek, is een

groot deel van de pantsertroepen samengetrokken. Nog steeds vinden schermutselingen plaats langs de Zuidkoreaanse grens. De Noordkoreanen weten zich gesteund door Chinese troepen. Het autonome gebied Binnen-Mongolië, dat deels aan de Volksrepubliek Mongolië, deels aan Siberië grenst, is vanouds het zorgenkind van China. In de Volksrepubliek Mongolië bestrijden de Russische en Chinese invloedssfeer elkaar.

Het is duidelijk dat Peking zeer gebaat is met een loyale houding van de commandanten van deze grensgebieden en ze dus met de nodige omzichtigheid behandelt. De militaire gebiedscommandant is niet alleen de militaire leider in zijn arrondissement; zowel zijn militaire macht als zijn invloed op de gang van zaken in de civiele sector worden versterkt door het feit dat hij ook nog commandant is van de Volksmilitie in zijn gebied.

De *Volksmilitie* bestaat uit mannen en vrouwen, die op militaire wijze zijn georganiseerd en worden opgeleid, voornamelijk voor militaire en politieke werkzaamheden. Eenheden van de Volksmilitie zijn gestationeerd op plaatsen waar civiele arbeid plaatsvindt, bv. in fabrieken en communes. Er zijn twee types eenheden, nl. de „Basismilitie” en de „Algemene Militie”. De Basismilitie bestaat uit mannelijke en vrouwelijke reservisten van het leger en partijleden. De leeftijdsgrenzen lopen van 17-32 jaar. Ze ondergaan een door het Volksbevrijdingsleger geleide militaire training en zijn gedeeltelijk bewapend. De sterkte van de Basismilitie wordt geschat op 20 miljoen mannen en vrouwen. Het algemene gedeelte van de Volksmilitie bestaat in principe uit alle mannen en vrouwen van 16 tot 55 jaar.

Het enthousiasme van de plaatselijke bevolkingen voor de Volksmilitie is sinds de begintijd van het communistische bewind sterk afgenomen. Mede door de uiterst gebrekkige bewapening is het militaire nut niet groot. Wél zijn deze op militaire wijze georganiseerde burgers een gemakkelijk doelwit voor politieke opvoeding in de zin van de Maoïstische beginselen.

Een positieve factor van de militaire macht van China is het feit dat het land zich gedurende de laatste jaren heeft ontwikkeld tot *kernmogendheid*. Dit is gegaan ten koste van enorme wetenschappelijke en technische inspanningen. Ongeveer 90% van de geleerden in de technische wetenschappen houdt zich bezig met raket- en atoombomprojecten. Toonaangevende figuren

zijn de hoogleraren Tsijen Hsueh-sen en Tsijen San-tsjang. Vele universiteiten worden bij dit werk ingeschakeld. Het centrum van het kernonderzoek bevindt zich in de steden Paotow en Lantsjou. De twee kernreactoren van Paotow maken plutonium en de fabrieken van Lantsjou produceren verrijkt uranium. Verder zijn er kernreactoren in Oeroemtsji, Tsjoenking, Sian en Peking. Van regeringszijde bestaat een enorme belangstelling voor de resultaten van het nucleaire onderzoek. Behalve de economische worden vooral de militaire mogelijkheden in beschouwing genomen. In Peking zijn maar liefst 3 speciale departementen uit de grond gestampt, die zich in de eerste plaats bezighouden met moderne krijgstechnieken. Er zijn onderafdelingen voor luchtvaart, elektronica, communicatiemiddelen en scheepsbouw, maar ook voor atoomenergie en raketten. De meeste functies worden bezet door militairen. Zoals gezegd behoort China vanaf 16 oktober 1964 tot de club van landen die over een militaire kernmacht beschikken. Volgens de officieel bekendgemaakte gegevens werden nadien op de volgende data kernbommen tot ontploffing gebracht: 14 mei 1965, 9 mei en 28 december 1966 en juni 1967 (de eerste H-bom).

Voorts hebben buitenlandse registratiestations op 24 december 1967 de verschijnselen van een thermonucleaire kernontploffing op Chinees grondgebied waargenomen. Peking ontkende ten stelligste dat er een proef had plaatsgevonden. Waarom? De gissingen zijn vele. Een van de uitleggingen is dat het een proefneming betrof met een geleid nucleair projectiel dat uit zijn baan raakte en op een niet geplande plaats ontplofte. Het is zeer goed mogelijk dat men vanwege de Culturele Revolutie aan de voorbereidingsfase van dit experiment niet de nodige zorg heeft kunnen besteden. Een raket wordt gewoonlijk op het lanceerterrein samengesteld en geassembleerd. Dit vereiste transport uit alle delen van het land, in een tijd dat het verkeer door de activiteiten van de Rode Garde vrijwel geheel was lamgelegd. Theoretisch is het militaire gebruik van kernbommen mogelijk. De Chinese luchtmacht heeft een aantal bommenwerpers, die in staat zouden zijn ze te vervoeren. Volgens het KVP-rapport over China van 25 november 1967 beschikt het leger nu over 30 atoombommen van 200 kt. De ontwikkeling van raketten is eveneens in een gevorderd stadium. Het volksbevrijdingsleger heeft reeds een klein aantal ballistische raketten voor korte afstand in de bewapening (afstandsbereik ca. 400 km). Momenteel werkt men aan de ver-

vaardiging van middelbare raketten. In 1967 sprak de minister van defensie van de V.S., Mac-Namara, de verwachting uit dat China in 1975 zal beschikken over ICBM's. Gezien het deplorabele arsenaal van de marine zal men wel de voorkeur geven aan vasteland-opstellingen.

In verband met de slecht ontwikkelde vliegtuig-industrie is te verwachten dat men het raketten-programma laat prevaleren boven het bommen-programma.

Conclusie

In de naaste toekomst zal het „personeel-zware” Chinese leger aanmerkelijk worden versterkt door een nucleair slagzwaard. Vooralsnog blijft echter de slogan van Mao Tse Toeng, „Mensen gaan voor wapens”, van toepassing. De koortsachtige bedrijvigheid bij het uitvoeren van de kernplannen doet ons misschien twifelen aan de oprechtheid van die uitspraak. Toch beschouwen de Chinese leiders voorlopig nog de reusachtige mensenmassa's, die hun ter beschikking staan, als hun belangrijkste wapen. Een wapen, waarvan de Culturele Revolutie overigens heeft bewezen, dat het zich in sommige gevallen tegen de leiders kan keren.

In 1965 wenste Lin Piao een Volksleger, dat een werktuig zou zijn in de politieke strijd. Zijn plan, de politiek in het leger te brengen en militairen op politieke posten te krijgen, gelukte. Hierdoor wist hij voor zichzelf een onaantastbare positie te scheppen.

Het is zeer de vraag of het leger door de ingrijpende reorganisaties krachtiger is geworden. Politieke en militair-technische belangen zijn vaak tegenstrijdig. Politieke commissarissen hebben grote invloed op het beleid van de commandanten, hoewel hun invloed na de Culturele Revolutie wat is teruggedrongen. De discipline onder de soldaten is niet geweldig. Tijdens de culturele revolutie hebben zij gezien dat militair gezag een rekbaar begrip is en afhankelijk wordt gesteld van politieke factoren. Tot voor kort waren alle officieren verplicht van tijd tot tijd, gedurende een bepaalde periode, dienst te doen als soldaat. Dit bevorderde de goede gezagsverhoudingen niet. Kritiek en zelfkritiekactiviteiten doorkruisen vaak de bevelslijnen.

Een te groot gedeelte van de opleidingstijd moet worden besteed aan politieke training. Alle officieren zijn lid van de communistische partij. Aan hun politieke instelling mag dus niet worden getwijfeld. Niettemin leven velen in onvrede met het beleid van hogerhand.

Meer dan ooit wordt het leger ingezet op andere dan specifiek militaire terreinen, zoals het bin-nenhalen van de oogst, landontginning en wegen-bouw. Uiteraard doet dit afbreuk aan de militaire opleiding en geoefendheid.

Tot slot de weergave van de mening van een Japans deskundige over de kwaliteiten van het Chinese leger. Volgens hem is het Volksbevrijdingsleger sterk doordat het in staat is ontberingen te verdragen. Het is bovendien verrassend in de aanval. De soldaat neemt zijn eigen rantsoenen mee voor lange tijd, hetgeen een vermindering van logistieke belemmeringen betekent. Massale golfaanvallen brengen psychologisch veel voordeel. De voortdurende propagandakreten als zou de vijand op het punt staan een aanval te doen, en het aankweken van haatgevoelens verhogen het fanatisme. Als beslist nadelig voor de kracht van het leger ziet hij o.a. de grote inspraak van politieke leiders in beleidszaken, het gebruik van het leger voor politieke doeleinden en onvoldoende training in moderne wapens. Militaire leiders hebben geen inzicht in de hogere krijgskunde en de moderne oorlogsvoering. Men is niet in staat gecombineerde operaties van grondstrijdkrachten, marine en luchtmacht uit te voeren.

Naschrift

Sinds dit artikel werd geschreven vonden de volgende gebeurtenissen plaats, die belangrijk zijn voor de ontwikkeling van China's militaire macht.

— De 12e zitting van het 8e Centrale Comité van de Chinese Communistische Partij, die veel aandacht besteedde aan de positie van de strijdkrachten. Enkele aanhalingen uit het slotcommuniqué:

„... *Wij moeten voortdurend het Volksbevrijdingsleger versterken en onze nationale verdediging consolideren...*”;

„... *Wij zijn vastbesloten Taiwan te bevrijden...*”

— Een nieuw ontwerp van de Chinese grondwet. Verschillende (voorgestelde) wijzigingen zullen leiden tot verdere concentratie van de macht bij Mao en Lin Piao.

— Het op 27 december 1968 tot ontploffing brengen van een kernbom van 3000 kt moet niet in de eerste plaats worden gezien als een uitzonderlijke technische prestatie. Het was daarentegen wel een agressieve demonstratie van militair-technisch potentieel.

Meningen van anderen

Enkele gedachten over de krijgstu- telijke strafoplegging

Bij bovengenoemd artikel van Lt.-Kol. mr. S. van der Ploeg (*Mil. Spect.* 137(1968)(10)481) wil ik mijnerzijds enkele aantekeningen plaatsen.

In het begin van het artikel wordt gesteld dat de art. 46 en 37 Wet op de Krijgstucht slechts op gebrekkige wijze aangeven op welke wijze de behandeling van een vermoedelijk krijgstu-
telijk vergriep de tot straffen bevoegde meerdere bereikt en wat deze bij het onderzoek — behalve het horen van de verdachte — moet doen. Hoe gaat dit in de praktijk? Om te beginnen wordt er vrijwel altijd een rapport opgemaakt en hoe dit de tot straffen bevoegde meerdere (verder te noemen: commandant) bereikt, mag algemeen bekend worden verondersteld. Hoe een commandant een rapport behandelt, is evenmin een geheim. Ten overvloede wellicht wil ik de gang van zaken iets nader uiteenzetten. Ik hoop echter, dat mijn persoonlijk relaas niet in de wet of enig reglement zal worden vastgelegd, want de verantwoordelijkheid voor deze gang van zaken berust bij niemand anders dan bij de commandant.

De commandant ontvangt het rapport, hij leest het goed en vooral kritisch door. Hij vraagt zich af of hij gerapporteerde kent, zo ja, dan staat hem vermoedelijk reeds een beeld van de man en van diens doorgaand gedrag (art. 37) voor ogen. Kent hij hem niet of nauwelijks, dan zijn er straflijsten en andere personeelsgegevens, die iets over de persoon van verdachte kunnen mededelen. Tenslotte is er nog het gehoord worden (art 46) dat hem in staat stelt een persoonlijke indruk van de man te krijgen, te doen bevestigen of te herzien. Terug naar de bestudering van het rapport. Hij vraagt zich nu af: waarvan wordt deze man beticht? Is dat een krijgstu-
telijk vergriep? Onder welke omstandigheden (art 37) is het gepleegd? Van deze overwegingen kan hij zich niet afmaken, omdat hij anders niet in staat zal zijn een rechtvaardige straf en een logische strafreden te concipiëren.

Ook de naam van de rapporteur is om begrijpelijke redenen van belang. Dikwijls geeft de bestudering van het rapport aanleiding tot het plaatsen van een aantal vraagtekens. Wat zal de commandant dan naar eigen inzicht kunnen doen? Het antwoord is vanzelfsprekend: hij kan de rapporteur of eventuele getuigen horen. Hij kan ook van anderen, de rechtstreekse commandant van gerapporteerde of van functionarissen, belast met enige tak van personeelszorg adviezen of inlichtingen inwinnen. Hij kan een technisch advies vragen, hij kan de plaats, waar het feit zou zijn gepleegd in ogenschouw gaan nemen. Kortom, de hem ter beschikking staande middelen en wegen zal hij naar eigen inzicht en inventiviteit benutten om zich een zo goed mogelijk beeld van de toedracht der zaak te vormen. Daarbij komt het spel van combineren en deduceren: een combinatie van bv. plaatselijke omstandigheden en persoonlijke moeilijkheden of een combinatie van feit en rapporteur kan een bepaald licht op de zaak werpen. Deze analyse

en het verdere denkproces kan worden afgesloten met een voorlopig oordeel.

Wij komen aan het horen van de verdachte (art. 46). Ook hier is geen checklijst aan te leggen van hoe het wel moet en/of hoe het niet moet.

De schrijver vermeldt dat het Hoog Militair Ge-
rechtshof moest uitmaken dat „horen” niet slechts betekent „horen” maar: „verdachte de gelegenheid ge-
ven zich te verdedigen”. Dat een dergelijke uitspraak in een bepaald geval nodig is geweest, moet ik met hem betreuren. Maar naar mijn mening mag dit geval bepaald niet als representatief voor de krijgsmacht worden aangezien. Uit eigen ervaring putten-
de heb ik altijd meegemaakt dat het horen van ver-
dachte betekende: het hem geven van een faire kans om zich te verdedigen tegen het omtrent hem uit-
gebrachte rapport. Een goed commandant heeft dit nooit als een formaliteit beschouwd. Tot de goede ei-
genschappen van een leider behoort het rechtvaardig-
heidsgevoel, tot de elementaire begrippen van rechts-
vaardigheid behoort het „ook de andere partij de ge-
legenheid geven datgene te berde te brengen, dat tot zijn verdediging kan bijdragen”. De commandant moet — als een rechter — naar dat alles luisteren. Dat is overigens geen verloren tijd want intussen tracht hij m.b.v. de mededelingen van verdachte de stukjes van de legpuzzel aan elkaar te leggen.

Hoe verloopt verder dit verhoor? Ik zal het niet be-
schrijven: mijn stijl is misschien de uwe niet en de uwe niet de mijne. Veel hangt natuurlijk af van de menselijke verhouding, die de commandant in dit ge-
sprek van man tot man weet te leggen. Zo ergens, dan is hier een uitnemende gelegenheid om het bij „leiderschap” en aanverwante studievakken geleerde in praktijk te brengen. Geen stof echter voor een wettelijke omschrijving!

Schr. gaat voorts min of meer ervan uit, dat aan het einde van het verhoor de straf wordt aangezegd en dat dan de stereotype vraag „heb je hier nog wat op te zeggen?” met het oog op het laatste woord van de verdachte, zinloos is. Ten dele ben ik het hiermee eens: na het aanzeggen van de straf is deze vraag zinloos en zij zou zelfs aanleiding kunnen geven tot een ongewenste discussie. Maar aan de andere kant krijgt de verwachte wél de gelegenheid om het laatste woord te zeggen aan het eind van het verhoor. De commandant kan dan besluiten met: „wat heb je nu nog verder omtrent het geval op te merken?” en dan volgen al of niet de laatste argumenten ter verdediging. Het verhoor is dan afgelopen maar de strafoplegging, of liever gezegd „de uitspraak” kan op een later tijdstip geschieden.

Alhoewel in het algemeen een commandant een krijgstu-
telijk vergriep zo spoedig mogelijk moet afdoen is het nemen van enkele uren bedenktijd tussen het horen van verdachte en het al of niet opleggen van de straf geoorloofd en dikwijls ook aan te bevelen. In meer gecompliceerde gevallen, waarin geen spoed is vereist, kan hij er nog een nachtje over slapen. In ieder geval is het nemen van een beslissing zonder grondig beraad onverstandig en ook ongebruikelijk. Trouwens het „uit den zadel” uitdelen van straffen is altijd meer fabel dan werkelijkheid geweest! Hoe komt nu de strafoplegger tot de overtuiging dat het gerapporteerde feit is gepleegd? Aan de ene kant wijst schr. op de onafhankelijkheid van de commandant als tuchtrechter en het niet mogen straffen „op

commando" (voorwaar geen uitvinding van de recente tijd) maar aan de andere kant wil hij hem deze overtuiging op grond van wettelijke bewijsmiddelen doen bekomen. Toch zou de schematische toepassing van wettelijk voorgeschreven bewijsmiddelen de tuchtrechter in een keurslijf dwingen en hem juist beroven van een belangrijk deel van de verantwoordelijkheden, die hij thans bezit.

Op blz. 482, linkerkolom, noemt schr. zelf vier voorwaarden, waaraan een goede tuchtrechtspraak moet voldoen. De eerste drie: kennis van zaken, belangstelling en ervaring, zijn nu juist die geestelijke kwaliteiten, die een commandant moet bezitten om een juiste beslissing te kunnen nemen omtrent straf of geen straf. De vierde, door schr. genoemde voorwaarde: „verbetering van de wet op de krijgstucht" is een factor van een andere orde. Niet omdat de huidige wettelijke bepalingen volmaakt zouden zijn, maar omdat deze bepalingen wel degelijk een commandant die over kennis van zijn vak, belangstelling voor zijn personeel en ervaring op het gebied van de tuchtrechtspraak beschikt, in staat stellen een goede en rechtvaardige tuchtrechtspraak uit te oefenen. Aan de andere kant kan een geperfectioneerd systeem in alle opzichten falen als de mensen, die het moeten hanteren in kwaliteit te kort schieten. Een typisch voorbeeld van dit falen wordt door de schrijver zelf in zijn artikel gegeven: zekere commandant heeft op grond van het huidige art. 37 geconcludeerd dat het „eigen inzicht en geweten" van de strafoplegger alleen een rol zouden behoeven te spelen bij de straftoemeting en niet bij het onderzoek van de zaak. Naar mijn gevoelens schiet dan niet art 37 tekort, maar veeleer het begripsvermogen van degene, die aan dit artikel een zo gewrongen uitleg gegeven heeft. Ook deze „uitbijter" kunnen wij niet als representatief voor de krijgsmacht aanmerken!

Als officier van de Militair Juridische Dienst heeft schr. uiteraard vele straflijsten in handen gehad. In moeilijke gevallen kunnen commandanten zich altijd wenden tot daartoe aangewezen militaire juristen om advies. Ook ongeveer komen deze juristen van tijd tot tijd de bij de onderdelen aanwezige straflijsten bezien. Behalve deze controle op het beleid van de commandant als strafoplegger bestaat er nog de meldingsplicht, d.w.z. de op iedere strafoplegger rustende verplichting een door hem opgelegde krijgstuuchtelijke straf te melden aan zijn chef. Voor een commandant betekent een en ander, dat hij zich te allen tijde moet kunnen verantwoorden voor de door hem opgelegde straffen. Hij dient zich derhalve ernstig te bezinnen op strafmaat en strafreden; als de laatste geen bondige, feitelijke weergave van het vergrijp en omstandigheden (art. 37) bevat of als de zwaarte van de straf in geen verhouding staat tot de omschrijving van de strafreden of als geen rekening is gehouden met het uit de straflijst blijvende gedrag (art. 37) van gestrafte, loopt hij de kans dat zijn chef de straf wijzigt of teniet doet. Indien dit overnemen door de chef van de strafoplegger herhaaldelijk moet geschieden zal laatstgenoemde op zijn beoordelingslijst enig commentaar betreffende zijn wijze van gezagshandhaving kunnen verwachten.

Al met al is de „business" van de tuchtrechtspraak voor een commandant, die daarenboven voor talrijke andere zaken, zijn eenheid betreffende, verantwoordelijk wordt gesteld, een tijdrovende, gecompliceerde

en tamelijke riskante arbeid, nog afgezien van de beklagprocedure en al wat daaraan vastzit.

Ik zal de laatste zijn om te stellen dat de extra tijd en moeite, die hij zich moet getroosten om deze zaken goed voor elkaar te krijgen, eigenlijk overbodig zouden zijn. Wij bevinden ons hier immers op het terrein van de rechtspositie van de militair. Aangezien er echter zoveel maatregelen in acht moeten worden genomen ter bewaring van deze rechtspositie komt het mij wat onredelijk voor dat Van der Ploeg stelt dat de wet eigenlijk ervan uitgaat, dat het aangebracht vergrijp is gepleegd. Indien namelijk op grond van zijn onderzoek de strafoplegger tot de conclusie komt dat het op zijn minst twijfelachtig is gebleven of het feit is gepleegd kan hij zich, door verdachte „the benefit of the doubt" te geven, een hoop moeite besparen.

Men zou zich ook kunnen indenken, dat een commandant, ofschoon niet in twijfel verkerend omtrent de juiste toedracht der zaak, om opportuniteitsredenen het straffen nalaat. Indien hij daarvan een gewoonte maakt, zal de discipline bij zijn onderdeel wel geleidelijk uit de hand lopen. Van hogerhand zal dan op den duur op een of andere wijze moeten worden ingegrepen; een pijnlijke situatie voor de betrokken commandant!

Een scherpe grens valt natuurlijk niet te trekken; een commandant die geen twijfel koestert omtrent het al of niet gepleegd zijn van het krijgstuuchtelijk vergrijp mag niet te bang zijn om — met inachtneming van alle voorschriften ter verzekering van de rechtspositie van zijn onderhebbende — zijn bevoegdheid tot strafoplegging uit te oefenen. Maar als hij van oordeel is, dat de straf geen redelijk doel dient, behoeft hij niet te straffen; hem staan ook andere maatregelen ter verzekering van moreel en discipline bij zijn eenheid ter beschikking.

Zo geven de verzamelde straflijsten (en de waarderingslijsten) van bv. een compagnie slechts een summier beeld van de gehele situatie. Zij geven alleen een overzicht van de krijgstuuchtelijke vergrijpen, die — onder omstandigheden waaronder en op tijdstippen waarop zij werden gepleegd — niet ongestraft konden blijven, en van die prestaties, die zó ver boven de normale uitstaken, dat zij in aanmerking kwamen voor honorering d.m.v. het waarderingsstelsel.

Een zeer interessant onderdeel van 'schrijvers betoog wordt gevormd door zijn, uit het bezien van vele straflijsten getrokken, conclusie, dat er in hoofdzaak wordt gestraft wegens vergrijpen tegen de „huishoudelijke orde", en niet wegens tekortkomingen op het gebied van de functie vervulling. Hoewel niet vermeld, zal hij uit de waarderingslijsten de conclusie hebben kunnen trekken dat collectieve en individuele prestaties eerder worden gewaardeerd als zij betrekking hebben op succesvol verlopen oefeningen dan op met goed resultaat gepoetste schoenen. Zonder 'schrijvers constatering te willen bestrijden, zou ik toch niet zover willen gaan dat ik de wijze, waarop de functie wordt vervuld, als de „eigenlijke dienst" zou kwalificeren, waarbij dan de huishoudelijke dienst, of liever gezegd het straffen wegens vergrijpen tegen de huishoudelijke orde, als „wat kinderachtig" zou worden bestempeld.

Het zou natuurlijk wel zo moeten zijn dat de soldaat met elan en een grote dosis plichtsgevoel, kortom als een volwassen dienstplichtige, de bereidheid

toont zich aan te passen aan een zakelijke en nuchtere huishoudelijke orde. Een feit is het in ieder geval dat de tendens tot nuchterheid en zakelijkheid in het huishoudelijke bestel en tot menselijkheid in de benadering van de dienstplichtige in de laatste jaren krachtig is voortgezet. Deze nuchterheid mag ons echter niet verlaten bij de beoordeling van de toestand, zoals deze thans rondom de krijgsmacht bestaat. Ik vermeld hier slechts drie factoren: de traditioneel te noemen weerzin van de Nederlander tegen de dienstplicht, de „losgeslagenheid” van een deel van de hedendaagse jeugd en ten slotte de sterk negatieve invloeden, die worden uitgeoefend door kleine fanatieke groepen van antimilitaire elementen. Rechtstreekse kritiek op de taak van de krijgsmacht en de functies van haar leden vereist meer deskundigheid en levert minder voor de hand liggend succes op, dan kritiek op de zg. „kostschoolmaatregelen”.

Een grap, cartoon of geestig commentaar omtrent de gedragsregels te velde of in de kazerne valt m.i. zeer te waarderen; het behoort ook tot de goede tradities dat deze „folklore” altijd in ruime mate bij onze gewapende macht als uitlaatklep heeft mogen fungeren. Maar als de beïnvloeding van buitenaf tot gevolg heeft dat de bereidheid zich aan te passen aan regels van orde en discipline (hoe nuchter en zakelijk ook gesteld) verstek laat gaan dan, wordt de toestand bedenkelijk. Hoe gaarne de commandant zijn personeel als volwassen individuen wil beschouwen, als deze individuen zich niet wensen te houden aan orde en gezag, dan moet hij ingrijpen. Is het inderdaad een kwestie van onwennigheid of onhandigheid, dan kan met een waarschuwing worden verstaan; indien er echter sprake is van herhaling of onwil gebleken is, dan wordt een conflict met de krijgstucht onvermijdelijk. Dat (relatief) weinig straffen en (vermoedelijk) veel waarderingen verband houden met de wijze waarop de functie wordt verricht is niet verwonderlijk. De soldaat stelt in het algemeen de functie- c.q. vakopleiding die hij in dienst krijgt op prijs; als tegenhanger van het vaak eentonige kazerneleven is hij zonder moeite enthousiast te krijgen voor uitrukkende diensten en oefeningen. Natuurlijk worden bij die oefeningen ook collectieve en individuele fouten gemaakt, doch de beoordeling van deze tekortkomingen geschiedt aan de hand van geheel andere maatstaven en onttrekt zich in de regel aan de krijgstuchtelijke sfeer. Moet een batterijcommandant bv. zijn radiotelefonist, die over geringe kennis en ervaring m.b.t. het aan zijn zorg toevertrouwde radiotoestel beschikt, straffen omdat deze door een onopzettelijke bedieningsfout niet in staat is geweest de noodzakelijke radioverbinding tot stand te brengen? Neen, natuurlijk niet, zult u zeggen! Bovendien heeft die commandant tal van maatregelen te zijner beschikking om te trachten herhaling te voorkomen. Welke? Laat dat maar aan hem over, hij moet kunnen beoordelen hoe de geoefendheid en inzetbaarheid van zijn batterij kan worden opgevoerd. Mag hij dan alstublieft ook naar eigen inzicht en geweten beoordelen of een vergrijp tegen de huishoudelijke orde begaan is of niet? Wie een redelijk vertrouwen stelt in de commandant zal hem de sisyphusarbeid van het bij ieder krijgstuchtelijk vergrijp moeten voldoen aan wettelijke bewijsmiddelen gaarne besparen.

MR. J. H. CARSTENS, Luitenant-Kolonel der Artillerie

Enkele gedachten over de krijgstuchtelijke strafoplegging

Gaarne wil ik Lt.-Kol. mr. S. van der Ploeg bijval betuigen, in het bijzonder voor het laatste deel van zijn artikel, waarin hij aandacht vraagt voor de overmaat van straffen voor krijgstuchtelijke vergrijpen van huishoudelijke aard.

De voorzichtig geuite, mogelijke conclusie dat de militair functioneel goed voldoet doch kennelijk slechts tegen huishoudelijke regels zondigt wil ik echter geenszins onderschrijven. Mét de schrijver wil ik vooropstellen dat de militairen in het algemeen hun taak goed vervullen. De vergrijpen, functioneel en huishoudelijk, vormen een, overigens de aandacht trekkende, minderheid in het gedragspatroon. Het is mijn mening dat een andere conclusie dan schr. voor mogelijk houdt moet worden getrokken: de verhouding tussen de gepleegde krijgstuchtelijke vergrijpen van functionele aard en die van huishoudelijke aard wijkt volkomen af van de verhouding tussen de aantallen voor elk van deze soorten vergrijpen opgelegde straffen. Vergrijpen van functionele aard worden zelden gestraft. Voorbeelden van deze vergrijpen zijn eenvoudig waar te nemen op elk oefenterrein: voertuig niet camoufleren, gemakshalve slechte vuuropstelling innemen, niet waakzaam zijn als post te velde, verbindingsveiligheid met voeten treden.

Wat is de oorzaak van de toegeeflijkheid t.a.v. dit soort vergrijpen? Is het misschien de eeuwenoude opvatting dat een hoge graad van tucht in de kazerne een voldoende mate van discipline te velde zal opleveren? Ter illustratie van de gangbaarheid van deze gedachtengang haal ik enkele zinnen aan uit *Bericht beschouwing en raad 13(1)*, en wel uit het artikel „Kortere duur van herhalingsoefeningen 1968”.

Uiterst belangrijk is dan ook de discipline .... op tenue, uiterlijk voorkomen en gedrag in het openbaar zullen commandanten nauwkeurig moeten letten. Na een alinea over oefeningen volgt dan: Voorts zijn het de mars- en maskeringstucht, de vuur- en verbindingsdiscipline... welke de aandacht vragen.

De taak van het leger ligt te velde. Een goede functievervulling in de oorlogstaak en in de voorbereiding daarop is een redelijk, voor ieder begrijpelijk doel. Hierop gerichte tuchtuitoefening is niet kinderachtig, maar reëel en daardoor in principe aanvaardbaar.

Het tuchtvraagstuk is daarmee zeker niet opgelost. Discipline bij functionele handelingen zal zich dikwijls moeten uiten in weinig spectaculaire, vaak inspannende routinewerkzaamheden, de bekende schijnbaar nietige zaken. Als verzwarende factor komt hierbij in vredestijd nog het ontbreken van de vijand. Een goede tucht bij de functievervulling zal kunnen leiden tot een redelijke discipline in huishoudelijke zaken.

Een royalere kijk op huishoudelijke vergrijpen acht ik mét schr. noodzakelijk, doch naar mijn mening moet een strakke tuchthandhaving op het gebied van de functievervulling worden geëist.

J. VAN DER SPEK, Majoor der Infanterie

De Koninklijke Landmacht een bedrijf?

In bovengenoemd artikel (*Mil. Spect.* 137(1968)(11) 528) komt Kolonel Mensink tot de conclusie dat de Koninklijke Landmacht géén bedrijf is. Hij stelt dat, als de KL als organisatie moet gehoorzamen aan de wetten van de bedrijfshuishoudkunde, management-theorieën, systeemconcepten e.d., hij dit niet wil ontkennen of zelfs maar betwijfelen. Hij gelooft echter dat dergelijke uitspraken doel en wezen van de KL te kort doen omdat het halve waarheden zijn, die ons slechts op dwaalwegen leiden bij het ontwikkelen van de doelstellingen waarop de KL als organisatie moet berusten (blz. 528 links).

Kolonel Mensink stelt verder dat de afschrikwekkende waarde van de KL onmogelijk kan worden bepaald door alleen het hanteren van economische of bedrijfshuishoudelijke parameters, en dat de KL dus geen bedrijf is (blz. 529 links). In oorlogstijd is alleen sprake van „zijn of niet zijn” en moet de waarde van de KL worden bepaald door het meten met operationele linialen (blz. 529 rechts).

Hij eindigt met te zeggen dat de belangrijkste functies binnen de KL zijn:

a. het vaststellen van de operationele (tactische) doctrines;

b. de opleiding en de oefening.

Alleen tegen deze achtergrond krijgen de overige functies reliëf.

Deze functies en taken blijven echter ondergeschikt aan het basisbeginsel inhoudende *het primaat van de operationele functie*.

Het is volgens Kolonel Mensink niet de goede wijze van werken om de van huis uit flexibele doctrines en de moeilijk te kwantificeren graad van geoefendheid tot onderwerp te maken van discussie, op grond van harde cijfers van aantal koppen, geweren en guldens omdat *de KL nu eenmaal geen bedrijf is* (blz. 529 rechts).

Wat is een bedrijf?

Vanuit organisatorisch standpunt: het samengaan van handelingen en middelen om een bepaald doel te bereiken. Vanuit economisch standpunt: een organisatie, die in het maatschappelijk leven probeert een collectieve behoefte te bevredigen met gebruikmaking van de produktiefactoren. Het is zonder meer duidelijk dat de KL voldoet aan beide definities van „bedrijf”. Er bestaat echter een verschil tussen „bedrijf” en „onderneming”. Een onderneming heeft als primair doel het maken van winst. Een bedrijf hoeft dat doel niet te hebben. Als voorbeeld van zo'n bedrijf kunnen wij openbare nutsbedrijven noemen.

De KL is dus wel degelijk een bedrijf. Ze heeft als doel het waarborgen van geestelijke en materiële vrijheden van het Koninkrijk der Nederlanden. Dit is beslist geen destructief doel zoals Kolonel Mensink stelt (blz. 529 links). Functie moet niet worden verward met middelen.

Zoals in elk bedrijf wordt ook het doel van de KL bereikt met behulp van het economisch motief. Het economisch motief wordt daarbij niet centraal gesteld, zoals Kolonel Mensink denkt (blz. 528 rechts), maar het is een *hulpmiddel* ter verwezenlijking van het gestelde doel.

Evenzo is de operationele functie van de KL een gevolg van het gestelde doel en zij mag niet worden

verward met de manier van gebruik van de middelen (economische functie).

De enige parameter bij het gebruik van de beschikbare middelen is die van het economisch motief. Een parameter geeft de intensiteit aan van een bepaald verschijnsel. Het economisch motief is een parameter voor de beoordeling van het al of niet economisch juiste gebruik van economisch schaarse middelen. Juist in oorlogstijd, als de middelen nóg schaarser zijn dan in vreedstijd, zal het economisch motief sterk moeten worden gehanteerd ter bereiking van het gestelde doel. Tot de beginselen van de gevechtsvoering behoort dan ook terecht *het economische gebruik van krachten*. Maarschalk Foch wist reeds, dat *het economisch motief de grondslag vormt van alle tactische handelingen*.

Mede bepalend voor het handelen van elk bedrijf maar zeker voor de KL zijn de volgende punten.

1. *Operationele eisen*. Deze worden bepaald door NAVO-verplichtingen, *operationele doctrines*, specificaties e.d.

2. *Economisch motief*. Er moet worden getracht met de middelen die door de overheid ter beschikking zijn gesteld een zo groot mogelijke inspanning te leveren. De minister van defensie moet m.b.v. het te zijner beschikking staande bedrag een zo groot mogelijke waarborg geven voor het behoud van de geestelijke en materiële vrijheid.

3. *Verantwoording*. In eerste instantie denkt men dan aan een boekhoudkundige verantwoording. Deze is uiteraard onmisbaar voor het verkrijgen van een inzicht in het bedrijfsgebeuren. Ik denk echter aan een heel ander soort verantwoording, namelijk die, welke een bedrijf heeft ten opzichte van aandeelhouders, opdrachtgevers e.d. Ook de KL heeft een dergelijke, niet minder zwaar wegende verantwoording waarbij in feite te weinig wordt stilgestaan. Een van de grondregeles van de Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden is dat niemand een bevoegdheid kan uitoefenen zonder verantwoording schuldig te zijn (prof. mr. A. D. Belinfante — *Beginnelsen van Nederlands Staatsrecht*). De minister van defensie is verantwoordelijk schuldig aan de Staten-Generaal. Deze verantwoording kan slechts plaatsvinden door zoveel mogelijk objectieve en concrete criteria te gebruiken. Hij kan dus onmogelijk volstaan met verwijzing naar subjectieve operationele eisen, flexibele doctrines en dergelijke. Hij zal met harde cijfers verantwoording moeten afleggen. Het economisch motief is hierbij het belangrijkste hulpmiddel. Omdat de minister deze verantwoording schuldig is, hebben *al* zijn ondergeschikten een afgeleide verantwoordelijkheid en zijn zij gehouden *zéér* kostenbewust te werk te gaan. Wij moeten er steeds goed van doordrongen zijn dat de gemeenschapsgelden (dus ook de uwe!) steeds het hoogst mogelijke rendement moeten opbrengen.

Resumerende: *De Koninklijke Landmacht is wel degelijk een bedrijf!*

N.B. Kolonel Mensink spreekt in zijn artikel alleen over de Koninklijke Landmacht. Ik heb mij in mijn reactie daarom bij de KL gehouden. Het gestelde geldt echter evenzeer voor de Koninklijke Luchtmacht en voor de Koninklijke Marine, zodat het juist is om te stellen: *De Nederlandse krijgsmacht is een bedrijf*.

B. J. J. VAN SPANJE, medew. Afd. Organisatie en Efficiency min. v. defensie

(zou moeten zijn), die bepaalt hoeveel er op de defensiebegroting moet komen en dat is — gelukkig — niet het geval.

Concluderend ben ik het daarom eens met Kolonel Mensink als hij wil betogen, dat de KL *nimmer* een sluitpost op de begroting mag zijn of worden, maar ik ben het beslist niet eens met de daarvoor door hem gebruikte argumentatie en met zijn concreet gesteld theorema, dat de KL geen bedrijf is. Volgens mij is de KL wél een bedrijf, inderdaad „het grootste bedrijf van Nederland” en, niet alleen daardoor, een bijzonder bedrijf, dat als mede-producent van westerse (en dus Nederlandse) veiligheid een noodzakelijke voorwaarde schept voor het (voort)bestaan van alle andere bedrijven.

Veiligheid is een economisch goed: het is nog steeds erg schaars. Maar het gehoorzaamt ook aan de economische wet van het afnemend nut: hoe meer men ervan krijgt, hoe minder men bereid is te betalen voor een volgende hoeveelheid en dat is voor de KL een nare zaak, omdat er een steeds moeizamer gevecht zal moeten worden geleverd om de middelen te verkrijgen, die nodig zijn om de vereiste hoeveelheid veiligheid te produceren. Aan de andere kant is het evenwel een zaak om trots op te zijn, want het is het bewijs, dat tot nu toe de vereiste hoeveelheid veiligheid is „afgeleverd”, dat wil zeggen, dat de KL zich effectief kwijt van de opgedragen taak.

J. G. WESTERMANN,
Luitenant-Kolonel der Infanterie

De Koninklijke Landmacht een bedrijf?

Hoewel dit artikel helder geschreven lijkt, lukt het mij niet het fundamentele in de mening van de schrijver te ontdekken. De conclusie dat de KL geen bedrijf is, wordt m.i. gebaseerd op een niet bevredigende argumentatie.

Indien Kolonel Mensink wil aantonen dat de KL formeel niet als bedrijf (in economische zin) kan worden betiteld, dan zal hij moeten uitgaan van een operationele definitie van het begrip „bedrijf”. Discussie over dit aspect van het onderwerp heeft slechts één zin, wanneer kan worden uitgegaan van een — liefst conform de toonaangevende literatuur of het algemene gebruik — opgestelde definitie. In het artikel wordt dan ook geenszins aangetoond, dat de KL formeel niet onder het begrip „bedrijf” kan worden gerangschikt. Het lijkt mij echter, dat een discussie omtrent de formele inhoud van het begrip „bedrijf” m.b.t. de KL, aan de wezenlijke problematiek voorbijgaat.

In dit verband wil ik slechts verwijzen naar het heldere betoog van *prof. dr. K. A. M. Bogaert* [1] die, na uitgebreide argumentatie, de KL geen zuivere produktiehuishouding noch consumptiehuishouding wil noemen, doch een „... overheidsdienst, waarbinnen een verbijzonderd proces van voortbrenging plaatsvindt” ([1] blz. 380). *Prof. dr. Th. Limperg jr.* [2] betreft deze overheidsdiensten echter in het begrip bedrijfshuishouding. *Prof. dr. J. L. Mey* doet dit niet, daar de inkomensvorming ontbreekt ([1] blz. 378).

Daar men bij uitspraken als: „het leger is een bedrijf”, doelt op de materiële betekenis van het begrip „bedrijf” (m.i. de kern van het desbetreffende onderwerp), zal men vooral moeten aantonen in hoeverre de KL al dan niet beantwoordt aan de karakteristiek van een bedrijf in materiële zin. Met deze materiële inhoud (o.a.: „... de KL als organisatie moet gehoorzamen aan de wetten van de bedrijfshuishouding, managementtheorieën, systeemconcepten e.d.”) wordt door Kolonel Mensink aanvankelijk volledig ingestemd (blz. 528 links). In zijn verdere betoog komt hij echter hiervan terug, zij het niet expliciet.

Dat het economisch motief, de kracht die het streven van de mens naar welvaart beheerst, bij de KL niet centraal staat, is niet van werkelijk belang. Het wezenlijke, het economische principe, is voor de KL van eenzelfde betekenis als voor de civiele huishouding. Bij alle onderdelen van de KL zal sprake moeten zijn van nutsmaximalisatie. Gegeven de middelen, zal een zo groot mogelijk nut moeten worden verkregen (gebaseerd op strategische, tactische, technische of economische normen).

Het gehanteerde begrip „productief” werkt sterk verwarrend, daar het in economische zin — „Bedrijven vervullen een economische functie, zij zijn productief” (blz. 528 rechts) — een geheel andere betekenis heeft dan schrijver bedoelt met: „In deze tegenstelling: productief — destructief, schuilt het grote verschil tussen de KL en het bedrijfsleven” (blz. 529 links). Een destructief gericht slopersbedrijf is ongetwijfeld productief!

Het is onhoudbaar de tegenstelling productief — destructief als criterium te hanteren, daar dan aan het wezenlijke van een bedrijfshuishouding wordt voorbijgegaan, nl. een geordende en doelbewuste samenvoeging van handelingen en middelen.

De uitspraak: „Het leger is het grootste bedrijf in Nederland” kan ik dan ook volledig onderschrijven, vooral „... op grond van het feit dat de militaire organisatie in economisch opzicht kan worden gelijkgesteld met een civiele huishouding” ([1], blz. 382). Ik spreek dan ook zonder beperking de hoop uit, dat ook in de toekomst steeds sterker zal worden voortgegaan het leger te leiden als een bedrijf, opdat de efficiëntie in alle geledingen volledig kan worden ingevoerd en het maximaal beoogde nut kan worden verkregen.

DRS. R. R. M. C. HOYNG,
Vaandrig der Intendance

Literatuur

1. K. A. M. Bogaert — Aspecten van het economisch handelen in de militaire organisatie. *Maandschr. Economie* (1965).
2. Th. Limperg jr. — *Bedrijfseconomie* AE. E. Kluwer, Deventer, dl 1, 34; dl 4, 489.

¹ In de betekenis van schr.: fabricage van goederen en het verrichten van diensten.

Antwoord op meningen van anderen

Enkele gedachten over de krijgstuchtelijke strafoplegging

Gaarne maakt ik gebruik van de mij door de redactie geboden gelegenheid voor een weerwoord op de reactie van Lt.-Kol. mr. J. H. Carstens op mijn artikel.

In het met verve gebrachte betoog van Carstens bespeur ik in hoofdzaak kritiek op mijn stelling, dat er in de wet op de krijgstucht meer procesregels moeten worden opgenomen. Carstens is het daarmee kennelijk niet eens, want hij stelt reeds in aanvang van zijn artikel dat „... de verantwoordelijkheid voor deze gang van zaken (het onderzoek enz.) bij niemand anders (berust) dan bij de commandant”; en even verder vreest hij, dat te veel wettelijke voorschriften „... de tuchtrechter in een keurslijf dwingen en hem juist beroven van een belangrijk deel van de verantwoordelijkheden, die hij thans bezit”.

Wanneer Carstens echter vervolgens een uitgebreid overzicht geeft van wat een tuchtrechter te doen heeft, zodra hem een zaak ter behandeling wordt voorgelegd, vraag ik mij toch af, waarom er bezwaren tegen zouden zijn deze verantwoordelijkheden in de wet vast te leggen. Indien wij immers voorstanders zijn van een systeem, waarin de commandant de zo hoge functie vervult van tuchtrechter, moeten wij n.m.m. vanzelfsprekend ook voorstanders zijn van een nauwkeurige en gedetailleerde tuchtrechtelijke procedure, neergelegd in de wet. Indien dit het geval is voor de beroepsrechter (ook de politierechter en de kantonrechter), dan zeker ook voor de militaire tuchtrechter. Hierbij mag ook niet uit het oog worden verloren, dat de militaire tuchtrechter bemoeienis heeft met de zg. oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen. Deze oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen zijn *strafbare feiten*, die in principe bij de strafrechter thuishoren, maar onder bepaalde omstandigheden kunnen worden afgedaan volgens de procedure van de Wet op de krijgstucht. Hierbij doet zich de merkwaardige omstandigheid voor, dat een dergelijk strafbaar feit, zo het naar de militaire rechter wordt verwezen, wordt behandeld volgens een wettelijke procedure, waarbij de verdachte een aantal rechten bezit, die hij moet ontberen indien ten aanzien van dat feit wordt besloten, dat de zaak krijgstuchtelijk zal worden afgedaan. Ik denk hierbij aan het recht van de verdachte om getuigen op te roepen, het recht zich te laten bijstaan door een raadsman, de waarborg voor de verdachte, dat de krijgsraad voor een veroordeling uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging moet putten, dat het ten laste gelegde feit is gepleegd. Ik noem hier slechts enkele waarborgen voor een goede procesorde. Nogmaals, vrijwel alle wettelijke waarborgen, die gelden voor het strafproces, mits de verdachte, indien het feit krijgstuchtelijk wordt afgedaan en hij heeft op de beslissing van al of niet krijgstuchtelijk afdoen ook geen enkele invloed.

Indien hierbij dan nog kan worden gesteld, dat de tuchtrechter tamelijk ingrijpende straffen kan opleggen (tuchtklasse tot 6 maanden, verlaging, streng en verzwaaard arrest), dan acht ik het een vanzelfsprekende noodzaak dat onze militaire tuchtprocedure haar grondslag vindt in een gedetailleerde wettelijke regeling.

In dit verband behoort ook mijn kritiek op art. 37 van de Wet op de krijgstucht te worden gelezen. De zinsnede in dit artikel „... hij beslist naar eigen inzicht en geweten” is bij de partiële herziening van de Wet op de krijgstucht ingevoegd, omdat het volgens de memorie van toelichting niet behoort voor te komen „... dat een strafoplegger van een meerdere opdrachten krijgt met betrekking tot de wijze waarop hij in een concreet geval van zijn strafbevoegdheid gebruik moet maken (MRT (1958)(8) 637). De plaatsing van deze zinsnede is naar mijn mening echter ongelukkig omdat art. 37 de tot straffen bevoegde meerdere bepaalde aanwijzingen geeft als het tuchtproces reeds in een vergevorderd stadium is, nl. indien reeds is vastgesteld dat de verdachte het feit heeft gepleegd. Over het onderzoek zelf bepaalt dit artikel niets. Trouwens, de wet op de krijgstucht zwijgt in alle talen over het onderzoek. Het woord „onderzoek” komt voor het eerst pas voor in de regeling over het beklag (art. 65).

Om mogelijke misverstanden uit de weg te ruimen: ik geloof onvoorwaardelijk, dat de meeste commandanten die als tuchtrechter moeten optreden deze taak serieus vervullen. Het is dus beslist geen motie van wantrouwen t.o.v. deze commandanten, indien ik een verbetering van onze tuchtwetgeving voorsta. In vergelijking echter met het tuchtrecht van bv. de advocaten en de medici, is het militaire tuchtrecht van veel vérstrekkender aard, juist in verband met de mogelijkheid van afdoening van strafbare feiten en de aard van de op te leggen straf. Het is daarom naar mijn mening een eis van rechtvaardigheid, dat de wettelijke regeling van het militaire tuchtproces rekening houdt met dit bijzondere karakter. Ik ga hier dan nog voorbij aan de vraag in hoeverre het verdedigbaar kan zijn, dat buiten de onafhankelijke rechter om strafbare feiten worden berecht en vrijheidsbenemende straffen worden opgelegd. (De op dit punt geïnteresseerde moge ik hiervoor verwijzen naar mijn voordracht „Het militaire tuchtrecht van de toekomst”; *Militair Recht. Tijdschrift* (1968)(9)558

Tenslotte plaats ik graag nog een opmerking over de vergrijpen tegen de „huishoudelijke orde”. Mijn eerdere opmerkingen hierover hadden geen andere strekking dan dat wij naar mijn mening de dienstplichtige als „volwassene” moeten benaderen, ook in de huishoudelijke aangelegenheden. Wij leven tenslotte in een tijd, waarin op jeugdige leeftijd reeds grote zelfstandigheid wordt gevraagd en verkregen. (Wat denkt u van actief kiesrecht op 18-jarige leeftijd?) Ik acht dan ook de opmerkingen van Carstens over de „traditioneel te noemen weerzin van de Nederlander tegen de dienstplicht, de „losgeslagenheid” van een deel van de hedendaagse jeugd en tenslotte de sterk negatieve invloeden, die worden uitgeoefend door kleine fanatieke groepen van antimilitaire elementen, in dit verband niet ter zake dienend. En zijn kennelijk tegen mij gerichte opmerking, luidende „... recht-

streekse kritiek op de taak van de krijgsmacht en de functies harer leden vereist meer deskundigheid en levert minder voor de hand liggend succes op dan kritiek op de zg. kostschoolmaatregelen", raakt mij daarom niet, omdat ik geloof in ontwikkeling, ook in de verhoudingen binnen de krijgsmacht. En niet alleen daarom, maar ook omdat deze ontwikkelingen de krijgsmacht en daardoor de natie ten voordeel zullen zijn.

MR. S. VAN DER PLOEG, Luitenant-Kolonel
van de Militair-Juridische Dienst

De Koninklijke Landmacht een bedrijf?

Mijn korte verhandeling in het novemnummer heeft mij vele adhesiebetuigingen opgeleverd en naar ik meen te weten is er ook in de diverse opleidingsinstituten veel over gediscussieerd.

Nu had ik met opzet een kort betoog verkozen boven een uitgebreide verhandeling, omdat het mijn bedoeling was de lezer met de neus op het feit te drukken. Het is — moet ik helaas constateren — deze korthed geweest, die de oorzaak is geworden dat enkele „anderen" (Van Spanje, Westermann en Hoyng) de zaak waarom het ging, niet hebben begrepen.

Het is nl. geenszins mijn bedoeling geweest een bedrijfseconomisch vertoog te houden, laat staan te discussiëren over bedrijfseconomische begrippen (Van Spanje). Ik heb daarentegen wel willen aantonen dat een benadering van de vraagstukken die de KL bezighouden, uitsluitend of bij voorkeur met hantering van het economisch criterium totaal onjuist is (Hoyng) Economisch georiënteerden stellen zich nl. binnen en buiten de KL in toenemende mate op een dergelijk extreem standpunt onder het motto: „het leger is toch een bedrijf."

Neen mijne heren, het leger (de krijgsmacht, de KL) is dat niet. Het leger is een instrument van staat met een unieke doelstelling, een doelstelling die onvergelykbaar is met welke andere vorm van staatsdienst dan ook en zeker onvergelykbaar met een civiel bedrijf of, zo men wil, een onderneming (Van Spanje). Naar buiten raakt de doelstelling van de KL aan de grenzen van ons bestaan en naar binnen betekent het dat de KL op elk moment van haar bestaan *geschikt* en bereid moet zijn haar gevechtstaak op zich te nemen zodra deze grenzen worden bereikt. *Het is dáár-om, dat wij in de KL commandanten hebben en geen bedrijfsleiders*; het is om die reden dat wij stafofficieren hebben en geen managers.

Men kan nu wel komen aandragen met aanhalingen uit standaardwerken over economie en organisatieleer (Van Spanje, Hoyng) maar een dergelijke bewijsvoering is bijzonder zwak en de studenten in deze lectuur wil ik dan toch vooral erop wijzen dat deze boeken zijn geschreven voor en door economen. Zij zijn niet zonder meer van toepassing voor de militaire organisatie.

Natuurlijk zijn er parallellen, zeer vele zelfs. De KL is wel degelijk een organisatie, maar hieruit te concluderen dat gevechtskracht/-waarde en produktie/producten of diensten op één noemer kunnen worden gebracht (Westermann) gaat mij niet alleen te ver, men trapt daarmee tevens op mijn militaire hart. Om enig inzicht in dit hart te verkrijgen zou ik mijn opponenten willen raden — behalve de economische lectuur —

ook eens een aantal toonaangevende (Hoyng) boeken over tactiek, operatiën en strategie te lezen en te *bestuderen*. Enkele auteurs (klassiek en modern): von Clausewitz, Liddell, Hart, Fuller, Wavell, Garthoff, Beaufre en, als het over de militaire organisatie en de stafdienst gaat, Alvin Brown, von Görlitz, Dale en Urwick. Speciaal een diepgaande studie van von Clausewitz kan ik aanbevelen, in het bijzonder de hoofdstukken over de middel/doelrelatie en de hiermee samenhangende verhandeling over het verschil tussen „Zweck" (doelstelling naar buiten) en „Ziel" (doelstelling naar binnen). Had Westermann dit onderscheid begrepen, hij zou mij niet in de schoenen hebben geschoven dat ik van mening zou zijn dat de KL zelf zou moeten of kunnen bepalen hoeveel geld er op de defensiebegroting moet komen. Ook de militaire voorschriften en handleidingen vormen interessante lectuur, speciaal als het gaat om het militaire besluitvormingsproces, een gedachtengang waarin hele generaties militairen in binnen- en buitenland zijn opgevoed.

Dit rationele denkpatroon vormt zelfs de kern van het onderwijs op de Hogere Krijgsschool. In dit denkpatroon is zeer zeker plaats voor het economisch criterium, maar dan wel ondergeschikt aan de doelstelling en nimmer als doel op zichzelf. De aanhaling van maarschalk Foch (Van Spanje) is dan ook wel geheel uit zijn verband gerukt. Foch doelde bepaald niet op de kostenfactor, maar wel op het economische — wij zouden thans zeggen optimale — gebruik van de militaire middelen, nl. personeel en materieel, tijdens het gevecht. Het was ook niet *het* beginsel van Foch, maar *één* van zijn beginselen.

Mochten mijn opponenten uit mijn betoog echter hebben gelezen, dat ik van mening zou zijn dat het economisch criterium voor wat betreft het functioneren van de KL geen enkele rol zou spelen, laat ik hen dan geruststellen, deze mening heb ik niet. Ik stel echter wél, dat het economisch criterium eerst aan de orde komt als de *militaire alternatieven* zijn geformuleerd, en van een alternatief kan slechts sprake zijn als het voldoet aan de (militaire) doelstelling. Met deze bewering verkeer ik in goed economisch gezelschap (Hoyng), want prof. Bogaert betoogt precies hetzelfde (KMA-studiedagen 1967). Zijn opvattingen en de mijne vertonen dan ook veel meer overeenkomst dan mijn opponenten vermoeden. Ook de zo bekende cost-effectiveness-studies van MacNamara, Hitch en Enthoven gaan uit van de door mij geschetste gedachtengang. Uit de commentaren van Van Spanje en Hoyng meen ik echter te moeten afleiden, dat hun zowel in de redenering van prof. Bogaert (vanuit een economisch standpunt) als in die van mij (vanuit een strategisch/operationeel beginsel) de quintessens van de zaak is ontgaan. Ik heb gesproken over het bepalen van doelstellingen en subdoelen; prof. Bogaert brengt zijn economisch criterium eerst in het geding als de doelstellingen naar buiten (door hem strategisch doel genoemd) en de daaruit afgeleide subdoelen (operationele doelen) en vervolgens de systemen zijn bepaald. En zo is het ook; beide betogen vullen elkaar dus aan, in plaats van elkaar tegen te spreken.

Tenslotte nog dit. Hoyng en Van Spanje stellen beiden dat de KL (de krijgsmacht) voldoet aan de door hen gegeven of aangehaalde definitie van bedrijf c.q. on-

dernering en dat dus mijn redenering ergens een hiaat moet vertonen. Welnu, dit hiaat is niet aange- toond en dit kan ook niet, omdat — volgens de wet- ten der logica — een definitie nimmer in de plaats kan komen van een bewijsvoering. De zaak is net andersom, eerst de waarnemingen, dan de logische re- denering met sub- en eindconclusies en helemaal op het eind de definities, als dat nog nodig mocht blij- ken te zijn. Zelf heb ik mij ook niet gewaagd aan een definitie van het begrip bedrijf. Wel heb ik aan- getoond, dat de KL dit nu juist niet is. Daarbij ben ik uitgetoond van de drie basiskenmerken die in een

economische eenheid het functioneren en dus de waar- de van het „bedrijf” bepalen. Ik erken dat deze ken- merken/factoren ook in de KL een rol spelen en, meer nog, zelfs een waardevolle functie vervullen. Máár... er is in de KL nog een andere groep van factoren en het belang van deze groep gaat ver uit boven de groep van „bedrijfsfactoren”. Dit zijn de factoren van strategische, operationele en/of tactische aard. Het econ- omisch criterium/motief is hieraan te allen tijde onder- geschikt.

Waarvan acte.

G. MENSINK, Kolonel der Infanterie (gsb)

Nieuwe uitgaven

Armed forces and society; Sociological essays, onder red. van J. van Doorn, 386 blz. Uitg.: Mouton & Co. N.V., Den Haag, 1968. Prijs: f 50.—.

Lange tijd heeft de sociologie slechts beperkte aandacht geschonken aan militaire instellingen en het militarisme. Het Zesde Wereldcongres van sociologen, te Evian in 1966, bracht een keerpunt in deze houding. Op dit congres wijdde een afzonderlijke werkgroep zich aan „The professional military and militarism”. Van de ingezonden bijdragen zijn er thans 16 gebundeld, te samen met inleidende essays van M. Janowitz (Univer- siteit van Chicago), die wel als de drijvende kracht van deze oplevende belangstelling mag worden be- schouwd, alsook van prof. Van Doorn (NEH en KMA). De militaire sociologie à la Janowitz kent een interne en een externe probleemstelling: het onderzoek van militair beroep en organisatie, resp. de verhouding tus- sen de militaire groep en de maatschappij. Deze twee gebieden nemen in de bundel een centrale plaats in en militairen doen er goed aan kennis te nemen van de beschouwingen, niet alleen omdat het hen betreft en zij voortdurend met de problematiek worden geconfron- teerd, maar tevens kan een verhelderend inzicht ont- staan in de oorzaken van weerstanden en zelfs achter- docht tegen de militaire samenleving.

De meeste studies behandelen het externe probleem, de verhouding tussen militairen en maatschappij in ver- schillende landen (Polen, Rusland, West-Duitsland, de Afrikaanse staten, Argentinië, Australië, Pakistan en Ierland). Behalve de spanningen tussen militaire en civiele instellingen wordt ook het openlijke conflict van de militaire coup beschreven, zowel mislukkingen (Duitsland 1944 en Frankrijk 1961) als geslaagde po- gingen (Zuid-Korea 1961). Het wereldbeeld leidt ge- makkelijk tot de beschouwing van een krijgsmacht als een onafhankelijk, uit en door zichzelf bestaand cul- tuurmilieu. Toch is deze gevolgtrekking niet juist. De sociologische literatuur loopt niet alleen het risico van een overaccentuering van de karakteristieken van de militaire kaste, maar vele sociologen erkennen ook een verband tussen de binnenlandse politieke invloed van het militaire establishment en de economische ontwik- kelingsfase van een land. In vele delen van de wereld vormt het leger een latente bedreiging voor het politieke regime, maar in de gevestigde democratiën liggen de

verhoudingen geheel anders. Daar is een proces van integratie met de civiele sector aan de gang. Janowitz spreekt van een verbeterde politieke ethiek van de mili- taire stand. De bereidheid zich aan burgerlijke besturing te onderwerpen, alsmede een goede vormgeving aan het civiele toezicht zelf vormen de grondslag voor een juist- te opneming in de maatschappelijke werkelijkheid.

Een bijzonder facet van militaire invloed zou de mili- tair-industriële pressiegroep kunnen zijn. Verschillende studies maken duidelijk dat evenveel overwegingen hier- tegen als ervoor pleiten. Met name Van Doorn laat zien, dat in de verhouding tussen de krijgsmacht en de economische belangen geen algemene tendens kan wor- den aangewezen.

Op de grens van de verhouding met de maatschappij en het interne onderzoek van het militaire beroep ligt een afzonderlijk onderwerp: het sociologisch onderzoek van de militaire elite, de officieren en hun herkomst. Hier- aan hebben Otley (Universiteit van Sheffield) en Abra- hamsson (Universiteit van Stockholm) bijdragen gewijd. Het officierskorps is van oudsher nauw gelieerd aan de heersende standen en behoudend van instelling. Het eerstgenoemde aspect is langzamerhand verdwenen. Otley geeft cijfers over de ontwikkeling sedert 1870 in Engeland, Nederland, Duitsland, Italië en Zweden, waaruit duidelijk een verbreding van de maatschappe- lijke herkomst blijkt. Het is de vraag of deze verschui- ving het andere aspect, dat van de behoudende instel- ling, heeft beïnvloed. Het is denkbaar dat de lagere sociale standen, eenmaal in het beroep opgenomen, zich gemakkelijk assimileren met de oude opvattingen, m.a.w.: dat deze opvattingen onlosmakelijk aan het be- roep zijn verbonden. Abrahamsson zou in deze richting kunnen wijzen. Ondanks een bredere vertegenwoordig- ing van alle sociale klassen in de herkomst van het Zweedse officierskorps, heeft deze groep voor 85% een conservatieve voorkeur, bij een landelijk gemiddelde van slechts 16%. Abrahamssons uitkomsten hebben al een ruime bekendheid verkregen en zijn studie zal wel niet nalaten nog geruime tijd officieren met het beeld van behoudendheid te vereenzelvigen. Of hiertoe reden is hangt sterk af van de wijze waarop het militaire be- roep het interne probleem zal oplossen. Er is in het beroep een conflictsituatie zichtbaar in alle ontwikkel- de landen. De geschiedenis van het moderne militaire „establishment” kan worden omschreven als een strijd tussen heldhaftige leiders — die traditie en roem be-

lichamen — en militaire managers, die zich bezighouden met de wetenschappelijke en rationele oorlogvoering, zegt Janowitz, die een toenemend belang van de manager ziet. „Modification takes place in the basis of authority and discipline towards a more managerial concept involving persuasion and group consensus.” In dezelfde richting gaat ook Kolkowicz (Institute for defense analysis en University of Virginia), die de invloed van de moderne technologie op het Russische officierskorps bespreekt. Hij zegt verder, dat het conflict niet zo zeer wordt veroorzaakt door de verwerping van de oude militaire deugden door de technocraten als wel door de onwil van de traditionalisten hun autoriteit met de indringers te delen.

Ook in eigen land zien wij duidelijke sporen van deze interne problematiek en van een evolutie in de denkbeelden. Het zou gewenst zijn, dat de Nederlandse sociologen hieraan een bijdrage voor een volgend congres ontleenden.

Tenslotte is door Van Doorn en Mantz aandacht geschonken aan de VN-strijdmacht. Het bijdragen aan de wereldsamenleving vervangt daarbij de overwinning als traditionele doelstelling. Dit is ook, op langere termijn gezien, wellicht de uitweg uit de impasse waarin het militaire beroep door de ontwikkeling van de nucleaire wapens is geraakt. Officieren, zowel leiders als managers, zijn instructeurs geworden van mensen die een apparaat zullen bemannen en onderhouden, dat is ontworpen om niet te worden gebruikt, en „the past supplies little basis for organizing and maintaining a professional self image under such conditions”. H.V.

Moderne politieke strategieën, door Lt.-Kol. K. P. Bloema, 164 blz. Uitg.: N.V. Nijgh en van Ditmar, Den Haag, 1968. Prijs: f 8,50.

Bij het lezen van de titel van dit boekwerkje en, meer nog, bij kennisneming van de ondertitel „een kritiek op het defensie- en het buitenlandse beleid”, wordt de belangstelling van de lezer opgewekt, niet het minst wanneer men kennis neemt van het gestelde op de achterzijde van de omslag: „Als een der eersten pleitte de schrijver ná de Tweede Wereldoorlog voor een Verenigd Europa. Zijn analyse bleek juist. Jarenlang stonden twee wereldmachten zwaar bewapend tegenover elkaar”.

Ook in dit boekje wordt voor een verenigd Europa gepleit, nu in de vorm van een buffer van veiligheid tussen de twee grootmachten, voor eigen behoud uitgerust met beperkte strijdkrachten.

Het pleidooi is gescheiden in twee delen, waarin resp. de hedendaagse werkelijkheden en de toekomstmogelijkheden worden behandeld. Schr. gaat uitvoerig in op de ontwikkelingen in de diverse strategieën, waarbij de veelheid van gegevens en citaten zijn belezendheid aantonen, doch zijn inzicht verbergen t.g.v. onvolledige weergave en inconsequente rangschikking. Een uitspraak als: „de Navo, een onnatuurlijke constructie”, vraagt om nadere precisering en uitleg. Ook bij de opsomming van de opeenvolgende strategische opvattingen in de verschillende Westerse landen worden conclusies geformuleerd, die niet geheel door de inhoud van het voorafgaande worden gedekt. Er worden gedachtesprongen gemaakt, die interessant lijken, doch waarbij de logica het haar toekomstend recht van toe-

passing niet of slechts ten dele wordt verleend. Niettemin moet men bewondering hebben voor de wijze waarop schr. de diverse stromingen in de strategische opvattingen heeft weergegeven, daarmee de bouwstenen verzameland waarmee het 2e deel „De toekomstmogelijkheden” wordt opgebouwd.

Alvorens hiertoe over te gaan, worden de tactische moeilijkheden vermeld waarmee commandanten van krijgsmachtonderdelen worden geconfronteerd, indien de strategische conceptie een onduidelijk nucleair beleid demonstreert. Schr. haalt hierbij enkele van zijn in dit blad reeds bestreden stokpaardjes van stal, daarmee bevestigend, dat een onvolledige analyse en interpretatie van de strategie van het afgepaste antwoord oorzaak ervan kan worden dat een daaruit voortvloeiende gewijzigde toepassing van de tactische beginselen niet geheel wordt begrepen. Wanneer de aandacht van de lezer daarna wordt gevraagd voor de mogelijkheden in de toekomst zal hij ook hier het gevoel van een zekere terughoudendheid niet kunnen weerstaan. Schr. stelt zich een verenigd Europa vanaf de Atlantische Oceaan tot aan de Russische grens voor ogen. Bij de weergave van de bestaande denkbeelden t.a.v. het te volgen beleid kritiseert hij terecht de eenzijdige gerichtheid en het dikwijls onwetenschappelijke karakter van vele betogen waarbij een Oost-Westontspanning en een eenwording van Europa worden geïdealiseerd als resultaat van een ontwapeningspolitiek, die haar stimulans moet putten uit de situatie van het ogenblik. Constructieve Franse en Duitse denkbeelden worden aangehaald doch niet uitgediept.

Deze onvolledigheid treft men ook aan bij de voortzetting van de analyse. Dit wordt mede veroorzaakt door het buiten beschouwing laten van de in hoofdstuk 7 omschreven Sovjet-militaire strategie, die als een offensieve strategie wordt aangemerkt en q.q. als een van de uitgangspunten van de Westerse strategie c.q. Europese strategie moet worden beschouwd, te meer daar wordt betoogd, dat deze een defensief karakter moet dragen. De mogelijkheid tot beveiliging van een Verenigd Europa door een defensieve afschrikking met beperkte strijdkrachten — met toepassing van de guerrillastrijdmethode — is dan ook een niet logisch volgende, doch wel spontaan opkomende gedachte.

Schr. geeft uiting aan de z.i. ongerechtvaardigde weigering van de redactie van militaire tijdschriften — o.a. De Militaire Spectator — om ook maar enige aandacht aan dit aspect van de oorlogvoering te willen besteden of een discussie daarover mogelijk te maken. Helaas wordt bij de uitwerking van deze guerrillaoorlogvoering weer vervallen in de reeds eerder gesignaleerde gebreken: de samenhang strategie-tactiek-gevechtshandeling, de ontwikkeling in de techniek en de mentale instelling worden niet, of althans in onvoldoende mate, in rekening gebracht.

Dat militaire schrijvers hun inzichten kenbaar maken over onderwerpen, waarbij een betrokkenheid met andere maatschappelijke ontwikkelingen hen dwingt tot een veelzijdige benadering, is een onontkoombare noodzaak. Het nemen van het initiatief daartoe is lofwaardig doch legt tevens verplichtingen op. Veelzijdige benadering mag geen reden vormen tot verwaarlozing van diepgang. Dat de schrijver aan dit laatste euvel niet geheel is ontkomen is teleurstellend doch doet niets af aan de waardering voor zijn volharding en doorzettingsvermogen. H.Th.

Onder bovenstaande titel zijn onlangs de resultaten gepubliceerd van een door het Nederlands Instituut voor Publieke Opinie en het Marktonderzoek (NIPO) in opdracht van de Stichting Volk en Verdediging gehouden onderzoek naar de meningen, wensen en suggesties van docenten inzake defensieaangelegenheden.

De Stichting Volk en Verdediging stelt zich onder meer tot doel de discussie over problemen betreffende volk en verdediging in ruime zin bij burger en militair te bevorderen, waarbij zij zich pertinent onthoudt van het maken van propaganda, in welke vorm en richting ook. Haar streven is slechts het verschaffen van materiaal, waaruit blijkt welke problemen er in de geleidingen van het Nederlandse volk bestaan t.a.v. de verdediging, zodat een ieder in de gelegenheid wordt gesteld zich daaromtrent een oordeel te vormen. Zo is enkele jaren geleden door deze Stichting aan het NIPO verzocht een motivatie-onderzoek „Volk en Verdediging” te houden, waarvan de resultaten eind 1964 zijn gepubliceerd en waaruit o.m. bleek dat de (toekomstige) dienstplichtigen een belangrijke plaats innemen in de verhouding volk — krijgsmacht. Hieruit vloeide de wenselijkheid voort een gericht onderzoek te houden naar de opvattingen en verlangens van diegenen, die zich als docent bij het voortgezet onderwijs bezighouden met de opvoeding van o.a. de toekomstige dienstplichtigen. Bij dit onderzoek werden in totaal 867 docenten betrokken, die werkzaam waren bij: vmo (257), mulo/ulo (322), lts/uts/bedrijfsscholen (183), vormingsinstituten leerplichtvrije jeugd of de zg. levensscholen (68) en kweekscholen (37). Van de 80 vragen — waarvan sommige uit meer delen bestaande — die aan deze docenten zijn voorgelegd, hadden 8 tot doel nadere bijzonderheden over de docenten zelf te verkrijgen. De uit deze vragen verkregen gegevens — o.m. leeftijd, godsdienst, politieke gezindheid, welke krant enz. — gerangschikt naar de 5 hierboven genoemde ondervraagde groepen, zijn op zich reeds interessant. De overige vragen bestrijken een groot aantal facetten, die direct of indirect betrekking hebben op de defensie, zoals o.m.:

- nut van de strijdkrachten en de militaire dienst;
- wenselijkheid van het verschaffen van informatie over de strijdkrachten op de scholen;
- omvang van de defensiebegroting;
- waarde van de NAVO;
- verhouding Oost-West;
- oorlog, ontwapening, dienstweigering;
- gezagsverhoudingen in de Nederlandse samenleving, discipline op de scholen.

Aangezien het onderzoek zich heeft gericht op een categorie jeugdopvoeders, die als zodanig in belangrijke mate invloed kan uitoefenen op de houding en instelling waarmee onze dienstplichtigen in dienst komen, is het voor ieder officier zonder meer nuttig kennis te nemen van de opvattingen, die deze opvoeders m.b.t. bovenstaande facetten hebben. Des te belangwekkender zijn de resultaten van het onderzoek, indien daaruit blijkt dat de ondervraagden over een aantal punten beslist niet zo negatief denken als door (beroeps)militairen wel eens wordt verondersteld. Zo wordt de militaire opleiding van tegenwoordig in doorsnee redelijk gunstig beoordeeld, al heeft menigeen kritiek en commentaar, veelal opbouwend. Karaktervorming, omgang met anderen en

discipline worden als positieve kanten van de militaire dienst aangemerkt. De meest geuite kritiek op de diensttijd is tijdverspilling. Als geheel worden de strijdkrachten door de meerderheid als nuttig en nodig beschouwd, en een duidelijke meerderheid staat positief t.o.v. informatievervalsing over de strijdkrachten op de scholen. Discipline vindt men op de scholen wenselijk en nuttig en in de militaire dienst broodnodig. Een kleine meerderheid is wel tevreden met de discipline onder de tegenwoordige leerlingen, terwijl ongeveer een derde meer discipline onder de leerlingen zou wensen. Vermeldenswaardig is dat de gegeven oordelen in de regel zeer genuanceerd zijn en dat vaak de percentages (positief/negatief e.d.) per categorie nogal verschillen. Opvallend daarbij is dat de antwoorden van de categorie docenten bij het vmo het meest genuanceerd zijn.

De volledige resultaten van het onderzoek zijn vermeld in deel 2, waarin zich ook een blanco enquêteformulier bevindt. In deel 1 is een samenvatting van de resultaten gegeven die, door het weglaten van vele details, zich gemakkelijk laat lezen en die aan de doorsnee officier ruim voldoende informatie biedt om zich een goed oordeel te kunnen vormen over vele voor de strijdkrachten van belang zijnde aspecten. Zij die zich in deze materie extra willen verdiepen, zullen ongetwijfeld in deel 2 nog meer interessante gegevens vinden. H.W.M.

Uit de vakpers

Mechanische overslag

Er zijn diverse mogelijkheden om de kwetsbaarheid van aanvoerlijnen te verminderen. Zo kan men de zelfstandigheid van de eenheden vergroten, hetgeen echter gepaard gaat met een vergroting en daardoor een beperking van de bewegingsmogelijkheden tot gevolg heeft. Het ontwikkelen van transportmiddelen die alle hindernissen kunnen overschrijden levert echter grote financiële en technische problemen op. Men kan wel de tijd, nodig voor de aanvoer, bekorten door het aan overslag verbonden tijdverlies zoveel mogelijk te beperken. Dit laatste is dan ook het doel dat bij de mechanisatie van de overslag wordt nagestreefd.

Men heeft vastgesteld dat 80 tot 85% van de goederen waarmee moet worden bevoorrad minder dan 1 t weegt. Beschikt men op de etappe dus over werktuigen die dit gewicht kunnen heffen en verplaatsen, dan kan tijd worden bespaard. Onderzoek heeft ertoe geleid dat tot ondersteuning van de diverse lasten een laadbord of pallet werd ontworpen, met zijden van 1 m bij 1,20 m, dat met een vorkheftruck kan worden verplaatst of met de leng van een kraan kan worden opgehesen. Het gebruik van laadborden is van veel voordeel gebleken bij de opslag, het beladen en ontladen van vrachtauto's, treinwagons en vliegtuigen.

Om alle voordelen van laadborden te kunnen genieten, dienen de militaire vrachtauto's van neerklapbare wanden en inschuifbare kappen te zijn voorzien (vgl. de balg van een fototoestel). Het bezit van terreinvaardige vorkheftrucks alleen is nog niet voldoende. In een aantal gevallen zal men een kraan niet kunnen ontberen.

Bij de Bundeswehr heeft men een „manusje-van-alles” ontwikkeld dat de hef-, hijs- en zwaafunctie in zich verenigt. In Frankrijk gaat de voorkeur uit naar een aparte mechanische laadboom. Vanaf lk-depot tot de verdeelplaatsen van de afzonderlijke brigades dient mechanisch overslagmateriaal te worden ingedeeld. Door een juiste indeling van de middelen en een goede coördinatie zal mankracht worden bespaard, wordt beschadiging voorkomen en de bevoorradingssnelheid opgevoerd. Behalve de invoering van deze werktuigen wordt thans nog bestudeerd hoe de juiste wijze van bulk-bevoorrading moet zijn d.m.v. tankauto's en „containervervoer”. De moderne logisticus streeft ernaar mankracht te sparen, zodat de man kan worden ingezet voor beter werk dan dat van „logistieke bootwerker”.

„Mécaniser les ravitaillements”, door de redactie van „l'Armée”, september 1968

Geautomatiseerde voorraadbeheersing

De materieeldienst van de landmacht gebruikt sedert eind 1965 een computer om ca. 2000 artikelsoorten te beheren. Voor een doelmatig beheer onderscheidt men de artikelen naar de aard van hun belangrijkheid in drie hoofdcategorieën. Hierna zullen wij ons bepalen tot de „zeer belangrijke” (articles de grand intérêt: AGI), die in het algemeen in waarde de F 200 te boven gaan, van wezenlijk belang zijn voor het uitrustingsstuk waartoe zij behoren, of moeilijk te bevoorraden zijn. Beginnend bij de aanvraag verloopt e.e.a. dan als volgt. De aanvraag wordt op een standaardformulier gericht aan het bureau voor centrale voorraadbeheersing (Bureau de Prévision et de Surveillance des Approvisionnements, BPSA) te Parijs. Dit bureau heeft echter geen inzicht in autorisatiestaten of beschikbare voorraden. Het verwerkt alleen de aanvraag op een ponsband, die vervolgens aan de computer wordt gegeven. De computer verifieert de aanvraag op juiste invulling en gaat vervolgens na of niet teveel wordt gevraagd, waartoe hij de autorisatiegegevens uit zijn geheugen raadpleegt. Hij gaat na of het artikel niet is geblokkeerd en haalt vervolgens de landelijk beschikbare voorraad uit zijn geheugen. Dan controleert hij of het honoreren van de aanvraag niet leidt tot het dalen van de voorraad beneden het vastgestelde niveau. Is dit niet het geval dan wordt de aanvraag goedgekeurd. De computer zoekt dan uit welk(e) depot(s) de aanvraag moet(en) honoreren. Daarna produceert hij een verstrekingsopdracht op ponskaart. Deze kaarten worden door het bureau centrale voorraadbeheersing uitgewerkt — m.b.v. numerieke boekhoudmachines met ponsbandapparatuur — tot een aantal bonnen (o.m. bestemd voor het dossier betreffende de aanvrager en voor de aanvrager zelf) en een ponsband, die vervolgens naar het depot wordt overgeseind. Het depot ontvangt de verstrekingsopdracht op een ponsband en verwerkt deze m.b.v. een „tape-to-card converter” tot een aantal bonnen voor intern gebruik.

Het hier geschetste proces vergde ca. 36 u zonder dat daarbij enig menselijk hersenwerk nodig was. Vanuit het depot wordt het nieuwe saldo m.b.v. een ponsband gemeld aan de computer, die de verstrekte artikelen nu definitief uit de voorraad afvoert. Hierbij worden dan nog enkele controles uitgevoerd.

Mocht nu een aanvraag niet kunnen worden gehonoreerd, omdat de computer erachter komt dat er wordt overvraagd, of omdat de voorraad beneden het toegestane niveau zou dalen, dan meldt de computer dat op een ponskaart. Het bureau centrale voorraadbeheersing kan door het ponsen van extra gaatjes de computer opdracht geven de aanvraag af te wijzen, te accepteren of geheel of gedeeltelijk op nalevering te stellen. Ook kan een machtiging tot zelfstandige aanschaf, of een equivalent worden verstrekt. Na ontvangst van nieuwe voorraad (bv. van de industrie) loopt de computer zonder meer de uitstaande naleveringen af en stelt de verstrekingsopdrachten samen.

Behalve deze bevoorradingactie kan de computer nog vele andere opdrachten uitvoeren. Hij legt verplaatsingen tussen depots vast en verschaft periodiek statistische gegevens en rapporten, die een juiste voorraadbeheersing mogelijk maken. Hij bewaakt zelfs de werkzaamheden van de depots door aanvraagformulieren te controleren en in voorkomend geval te weigeren onder vermelding van de gemaakte fout(en) en het automatisch verzenden van rappels inzake nog openstaande verstrekkingen.

Hoewel het gehele beheer der reservedelen thans door de computer geschiedt, wordt v.w.b. de procedures nog naar verbetering gestreefd. Ook moeten de mogelijkheden van de computer nog worden vergroot, door daarin de bij de industrie lopende orders op te nemen. Binnenkort zal de invoering van magnetische trommelen en schijfgeheugens een belangrijke verbetering geven t.o.v. de thans gebruikte magneetbanden. Niet alleen levert de computer een belangrijke tijdsbesparing bij het behandelen van aanvragen en het geven van de verstrekingsopdrachten, hij kan ook exact en onmiddellijk de voorraden opgeven.

Een volgende stap zal zijn het geautomatiseerd beheersen van de bevoorrading van (complete) uitrustingsstukken en de boekhouding van werkplaatsen en herstellinrichtingen.

„Gestion automatisée; un cas concret: la gestion des rechanges par le Service du Matériel”, door I. P. Bourgeois, in „l'Armée”, augustus 1968 J.J.M.A.

Tankafweer

In tegenstelling tot het Westen begon de Sovjet-Unie direct na de Tweede Wereldoorlog met een verbetering van haar tankafweer; tevens ontwikkelden de Russen de gemechaniseerde antitankartillerie in hun luchtlandingsstroepen. Hun voornaamste grondwapens zijn nu de 57, 85 en 100 mm antitankkanonnen, alle op wielen, maar waarvan de eerste twee tevens zijn voorzien van een hulpvoortdrijving. Indien van de trekker losgekoppeld, kan de vuurmond op eigen kracht met bemanning en munitie in stelling komen. Het pantserdoorborend vermogen is resp. 5,5 inch op 500 yards, 5,1 inch op 1100 yards en 7,3 inch op 1000 yards.

Verdere pantserafweerwapens kent men in de SU100, de ASU85 en de ASU57. Het eerste is een gemechaniseerd voertuig met een 100 mm vuurmond, waarvan de berichten luiden dat hij door een 120 mm zal worden vervangen. Beide laatstgenoemde versies van de tankafweer zijn licht gepantserde voertuigen, bestemd om door de lucht te worden vervoerd.

Verder heeft de Sovjet-Unie terugstootloze vuurmonden,

raketten en geleide projectielen. De karakteristieken van hun terugstootloze vuurmonden, de B10 en B11, zijn gelijk aan de Amerikaanse 75 en 106 mm. Op groepsniveau treffen wij de RPG2 aan, een infanteriewapen dat van de schouder wordt afgevuurd en een 82 mm projectiel heeft, met een dracht van 165 yards. Men heeft voorts tot dusver drie antitank geleide projectielen kunnen waarnemen (ATGM's), in Amerikaanse code aangeduid met de „Snapper”, de „Swatter” en de „Sagger”. Zij zijn op voertuigen gemonteerd en hun reikwijdte is vermoedelijk gelijk aan die van hun NAVO-tegenhangers, nl. 400 tot 3000 yards, met een doorboringsvermogen van 15 inch pantsering. De verdere doeltreffendheid van deze wapens is niet duidelijk bekend. De eerste generatie behoeft een zekere mate van zicht en afvuurcoördinatie om het projectiel op het doel te geleiden. Men heeft vluchtijden van 20 sec waargenomen en gedurende die tijd wordt de doeltreffendheid van de schutter nadelig beïnvloed door het vijandelijke vuur, rook en alle andere invloeden die het gevecht op de enkele man heeft. De uitwerking van deze wapens wordt geïllustreerd in een artikel in de „Poolse Soldaat”, dat o.m. zegt, dat 40% van de aangevallen tanks wordt vernietigd. In het Westen worden

systemen ontwikkeld, die minder op de schutter inwerken en het zou onjuist zijn te veronderstellen, dat zich een dergelijk proces ook niet in Rusland voltrekt, maar in dit opzicht beschikken wij over weinig ongeclassificeerde gegevens.

De Westelijke tweede ATGM-generatie omvat de Amerikaanse TOW, de Franse SS12 en de Frans/Duitse HOT en MILAN, die alle draadgeleid zijn en door de schutter d.m.v. zijn richttoestel op het doel worden gebracht. Zij zijn sneller dan die welke wij tot nu toe kenden; de HOT bv. haalt 630 mijl/uur tegen de oudere projectielen slechts 200. De MILAN kan van de schouder worden afgevuurd en haalt 260 yards, de andere wapens zijn ontworpen voor afvuring uit een helikopter of van voertuigen en affuiten. De TOW en de SS12 vallen in de 160-pondercategorie.

(Aantekening van ref.: de pantserafweer is momenteel nog steeds één van de zwakke kanten van onze eigen parate landstrijdkrachten. Men diene bij het voorgaande tevens in aanmerking te nemen dat zeer velen de tank nog steeds als het beste tankbestrijdingswapen zien). „Will the tank go the way of the horse?” door Maj. N. A. Shackleton, in „Armor”, van september/oktober 1968 v.H.

Alle soorten

gedroogde groenten

ideaal voor grootverbruikers en kantines

Monsters en inlichtingen op aanvraag:

Groenten- en vruchtendrogerij

ELBURG

Postbus 22 - Telefoon (05250) 242 (4 lijnen)

Dag en nacht
geopend

Telef. (03433) 341

AUTOWEG E 36
ARNHEM-UTRECHT

**MOTEL
MAARSBERGEN**

**ROESTVRIJSTALEN
EN
ALUMINIUM
APPARATUUR**

Wij vervaardigen o.m.:

- Spoelbakken - Tanks - Buisleidingsystemen - Aanrechten - Spoel- en werktafels
- Apparaten volgens tekening of ontwerp, ook onder keur Stoomwezen en/of RTD
- Onze lassers zijn geclassificeerd door de Dienst Stoomwezen

N.V. NOORD NEDERLANDSE ROESTVRIJSTAAL IND.

Sneek, Valkstraat 9-11, Telefoon (05150) 56 45 (3 lijnen)